

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:

«ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ & ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

(έδρα Jean Monnet)

**Υποσαχάρια Αφρική, Νεοαποικιοκρατισμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη:
το φαινόμενο του «Αγροτικού -αποικιοκρατισμού» και οι επιπτώσεις
του στην περιοχή**

Διπλωματική Εργασία

Επιμέλεια: Αργυρίου Δημήτριος (ΑΜ: 1208 Μ062)

Επιβλέπων Καθηγητής: Γρ. Ι. Τσάλτας

**ΑΘΗΝΑ
2010**

© Φωτογραφία εξωφύλλου

N. Colombant - Voice of America

για το άρθρο Activists, Researchers Raise Alarm on Africa's «Land Grab» (28/01/2010)

“Africa—where I usually spend half the year—I am also reminded of what I am not. I am not, nor have I ever been poor. I have never had to look at my five children and decide which of them will eat. I have never had to choose just one of them to attend school. I have never contemplated giving one of my daughters to a much older man who would pay me a handsome price for a child bride. And I have never worried that I will be forced off my farm, evicted so that a powerful corporation or foreign investor could lease or buy it for an absurdly low price in a deal brokered by my own government.”

Howard G. Buffett

ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΝΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

-Αφρική και Βιώσιμη Ανάπτυξη-

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

-Εισαγωγή στο φαινόμενο του Αγροτικού -αποικιοκρατισμού-

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

-Αιτίες και προτάσεις για τον Αγροτικό -αποικιοκρατισμό-

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ -Αφρική και Βιώσιμη Ανάπτυξη-

Κεφάλαιο 1: Περιοχής μελέτης, γεωγραφικό και υλικό πεδίο αναφοράς

1.1. Ιστορική αναδρομή

Κεφάλαιο 2: Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Αφρική 1

2.1.Οικονομική Αποτελεσματικότητα

2.2. Κοινωνική Δικαιοσύνη

2.3.Περιβαλλοντική Διατήρηση

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ -Παρουσίαση του φαινομένου του Αγροτικού -αποικιοκρατισμού-

Κεφάλαιο 1.Το φαινόμενο του Αγροτικού –αποικιοκρατισμού

1.1. Το διεθνές και εθνικό νομικό καθεστώς

Κεφάλαιο 2.Χώρες της Αφρικής στις οποίες συναντάτε το φαινόμενο

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ-Αιτίες και προτάσεις για τον Αγροτικό -αποικιοκρατισμό-

Κεφαλαίο 1.Προσδιορισμός και αιτίες του φαινομένου

1.1. Ερευνα για τη Γεωργία

Κεφάλαιο 2. Η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής μέσα από το φαινόμενο- κατάσταση και εξέλιξη

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I

Χάρτες των χωρών που συναντάτε το φαινόμενο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

Universal Declaration on the Eradication of Hunger and Malnutrition

Adopted on 16 November 1974 the Conference.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III

African (Banjul) Charter on Human and Peoples' Rights

Adopted June 27, 1981

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IIII

Declaration on the Right to Development (A/RES/41/128)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Rome Declaration on World Food Security

Rome, 13 November 1996

¹ Τα στοιχεία παρθκαν από: World Bank, Africa Development Indicators, Last update: March, 2010, <http://data.worldbank.org/data-catalog/africa-development-indicators> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Βιβλία

B. Άρθρα / Μελέτες / Αναφορές

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου όλους τους φίλους και συμφοιτητές που με στήριξαν αυτά τα δύο χρόνια.

Πολλά ευχαριστώ σε όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος για όλα όσα έκαναν για μας, για την στήριξη και την κατανόηση που μας έδειξαν και για όλα όσα μας δίδαξαν.

Ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ, το οφείλω στον καθένα ξεχωριστά, στα στελέχη του ΕΚΕΠΕΚ, στους υποψήφιους διδάκτορες και στα υπόλοιπα μέλη του κέντρου που ήταν πάντα πρόθυμα να βοηθήσουν και να λύσουν το κάθε μας πρόβλημα.

Τελειώνοντας, το μεγαλύτερο από τα ευχαριστώ μου στον καθηγητή κύριο Γρήγορη Τσάλτα για όλα όσα έκανε για μένα, την ευκαιρία που μου έδωσε να μπω και να γνωρίσω ένα καινούργιο για μένα επιστημονικό πεδίο που η θετικές σπουδές μου δεν μου είχαν προσφέρει, δίνοντας μου την δυνατότητα να διευρύνω, όσο κατάφερα, το πνεύμα και την σκέψη μου τόσο στο κομμάτι της επιστήμης όσο και στην καθημερινότητα μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Τα στατιστικά στοιχεία είναι εντυπωσιακά, αλλά οι ιστορίες της κάθε οικογένειας που πλήττεται από την πείνα, του κάθε υποσιτισμένου παιδι, είναι πραγματικά τρομακτικές. Αυτά τα είδα κι εγώ στο χωριό μου όταν ήμουν νεότερος. Τα βλέπω τώρα, όταν ταξιδεύω, και ποτέ δεν παύουν να με ενοχλούν. Γονείς να περιορίζουν τη δική τους τροφή για να εξασφαλίσουν ότι τα παιδιά τους έχουν αρκετή. Οικογένειες να πωλούν τα ζώα τους, τη γη ή ακόμα και τα σπίτια τους για να αγοράσουν τρόφιμα. Μητέρες που αγωνίζονται κάθε ημέρα για να προστατεύσουν τα παιδιά τους από τα σωματικά και ψυχικά σημάδια του υποσιτισμού. Η Παγκόσμια φτώχεια δεν μπορεί να μειωθεί χωρίς βελτιώσεις στον τομέα της γεωργίας και της διαχείρισης των τροφίμων.»

Secretary-General Ban Ki-moon²

Η κατάσταση των κατοίκων στο μεγαλύτερο μέρος της Αφρικής, και ιδιαίτερα σε αυτό της Υποσαχάριας μόνο ως πραγματικά τραγική μπορεί να χαρακτηριστεί. Μέσα από την ιστορία διαπιστώνει κανείς πόσο άσχημες καταστάσεις έχει περάσει αυτή η περιοχή. Μόνο τους τελευταίους αιώνες η εισβολή των Ευρωπαίων, η αποικιοκρατία, η υποτιθέμενη απελευθέρωση που έφερε το νεοαποικιοκρατικό σύστημα, μια κατάσταση ακόμα πιο άγρια. Σήμερα το νεοαποικιοκρατικό σύστημα εμφανίζει μια νέα του μορφή, τον Αγροτικό -αποικιοκρατισμό, το τι ακριβώς είναι αυτό το φαινόμενο και αν όντως ο όρος Αγροτικός αποικιοκρατισμός ή αρπαγή της γης (land grab)³ είναι κατάλληλοι ορισμοί για να προσδιορίσουν το φαινόμενο θα το δούμε στη συνέχεια της εργασίας.

Σε μια ήπειρο που είναι γεμάτη αντιθέσεις η διπλωματική αυτή εργασία σκοπό έχει την

² Remarks to High-Level meeting on Food Security for All, Madrid (Spain), 27 January 2009

³ Ο όρος «land grab» δηλαδή αρπαγή γης χρησιμοποιείτε διεθνώς για την περιγραφή του φαινομένου του «Αγροτικού –αποικιοκρατισμού» μάλιστα χρησιμοποιείτε και από πολλούς από τους μεγαλύτερους διεθνείς οργανισμούς.

παρουσίαση και ανάλυση του φαινομένου του Αγροτικού -αποικιοκρατισμού και τις επίδραση του στην περιοχή της Υποσαχάριας Αφρικής.

Για να επιτευχθεί αυτό, επιμέρους στόχοι είναι:

- Η κατανόηση της ιστορικής διαδρομής του αποικιοκρατισμού και στη συνέχεια η εμφάνιση του νεοαποικιοκρατισμού στην περιοχή μελέτης
- Η έρευνα για την Βιώσιμη Ανάπτυξη της περιοχής
- Ο προσδιορισμός του φαινομένου και της παρουσίας του στην περιοχή
- Η κατανόηση των αιτιών της δημιουργίας του
- Η εύρεση λύσεων προκειμένου σε περίπτωση που μέσα από τούς προηγούμενους στόχους προκύψει ότι το φαινόμενο μπορεί να αξιοποιηθεί προς όφελος της περιοχής.

Βασικός άξονα σε όλο το μήκος της εργασίας αυτής θα είναι η έννοια της ασφάλειας των τροφίμων.

Πιο αναλυτικά τα μέρη της εργασίας είναι τα ακόλουθα:

- στο πρώτο μέρος της προτεινόμενης διπλωματικής Εργασίας θα γίνει αρχικά μια παρουσίαση της περιοχής μελέτης. Μετά την παρουσίαση, περιληπτικά, κάποιων βασικών πληροφοριών σχετικά με το γεωγραφικό και υλικό πεδίο αναφοράς της περιοχής, θα γίνει μια προσπάθεια σύνδεσης στα πλαίσια μιας μικρής ιστορικής αναδρομής των τελευταίων αιώνων μέσω της σχέσης που δημιουργήθηκε στην περιοχή με βάση το αποικιοκρατικό της παρελθόν. Στο δεύτερο μισό του πρώτου μέρους θα απεικονισθεί η κατάσταση της Βιώσιμης Ανάπτυξης σήμερα αλλά και η εξέλιξη της, τόσο σε σύγκριση με το παρελθόν όσο και σε επίπεδο προοπτικών.
- στο δεύτερο μέρος θα ακολουθήσει μια παρουσίαση του υπό εξέταση φαινομένου, με προσδιορισμό βασικών εννοιών και μια πρώτη αναφορά στην δράση και τα γεγονότα που έλαβαν χώρα. Στη συνέχεια θα αναζητηθεί το διεθνές και εθνικό νομικό καθεστώς καθώς και συμφωνίες και συνεργασίες που αφορούν το ζήτημα, ειδικά ή γενικά. Αναφορά θα γίνει και στις σε διεθνείς οργανισμούς και ομάδες και θα παρουσιαστούν εκτενώς τα γεγονότα στην περιοχή μελέτης. Θα προσδιοριστούν οι χώρες στις οποίες το φαινόμενο συναντάται έντονα (όπως η Αιθιοπία, η

Μαδαγασκάρη, το Μάλι και το Σουδάν), θα παρατεθούν στατιστικά στοιχεία και πολιτικές για συγκεκριμένες περιπτώσεις\ χώρες.

- στο τρίτο και τελευταίο μέρος της εργασίας αυτής. Ακολουθώντας την μεθοδολογία και τα πορίσματα του δεύτερου μέρους και με παρουσίαση στοιχείων, εξέταση δεικτών και παραγόντων και σε συνάρτηση με το νομικό και πολιτικό πλαίσιο των περιοχών αυτών θα αξιολογηθούν οι επιδράσεις στη ανάπτυξη της περιοχής μελέτης. Τέλος, εδώ θα γίνει και μια προσπάθεια να απαντηθεί ένα βασικό ερώτημα αυτής της εργασίας, αλλά και της διεθνούς κοινότητας, για τις προοπτικές ανάπτυξης τη περιοχής, αν δηλαδή οι επενδύσεις αυτές είναι τελικά μια ευκαιρία να αναπτυχθούν αυτές οι χώρες ή είναι άλλο ένα φαινόμενο νεοαποικιοκρατισμού (αυτή η γη είναι κτήμα των κατοίκων της ή των πολυεθνικών εταιριών;), εξετάζοντας ζητήματα, όπως η ανάπτυξη του γεωργικού τομέα με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και έρευνας, και γενικότερα την επίδραση στην καθημερινή ζωή των κατοίκων (θέσεις εργασίας, γη που δεσμεύεται, επίδραση στο γύρω περιβάλλον κτλ.)

Η εργασία θα βασιστεί σε διεθνή και ελληνική βιβλιογραφία και σε στατιστικά στοιχεία διεθνών και εθνικών οργανισμών.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

-Αφρική και Βιώσιμη Ανάπτυξη-

Κεφάλαιο 1.

Περιοχής μελέτης, γεωγραφικό και υλικό πεδίο αναφοράς

Δυο Ωκεανοί και δύο Έρημοι κυκλώνουν σχεδόν το σύνολο των χωρών της Αφρικάνικης Ηπείρου. Κάπου εκεί μέσα κυκλωμένοι από ωκεανούς και ερήμους, αν και το ανάγλυφο της ηπείρου τότε ήταν πολύ διαφορετικό, υποστηρίζεται πως γεννήθηκαν οι πρόγονοι μας,

Με έκταση που καλύπτει τα 30.244.000χμ² είναι η δεύτερη σε έκταση μεγαλύτερη ήπειρος. Με μεγάλη επίπεδη επιφάνια αλλά και με το όρος Κιλιμάντζαρο με ύψος 5.895 μ. στην Τανζανία, με το μεγαλύτερο σε μήκος ποταμό στον Πλανήτη, τον Νείλο⁴, αλλά και την μεγαλύτερη έρημο στον Πλανήτη, την Σαχάρα το ανάγλυφο της ηπείρου αυτής είναι απλά μοναδικό.⁵ Όσο και αν φαίνετε παράξενο για τον απλό αναγνώστη η Αφρική είναι και η πλουσιότερη ήπειρος σε επίπεδο φυσικών πόρων, εντυπωσιακό παράδειγμα το 85% των παγκόσμιων αποθεμάτων πλατίνας που βρίσκονται εκεί. Ο συνολικός πληθυσμός υπολογίζονται στους 800.000.000 Αφρικανούς, νούμερο αρκετά μεγάλο αφού την τοποθετεί στην δεύτερη θέση πληθυσμιακά έναντι των άλλων ηπείρων αν και λόγο της έκτασης της η πυκνότητα του πληθυσμού έναντι της γης φτάνει μόλις τους 27 κατοίκους/ χμ².⁶

Η Αφρική είναι επίσης το σπίτι για το μεγαλύτερο αριθμό ζώων στον κόσμο. Τα άγρια ζώα της Αφρικής είναι το τελευταίο απομεινάρι του βιολογικού πλούτου της Γης. Στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου, μεγάλα θηλαστικά, όπως ελέφαντες πέθαναν περίπου 10.000 χρόνια πριν. Στην Αφρική, όμως τα ζώα και οι άνθρωποι ζούσαν μαζί για περισσότερο από 2 εκατομμύρια χρόνια. Μέχρι που ο «ανεπτυγμένος κόσμος τους έπεισε/ δέλεασε να μπουν στη διαδικασία του κυνηγού ελεφάντων με σκοπό την πώληση ελεφαντόδοντου.

Στη σύγχρονη Αφρικοί τα πράγματα έχουν αλλάξει πολύ. Σήμερα περισσότερες από 3.000 μοναδικές εθνικές ομάδες αναγνωρίζονται στην Αφρική. Περισσότερες από 1.000 διαφορετικές γλώσσες ομιλούνται. Αν και οι περισσότερες χώρες της Ανατολικής και Νότιας Αφρικής έχουν υιοθετήσει ευρωπαϊκές γλώσσες για την επίσημη λειτουργία της κυβέρνησης, κατάλοιπο του αποικιακού τους παρελθόντος, οι περισσότεροι άνθρωποι μιλούν αυτόχθονες γλώσσες.

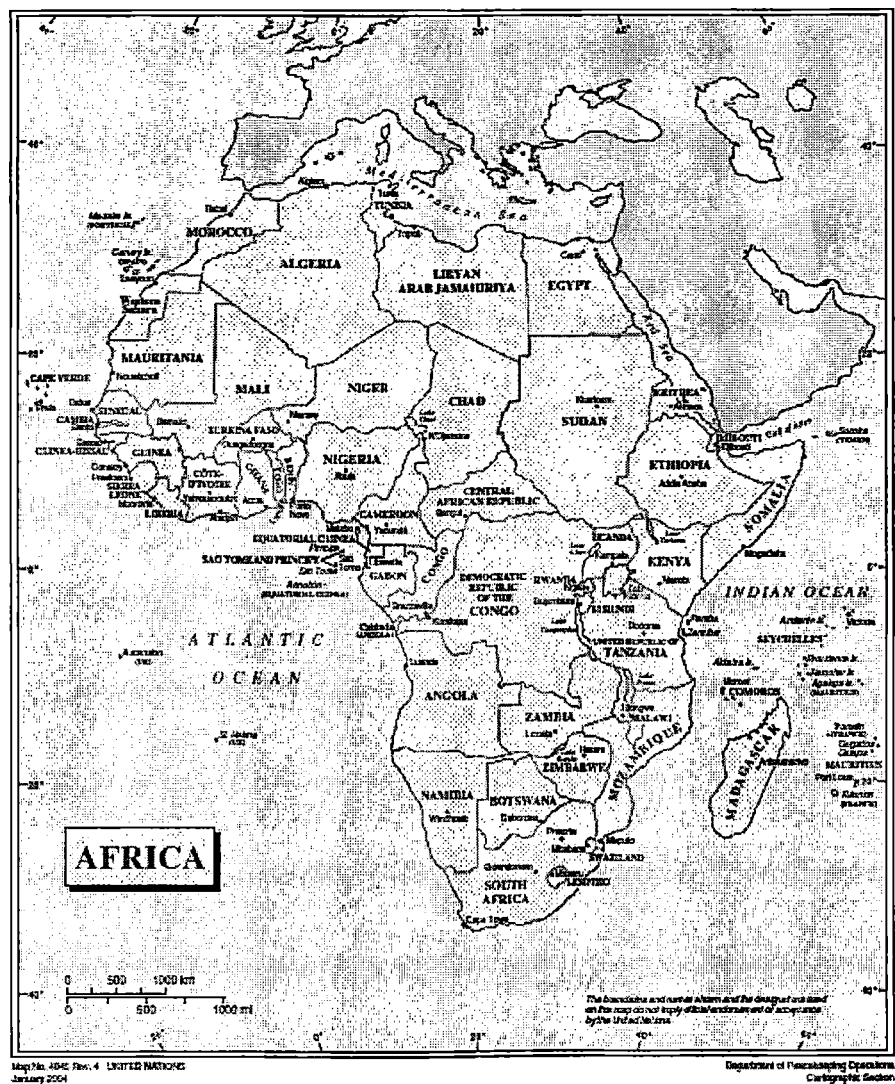
⁴ Σε μεγάλα ποτάμια όπως ο Νίγηρας συναντά κανείς πουλιά, βίδρες, ακόμα και υποπόταμους.

⁵ Οι άλλες ήπειροι έχουν μετατοπιστεί από τους σεισμούς, τις βίαιες ηφαιστειακές εκρήξεις και την κίνηση των ωκεανών. Η τοποθεσία όμως της Αφρικής δεν έχει αλλάξει δραστικά στο πέρασμα των αιώνων.

⁶ Τσάλτας, Γρηγόρης, Ι., Αφρική και ανάπτυξη: η τελευταία παγκόσμια πρόκληση/ ευκαιρία, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003

Οι περισσότεροι άνθρωποι στις δεκατέσσερις ανεξάρτητες χώρες της Βόρειας Αφρικής είναι μουσουλμάνοι, Ισλάμ. Στις αφρικανικές χώρες νότια της ερήμου Σαχάρα, οι άνθρωποι ακολουθούν πολλές διαφορετικές θρησκείες. Μερικοί είναι μουσουλμάνοι, αν και η πλειοψηφία των ανθρώπων εκεί είναι χριστιανοί.⁷

Χάρτης 1: «Αφρική»

Πηγή: UN

⁷ African Cultural Center (nonprofit organization), Africa, <http://www.africanculturalcenter.org/index.html> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

1.1. Ιστορική αναδρομή

Μια προσπάθεια για ολοκληρωμένη προσέγγιση και παρουσίαση της Ιστορίας της Αφρικής χρειάζεται τόμους βιβλίων για να γραφτεί. Από την σημασία της ηπείρου για την εξέλιξη των πρώτων τύπων ανθρωπιδών, την «πράσινη Σαχάρα» με τους αρχαίους πολιτισμούς της και την αρχαία Αίγυπτο μέχρι την ανάπτυξη των εμπορικών κέντρων, τα χριστιανικά βασίλεια της Νουβίας και της Αιθιοπίας, την άνοδο του Ισλάμ και τον Αφρικανικό «μεσαίωνα» η ιστορία της Αφρικής είναι τεραστία, με αναφορές που μπορούν να κάνουν τον σύγχρονο άνθρωπο τόσο να εντυπωσιασθεί όσο και να τρομάξει. Για αυτό εδώ θα γίνει μια προσπάθεια να αναφερθούν γεγονότα που συνέβησαν στην Αφρική και ιδιαίτερα στο υποσαχάριο τμήμα της μόλις τους τελευταίους αιώνες ξεκινώντας από το 17^ο και 18^ο και επικεντρώνοντας την σημασία στον 19^ο αιώνα όταν και εμφανίζεται από τον βορά ο Ευρωπαίος κατακτητής και αποικιοκράτης κυρίαρχος. Αυτό, πρέπει να γίνει ξεκάθαρο, γίνεται αποκλειστικά λόγω του περιορισμένου χώρου και της ουσίας της εργασίας αφού σε καμία περίπτωση δεν υιοθετείται η κυρίαρχη πεποίθηση της Ευρώπης του 19^{ου} αιώνα ότι δηλαδή στην Αφρική πριν πάνε οι Ευρωπαίοι επικρατούσε χάος. Μια πεποίθηση που έδωσε άλλοθι σε όλα αυτά που έκαναν οι Ευρωπαίοι εκείνο το διάστημα στην περιοχή.

Ο Αφρικανικός «μεσαίωνας» τελείωσε γύρω στο 1600 μ.Χ.⁸ αφήνοντας Ευρωπαίους και Αφρικανούς ηγέτες μπλεγμένους σε ένα αλισβερίσι εμπόριο που μόνο περήφανους δεν μπορεί να τους κάνει. Η παροχή μηχανικού εξοπλισμού για την κατασκευή πυροβόλων όπλων από τους Ευρωπαίους μπορεί από μόνη της, με ότι κρύβει στο παρασκήνιο της για την χρήση αυτών των όπλων, να χαρακτηριστεί απαράδεκτη αλλά το γεγονός ότι για να παράσχουν αυτόν τον εξοπλισμό αυτό που ζητούσαν ήταν άνθρωποι, δούλοι, δίνει σε αυτό το αλισβερίσι τον πραγματικά απάνθρωπο χαρακτήρα του.

Στη συνέχεια της ιστορίας της περιοχής αρχίζει μια περίοδος που δεν είναι καθόλου καλύτερη. Υπάρχει βέβαια εμφάνιση νέων κρατών, το Μουσουλμανικό Ανανεωτικό Κίνημα στο δυτικό Σουδάν αλλά υπάρχει και η καταστροφή που αφήνουν πίσω τους οι Πορτογάλοι. Οι ευρωπαίοι έμπαιναν όλο και πιο μέσα στην ενδοχώρα της Αφρικής. Στην αρχή εξερευνητές και χαρτογράφοι, μετά ιεραποστολές ώσπου φτάνει η εικοσαετία 1880 με 1990. Οι αντιθέσεις και οι

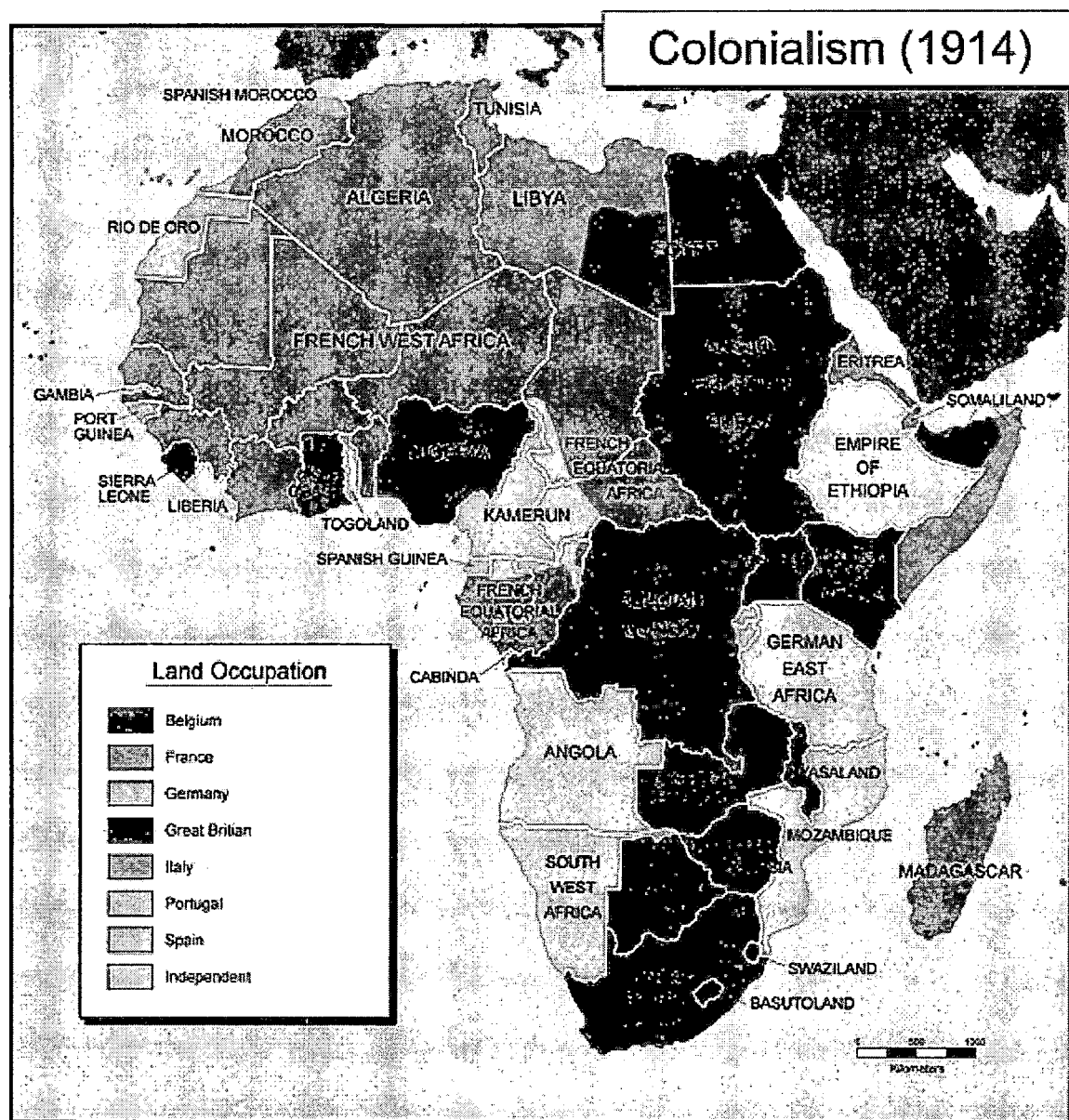
8

Η χρονολογία είναι ενδεικτική αφού για κάθε μια από τις χώρες αυτές υπάρχει ένα διαφορετικό «σημείο τροπής». Στην Ανατολική Ακτή διαφάνηκε ήδη από το 1498 με τον ερχομό του Βάσκα ντα Γκάμα ενώ για το Δυτικό Σουδάν Μπορεί να τοποθετηθεί στη δεκαετία του 1590 με την καταστροφή της Σογγάης.

φιλοδοξίες κορυφώθηκαν στην Ευρώπη τη δεκαετία του 1880 και αυτό οδήγησε στην πολύπλευρη εισβολή. Οι χώρες από τις οποίες ξεκίνησαν οι εισβολές ήταν το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Ισπανία. Το τελικό αποτέλεσμα έφερε την Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο να κατέχουν τις Μεγαλύτερες εκτάσεις. Το σύστημα εγκαθιδρύατε και δρα από το 1900 ως το 1945. Οι μέθοδοι που ακολουθήθηκαν ήταν διαφορετικές ανάλογα με τον εισβολέα και την περιοχή. Οι δυνάμεις άλλαζαν, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο ισχυροποιούσαν την θέση τους βέβαια παράλληλα και οι αυτόχθονες πληθυσμοί δεν θα μπορούσαν να μην αντιδράσουν, πολύ έντονα είναι τα σημάδια αυτά από το 1930, ίσως και λίγο πιο πριν. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος έκανε τα πράγματα ακόμα πιο δύσκολα για τους σκλαβωμένους Αφρικανούς αλλά ο απόηχος του άλλαξε την σκέψη πολλών. Μετά το 1945 άρχισαν να υπάρχουν αντιδράσεις ακόμα πιο έντονες, ακολούθησαν συγκλύσεις, πολιτικές αντιδράσεις, απαίτησης και παραχώρησης ώσπου το 1967 ο αριθμός των αποικιών σχεδόν μηδενιστικές.⁹ Οι πρώην αποικιοκράτες όμως δεν ήταν διαθέσιμοι να εγκαταλείψουν τελείως τις πρώην αποικίες τους. Εμφανίσθηκαν ως συνεργάτες, ως κράτη ή ως ιδιώτες προσφέροντας συνεργασία για την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της Αφρικής. Οι κάτοικοι δεν είχαν αποκτήσει τόσα χρόνια την κατάλληλη εκπαίδευση ώστε να μπορούν μόνοι τους να εκμεταλλευτούν τις πηγές τους. Η έλλειψη εκπαίδευσης λοιπόν σε συνεργασία με τους νέους πολιτικούς αρχηγούς των χωρών αυτών που δεν είχαν τα αντικειμενικά προσόντα στην πλειοψηφία τους να χειρισθούν τέτοιες συμφωνίες οδήγησε σε μια νέα εισβολή. Επαχθείς όροι, τεράστια κέρδη για τους αποικιοκράτες και καμία υποχρέωση απέναντι στις πρώην αποικίες τους.

⁹ Davidson Basil, Ιστορία της Αφρικής,, Άλμπατρος, Αθήνα 2010

Χάρτης 2. «Αφρική την περίοδο της αποικιοκρατίας.

Πηγή: exploring Africa

Κεφάλαιο 2

Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Αφρική ¹⁰

2.1.Οικονομική Αποτελεσματικότητα

Πίνακας 1.1. «ΑΕΠ»

Δείκτης	Περιοχή	1966	1976	1986	1996	2006
ΑΕΠ (US \$)	Αφρική	61.106.072.806	205.718.965.391	382.188.381.485	538.214.584.351	1.121.070.231.561
	Υποσ. Αφρική	45.641.461.128	149.296.434.532	232.974.680.296	339.641.955.318	751.216.583.035
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	34.286.836.632	116.529.741.994	154.004.702.478	195.893.784.066	494.058.132.055
Αύξηση του ΑΕΠ (ετήσια %)	Αφρική	2	6	2	5	6
	Υποσ. Αφρική	3	5	2	5	6
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	1	7	4	6	7
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (US \$)	Αφρική	188	484	676	728	1.194
	Υποσ. Αφρική	175	437	510	562	962
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	142	368	362	347	674

Πηγή: World Bank

Από το 1966 η το ΑΕΠ στις Αφρικής, τόσο συνολικά όσο και κατα κεφαλήν φαίνεται να αυξάνεται. Μια μικρή μύωση της αύξησης παρατηρείται γύρω από το διάστημα του 1986 αλλά τα νούμερα δείχνουν ότι είναι παροδική.

Πίνακας 1.2. «Κλάδοι απασχόλησης»

Δείκτης	Περιοχή	1966	1976	1986	1996	2006
Βιομηχανία (% του ΑΕΠ)	Αφρική		10	13	13	10
	Υποσ. Αφρική	11	10	13	13	10
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική		7	10	10	7
Εμπόριο (% του ΑΕΠ)	Αφρική	47	55	47	58	71
	Υποσ. Αφρική	49	51	49	60	71
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	48	49	47	68	76
Εμπόριο υπηρεσιών (% του ΑΕΠ)	Αφρική			10	14	16
	Υποσ. Αφρική			9	13	14
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική			11	17	

Πηγή: World Bank

Η ασταθείς πολιτικές συνθήκες, οι διαμάχες και όλα τα δεινά που συμβαίνουν στην Αφρική από ότι φαίνεται επηρέασαν την ανάπτυξη σύγχρονων κλάδων απασχόλησης όπως η βιομηχανία και το εμπόριο. Παρ' όλες τις αλλαγές στις ποσοστώσεις βλέπουμε ότι σήμερα το εμπόριο αποτελεί την νούμερο ένα απασχόληση των Αφρικανών, ή τουλάχιστον είναι ο σημαντικότερος κλάδος που συμβάλει στο ΑΕΠ με το σημαντικό ποσοστό του 71%, που στην αναπτυσσόμενη

Υποσαχάρια Αφρική φτάνει το 76%. Γενικότερα φαίνεται μια αύξηση του τριτογενή τομέα και σχετικά σταθερή πορεία του δευτερογενή τομέα μεταποίησης.

Πίνακας 1.3. «Επίσημη ανθρωπιστική βοήθεια και άμεσες ξένες επενδύσεις»

Δείκτης	Περιοχή	1.966	1.976	1.986	1.996	2.006
Καθαρή ΕΑΒ (US \$)	Αφρική	8.184.230.000	18.450.160.000	24.476.310.000	21.311.290.000	40.570.870.000
	Υποσ. Αφρική	6.163.170.000	10.174.460.000	20.159.350.000	17.537.030.000	37.974.600.000
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	6.163.170.000	10.174.460.000	20.159.350.000	17.094.410.000	37.256.820.000
Καθαρή ΕΑΒ κατά κεφαλήν (US \$)	Αφρική	4	14	24	25	43
	Υποσ. Αφρική	4	10	25	25	49
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	4	10	25	26	51
Άμεσες ξένες επενδύσεις (US \$)	Αφρική			1.585.087.040	4.263.844.904	21.465.589.625
	Υποσ. Αφρική			476.426.804	3.232.349.676	14.731.364.583
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική			597.894.213	3.463.934.878	10.843.789.524

Πηγή: World Bank

Η ανθρωπιστική βοήθεια στην Αφρική και πιο συγκεκριμένα στις αναπτυσσόμενες χώρες της έχει πολλαπλασιαστεί τα τελευταία χρόνια. Από το 1996 μέχρι το 2006 έχει υπερδιπλασιαστεί στο σύνολό της και σχεδόν διπλασιαστεί στο κατά κεφαλήν. Το ίδιο και οι ξένες επενδύσεις οι οποίες έχουν τριπλασιαστεί. Συμπερασματικά ξένο κεφάλαιο φαίνεται να εισρέει για βοήθεια ή επενδύσεις όλο και περισσότερο στην περιοχή.

Πίνακας 1.4. «Στρατιωτικές δαπάνες»

Δείκτης	Περιοχή	1.996	2.006
Στρατιωτικές δαπάνες (% του ΑΕΠ)	Αφρική	2	2
	Υποσ. Αφρική	2	2
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	1	2

Πηγή: World Bank

Πολύ ενθαρρυντικά είναι τα νούμερα για τις στρατιωτικές δαπάνες στην Αφρική. Θα περίμενε κανείς με όλες αυτές τις εσωτερικές αναταραχές, και αυτός είναι και ο λόγος που ειδικά για την Αφρική εξετάζεται, οι δαπάνες να είναι πολύ μεγαλύτερες. Δυστυχώς τα νούμερα αυτά δεν περιέχουν τα λαθρεμπόριο όπλων, το οποίο προφανώς δεν μπορεί να καταγραφεί, στην περιοχή το οποίο θεωρείτε ότι θα αύξανε κατά πολύ τα νούμερα αυτά.

2.2. Κοινωνική Δικαιοσύνη

Πίνακας 2.1. «Απασχόληση»

Δείκτης	Περιοχή	1.996	2.006
Απασχόληση, συνολικά (15 +)	Αφρική	250.723.795	333.037.007
	Υποσ. Αφρική	215.179.455	283.882.254
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	204.309.142	271.031.186
Απασχόληση ως ποσοστό του πληθυσμού, 15 +, γυναίκες (%)	Αφρική	47	48
	Υποσ. Αφρική	54	55
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	55	56
Απασχόληση ως ποσοστό του πληθυσμού, 15 +, σύνολο (%)	Αφρική	60	60
	Υποσ. Αφρική	64	64
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	66	66

Πηγή: World Bank

Ο μεγαλύτερος αριθμός απασχολούμενων, όπως ήταν αναμενόμενο, βρίσκεται στις Υποσαχάριες αναπτυσσόμενες χώρες οι οποίες καταλαμβάνουν και την μεγαλύτερη έκταση της Αφρικής. Ο πληθυσμός που εργάζεται στην Αφρική, αν και δυστυχώς υπολογίζονται και τα παιδιά από 15 χρονών και πάνω φτάνει και ξεπερνά το ποσοστό του 60%, ένα νούμερο αρκετά καλό, όχι εντυπωσιακό βέβαια, από οικονομική και κοινωνική πλευρά. Εντυπωσιακό είναι το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται στην περιοχή αυτή που για την Υποσαχάρια Αφρική ξεπερνά το ποσοστό των αντρών.

Πίνακας 2.2. «Εγγραφή στην εκπαίδευση»

Δείκτης	Περιοχή	2.006
Εγγραφής στην πρωτοβάθμια (%)	Αφρική	97
	Υποσ. Αφρική	95
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	95
Εγγραφής στην πρωτοβάθμια, γυναίκες (% ακαθάριστο)	Αφρική	93
	Υποσ. Αφρική	90
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	90
Εγγραφής στην δευτεροβάθμια (% ακαθάριστο)	Αφρική	38
	Υποσ. Αφρική	36
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	30
Εγγραφής στην δευτεροβάθμια, γυναίκες (% ακαθάριστο)	Αφρική	
	Υποσ. Αφρική	33
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	27

Πηγή: World Bank

Για την εγγραφή στα σχολεία στοιχεία υπάρχουν μόνο για τα τελευταία χρόνια. Παρόλα αυτά τα ποσοστά που υπάρχουν σήμερα είναι ιδιαίτερος εντυπωσιακά, με ακόμα και στις χώρες χώρες που εξετάζονται και θα περίμενε κανείς λόγο της φτώχειας και της υπανάπτυξης τα νούμερα να

είναι απογοητευτικά, αυτά φτάνουν το 95%, μάλιστα και η εγγραφή των κοριτσιών φτάνει στο εντυπωσιακό 90%. Δυστυχώς αυτό δεν συνεχίζεται και στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση όπου το ποσοστό πέφτει δραματικά στο 30% για τις περιοχές αυτές, αλλά και λίγο κάτω από το 40% για ολόκληρη την Αφρική.

Πίνακας 2.3. «Εγγραφή της ιδιοκτησίας»

Δείκτης	Περιοχή	2.006
Εγγραφή της ιδιοκτησίας, κόστος (% της αξίας του ακινήτου)	Αφρική	12
	Υποσ. Αφρική	13
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	13

Πηγή: World Bank

Σημαντικό για λόγους που θα παρουσιαστούν παρακάτω είναι να εξεταστεί το κόστος που στην σύγχρονη Αφρική, που αποκτά κτηματολόγιο, πρέπει να δαπανήσει κάποιος για να δηλώσει και να κατοχυρώσει την ιδιοκτησία του. Το 13% σαν μέγεθος δεν φαίνεται ιδιαίτερα μεγάλο αλλά αν σκεφτεί κανείς κατοίκους αυτής της περιοχής που δυσκολεύονται να επιβιώσουν και να βρουν καθημερινά τροφή το ποσό αυτό μπορεί να είναι δυσβάσταχτο.

Πίνακας 2.4. «Δαπάνες για την υγεία»

Δείκτης	Περιοχή	2.006
Δαπάνες για την υγεία (US \$)	Αφρική	60.566.724.274
Δαπάνες για την υγεία, συνολικά (% του ΑΕΠ)	Αφρική	5
	Υποσ. Αφρική	6
	Αφρική	56
Δαπάνες για την υγεία, ιδιωτικές (% των συνολικών δαπανών για την υγεία)	Υποσ. Αφρική	58
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	55
	Αφρική	44
Δαπάνες για την υγεία, δημόσιες (% του ΑΕΠ)	Αφρική	44
	Υποσ. Αφρική	42

Πηγή: World Bank

Συγκριτικά στοιχεία από τις προηγούμενες δεκαετίες για τις δαπάνες στην υγεία δυστυχώς δεν υπάρχουν. Το ποσοστό του ΑΕΠ που δίνεται τα τελευταία χρόνια κυμαίνεται γύρω στο 6%. Η αλήθεια είναι πως για μια ήπειρο που θανατιφόρες ασθένειες όπως ο AIDS είναι καθημερινό φαινόμενο θα περίμενε κανείς να δει μεγαλύτερες επενδύσεις στον τομέα, ιδιαιτέρως όταν το μεγαλύτερο ποσοστό επενδύσεων γίνεται από ιδιώτες πράγμα που σημαίνει ότι η πρόσβαση του μεγαλύτερου ποσοστού του πληθυσμού είναι απαγορευμένη.

2.3. Περιβαλλοντική Διατήρηση

Πίνακας 3.1. «Εκτάσεις»

Δείκτης	Περιοχή	1966	1976	1986	1996	2006
Δάσος (% του εδάφους)	Αφρική				23	21
	Υποσ. Αφρική				28	26
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική				29	27
προστατευόμενες περιοχές (% της συνολικής έκτασης)	Αφρική					10
	Υποσ. Αφρική					11
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική					12
Γεωργικές εκτάσεις (% της συνολικής έκτασης)	Αφρική	48	49	50	50	52
	Υποσ. Αφρική	50	50	51	52	54
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	47	47	48	49	51

Πηγή: World Bank

Δύστυχος για ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο για την περιβαλλοντική διατήρηση, η μύωση ή η αύξηση της έκτασης των δασών, δεν δίνονται επαρκεί στοιχεία. Απο το 1996 μέχρι το 2006 που υπάρχουν τα στοιχεία παρατηρείτε μια μικρή μύωση του ποσοστού που καλύπτουν στην περιοχή τα δάση, ένα ποσοστό που δεν ξεπερνά το 2% και δεν μπορεί να θεωρηθεί ανησυχητικό προς το παρόν αλλά καλό είναι να παρακολουθείται στην ποια των αιτών. Το 2006 παρατηρείται η ύπαρξη προστατευομένων περιοχών πράγμα εξαιρετικά σημαντικό για την Περιβαλλοντική διατήρηση της περιοχής. Παρατηρώντας τα στοιχεία τώρα για τις γεωργικές εκτάσεις διαπιστώνεται μια συνεχείς ποσοστιαία αύξηση τους, μάλιστα η αύξηση από το 1996 μέχρι το 2006 είναι 2%, αν και λίγο ριψοκίνδυνο αφού δεν υπάρχουν αναλυτικά στοιχεία μπορεί να υποθέσει κανείς ότι η μύωση αυτή των δασών οφείλετε στην ακριβώς ίδια αύξηση των γεωργικών εκτάσεων.

Πίνακας 3.2. «Ενέργεια»

Δείκτης	Περιοχή	1.976	1.986	1.996	2.006
Η παραγωγή ενέργειας (κι ισοδυνάμου πετρελαίου)	Αφρική	465.702	563.279	756.838	1.022.786
	Υποσ. Αφρική	280.322	363.851	496.202	662.477
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	231.292	251.210	361.209	503.801
Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από πηγές άνθρακα (% του συνόλου)	Αφρική	58	54	53	44
	Υποσ. Αφρική	69	71	72	67
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	3	7	9	5
Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από υδροηλεκτρικές πηγές (% του συνόλου)	Αφρική	29	18	16	16
	Υποσ. Αφρική	27	19	17	21
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	84	71	66	64
Παραγωγή ηλεκτρισμού από πυρηνική ενέργεια (% του συνόλου)	Αφρική	0	3	3	2
	Υποσ. Αφρική	0	4	4	3
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	0	0	0	0
Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από πηγές πετρελαίου (% του συνόλου)	Αφρική	10	13	9	9
	Υποσ. Αφρική	3	3	2	4
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	10	11	8	12
Απώλειες κατά την μεταφορά ηλεκτρικού ρεύματος (% της παραγωγής)	Αφρική	8	8	11	12
	Υποσ. Αφρική	8	7	10	11
	Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	9	14	18	16

Πηγή: World Bank

Στην παραγωγή ενέργειας παρατηρείται, όπως είναι λογικό και αναμενόμενο μια συνεχής αύξηση της παραγωγής. Πολύ ενθαρυντικό είναι ότι για τις αναπτυσσόμενες χώρες της Υποσαχαρίας Αφρικής τόσο οι απώλειες κατά την μεταφορά όσο και οι παραγωγή από συμβατικές μορφές ενέργειας, πετρελαίου και άνθρακα μειώνονται αισθητά. Αν παρατηρήσει κανείς τον πίνακα θα δει ότι η εξέλιξη στην ενέργεια σε αυτές τις περιοχές δείχνει να έχει μια πολύ πιο βιώσιμη τάση σε σχέση με την υπόλοιπη Αφρική. Το 64% της ενέργειας παράγεται από υδροηλεκτρικές πηγές που αν και μειωμένο από το 1996 εξακολουθεί να είναι ένα εξαιρετικά ενθαρρυντικό νούμερο. (Βεβαία το αν αυτό είναι επιλογή η ανάγκη, μιας και η αγορά πετρελαίου για αυτές τις χώρες είναι απαγορευτική, είναι ένα ζήτημα, όπως και να έχει η ανάπτυξη και η συνήθεια αυτή μόνο εξαιρετικές μπορούν να χαρακτηριστούν αν το εξετάσει κάποιος καθαρά περιβαλλοντικά)

Πίνακας 3.3. «Εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα»

Περιοχή	1.996	2.006
Αφρική	792.876.000	1.065.172.000
Υποσ. Αφρική	503.323.000	641.720.000
Υποσ. Αφρική, με εξαίρεση τη Ν. Αφρική	144.657.000	227.071.000

Πηγή: World Bank

Δυστυχώς παρόλα τα ενθαρυντικά νούμερα που παρατηρήθηκαν στον παραπάνω πίνακα εδώ παρατηρείτε ότι οι Εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα αυξήθηκαν κατά πολύ και ιδιαίτερα στην Υποσαχάρια Αφρική.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

-Παρουσίαση του φαινομένου του Αγροτικού -αποικιοκρατισμού-

Κεφάλαιο 1.

Το φαινόμενο του Αγροτικού -αποικιοκρατισμού

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων, ειδήσεις για μεγάλης κλίμακας εξαγορές γεωργικών εκτάσεων σε Αφρική, Λατινική Αμερική, Κεντρική Ασία και Νοτιοανατολική Ασία έχουν, μέσω των μέσων ενημέρωσης, κάνει το γύρο του κόσμου. Ότι πριν από λίγο καιρό φαινόταν να μην έχει κανένα επενδυτικό ενδιαφέρον σήμερα έχει ζήτηση από του διεθνείς επενδυτές, ύψους έως και εκατοντάδων χιλιάδων εκταρίων. Και ενώ η αποτυχημένη προσπάθεια για τη μίσθωση των 1,3 εκατομμυρίων εκταρίων στην Μαδαγασκάρη έχει προσελκύσει την προσοχή των μέσων ενημέρωσης, αποτελεί μόνο την κορυφή του παγόβουνου.¹¹

Το φαινόμενο του Αγροτικού -αποικιοκρατισμού ή ο όρος «Αρπαγή της γης» αναφέρεται γενικά σε μεγάλης κλίμακας, διασυνοριακές συναλλαγές γης ή συναλλαγές που πραγματοποιούνται από διεθνείς εταιρείες ή κινούνται από ξένες κυβερνήσεις. Αφορούν τη μίσθωση (συνήθως για 30-99 χρόνια), παραχώρηση ή οριστική αγορά μεγάλων εκτάσεων γης σε άλλες χώρες για διάφορους σκοπούς. Η κύρια διαδικασία που οδηγεί την τρέχουσα παγκόσμια αρπαγή γης όπως έχει επισημανθεί από τα μέσα ενημέρωσης και τη βιβλιογραφία είναι η παραγωγή τροφίμων που προορίζονται για εξαγωγή σε οικονομικά πλούσιες αλλά φτωχές σε πόρους χώρες στον απόηχο της επισιτιστικής κρίσης του 2007-2008.

Ωστόσο, υπάρχουν πολλές άλλες εξίσου σημαντικές αιτίες που οδηγούν στην τρέχουσα παγκόσμια αρπαγή της γης. Αν η εργασία αυτή έμενε σε ένα αναλυτικό πλαίσιο που επικεντρωνόταν σε μία μόνο ή δύο αιτίες που θα οδηγούσαν στην παγκόσμια αρπαγή γης θα πρόσφερε μια στενή προοπτική σε αυτή της μεγάλης εμβέλειας και πολυπλοκότητας διαδικασία. Ένα σημαντικό σημείο εκκίνησης είναι να εντοπιστούν οι γενικές διαδικασίες που οδηγούν στην κατάσταση. Η αντίληψή μας για την παγκόσμια αρπαγή γης μπορεί να εκβαθυνθεί και να επεκταθεί με τη χρήση ευρύτερου αναλυτικού φακού. Η παγκοσμιοποίηση, η απελευθέρωση της αγοράς και η ταχεία αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων είναι η βάση του σημερινού φαινομένου. Πρακτικά, τι συμβαίνει όμως εκεί; Οι ντόπιοι συχνά αναγκάζονται να υπομείνουν την αλλαγή του τόπου τους είτε, ακόμα χειρότερα να αναγκαστούν να μετακινηθούν σε πιο

απομονωμένες περιοχές. Πολλές συναλλαγές γης γύρω από τα τρόφιμα και τα βιοκαύσιμα κατά την εξαγωγή, και τα μέταλλα που λαμβάνουν χώρα στην Αφρική, και πολύ έμφαση δίνεται στην ανάγκη να κάνουν αυτές τις συμφωνίες πιο διαφανής και συμμετοχικές. Ανάλογα με τα είδη των επενδύσεων και η συμπεριφορά τους, οι μεγάλης κλίμακας συναλλαγές γης μπορούν να συμβάλουν στην ανακούφιση της φτώχειας. Οι κώδικες δεοντολογίας έχουν αναπτυχθεί για να εξασφαλιστεί ότι οι επενδυτές τηρούν μια σειρά βασικών αρχών, όπως για παράδειγμα, το σεβασμό στα ισχύοντα νομικά πλαίσια για την γη και τους πόρους.

Σε έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης, η τοπική ανάπτυξη ολοένα και πιέζεται και ελαχιστοποιήστε στα νέα πλαίσια που επιτρέπουν οι συνδέσεις να γίνονται μεταξύ των ανθρώπων και των τόπων σε παγκόσμια κλίμακα. Η αύξηση των παγκόσμιων κοινωνικών σχέσεων με τοπικά συμβάντα μακρινές περιοχές να διαμορφώνονται από γεγονότα που συμβαίνουν πολλά μίλια μακριά και το αντίστροφο, νέες τεχνολογίες επικοινωνίας και μεταφοράς επιτρέπουν βελτιωμένη επικοινωνία, τα ευκολότερα, μακρύτερα και πιο γρήγορα ταξίδια, και η δυνατότητα, απόρροια των προαναφερθέντων δυνατοτήτων, κατοχής γης και σπιτιών σε απομακρυσμένους, εξωτικούς προορισμούς. Η παγκόσμια αρπαγή γης είναι σε μεγάλο βαθμό είναι αποτέλεσμα της απελευθέρωσης των αγορών γης, η οποία έγινε ένα σημαντικό στόχο της πολιτικής κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 και συνέβαλε στην εμπορευματοποίηση της γης και των άλλων φυσικών πόρων. Μαζί με την εξάπλωση του νεοφιλελεύθερου μοντέλου, καθώς και με την υποστήριξη των χορηγών, πολλές κυβερνήσεις στην Ασία, τη Λατινική Αμερική και την Αφρική άρχισαν να δίνουν μεγαλύτερη προτεραιότητα στη δημιουργία δυναμικών, ελεύθερων και διαφανών αγορών γης.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων μεταρρυθμίσεων γης στην Αφρική (δηλαδή κατά την περίοδο της δεκαετίας του 1950-1970), τα κτήματα που δεν χρησιμοποιούντο είχαν απαλλοτριωθεί και ανακατανεμηθεί μεταξύ των αγροτών και επιβλήθηκαν όρια στις επιμέρους γαιοκτησίες. Οι δικαιούχοι κατά κανόνα δεν είχαν το δικαίωμα να πουλήσουν το οικοπέδο, ένα μέτρο που είχε σκοπό να τους προστατεύσει από την απώλεια του. Όμως η έλλειψη σαφώς καθορισμένων οικοπέδων και ανυπαρξία ή τα προβλήματα στους τίτλους ιδιοκτησίας έφερναν σημαντικό εμπόδιο στην οικονομική ανάπτυξη, δεδομένου ότι περιόρισε την προθυμία των ανθρώπων να κάνουν επενδύσεις που απαιτούσαν τον εκσυγχρονισμό της γεωργίας. Μια αλλαγή στο σύστημα αυτό σήμαινε ότι μικροκαλλιεργητές θα ήταν σε θέση να χρησιμοποιούν τη γη τους ως εγγύηση και να αποκτήσουν πρόσβαση σε πιστώσεις. Διασφάλιση της παραμονής θα μπορούσε να τονώσει τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις, ενώ η αίσθηση του δικαιώματος ιδιοκτησίας θα

οδηγήσου σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα.

Οι γεωργοί θα μπορούσαν να πουλήσουν ή να μισθώσουν τη γη τους με σκοπό την αναδιανομή της γης σε πιο αποδοτικές παραγωγές.

Η Παγκόσμια Τράπεζα, ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας, η ΕΕ και οι διμερείς χορηγοί Χρηματοδότησαν/ στήριξαν στη δεκαετία του 1990 ενεργά τόσο σε θεωρητικά όσο και πρακτικά με πρωτοβουλίες σχετιζόμενες με τη πολιτική, τη νομοθεσία και την εφαρμογή στον τομέα της γης, αν και θεωρήθηκε παρέμβαση στο, εκ των πραγμάτων, υπερενταίσθητο ζήτημα της γης. Από τη δεκαετία του 1990 μεγάλα ποσά έχουν δαπανηθεί για τη χορήγηση τίτλων ιδιοκτησίας και τη δημιουργία σύγχρονων υποθηκοφυλακείων, με κύριο στόχο τη δημιουργία δυναμικών, ελεύθερων και διαφανών αγορών γης.¹²

Τα προγράμματα αυτά βέβαια αποδείχθηκε ότι δεν είναι πολύ αποτελεσματικά και αποδοτικά, ιδιαίτερα στην Αφρική. Αν και περαιτέρω αξιοποίησης των υποτίτλων αναμενόταν να προωθήσουν μακροπρόθεσμες επενδύσεις και την εξασφάλιση της μεταφοράς του εδάφους από λιγότερο αποτελεσματικές σε αποδοτικότερους χρήστες, μελέτες αξιολόγησης των επιπτώσεων της μεταρρύθμισης της θητείας στην Αφρική βρίσκονται συχνά μερικές σημαντικές επιπτώσεις της ιδιωτικοποίησης στην παραγωγή και, σε ορισμένες περιπτώσεις, ακόμα και αρνητικές επιδράσεις.

Στις απομακρυσμένες περιοχές το κόστος της μέτρησης και καταγραφής της γης είναι συχνά δυσανάλογα μεγάλα σε σχέση με το ευτελές εισόδημα που κερδίζουν οι μικροί αγρότες. Γενικότερα πολλά τέτοια προγράμματα είχαν και αρνητικές επιπτώσεις: οι άνθρωποι με καλές συνδέσεις, πληροφορίες και πόρους ήταν σε θέση να καταθέσουν στο κτηματολόγιο ψευδή στοιχεία για εκτάσεις στα ονόματά τους, εις βάρος των άλλων. Επιπλέον, η καταχώριση στο κτηματολόγιο τείνει να επικεντρωθεί στον άντρα- αρχηγό του νοικοκυριού, ενώ άτομα με κληρονομικά δικαιώματα (ως επί το πλείστον γυναίκες) δεν είναι ευκολο να ενταχθούν, δυσκολεύοντας την αποτελεσματικότητα αυτών των συστημάτων πληροφοριών μέχρι σήμερα. Στην πραγματικότητα, το άτυπο εθιμικό δίκαιο σε πολλές περιπτώσεις είναι πιο ικανοποιητικό από ότι τα «σύγχρονα» δικαιώματα που οδηγούν στην καταγραφή στα μητρώα της γης και δεν παρεμποδίζουν τις επενδύσεις¹³.

¹² Deininger, K. 2003. Land policies for growth and poverty reduction. A World Bank Policy research report. Washington, DC and Oxford: World Bank, Oxford University Press.

¹³ Ubink, J., A Hoekema and W. Assies, eds. 2009. Legalising land rights. Local practices, state responses and tenure security in Africa, Asia and Latin America. Leiden: Leiden University

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, έχει σημειωθεί πρόοδος στα θέματα της ιδιωτικής ακίνητης ιδιοκτησίας. Υπάρχει η πεποίθηση ότι οι κυβερνήσεις μπορούν να παρέχουν επαρκή ασφάλεια για τις επενδύσεις και τη μείωση των συγκρούσεων.

Η απελευθέρωση των αγορών γης συμβάδισε με την ταχεία αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων, η οποία έδωσε πολλές φορές δημιουργεί νέους τύπους των φορέων όσον αφορά τον έλεγχο και τη χρήση της γης. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα Επενδύσεων¹⁴ το 2006 παρουσιάστηκε η μεγαλύτερη επένδυση που έγινε ποτέ στις αναπτυσσόμενες χώρες: 379 εκατομμύρια δολάρια (κατά 21 τοις εκατό αύξηση σε σχέση με το 2005). Το 2007, το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 500 δισεκατομμύρια, 13 από αυτά επενδύθηκαν στις φτωχότερες χώρες¹⁵. Οι περισσότερες επενδύσεις πήγαν στην εκμετάλλευση ορυκτών (συμπεριλαμβανομένου του πετρελαίου και του φυσικού αερίου), την παραγωγή των βιοκαυσίμων και των τροφίμων, καθώς και την ανάπτυξη των υποδομών και των υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένου του τουρισμού.

Οι κυβερνήσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες προσπαθούν, στο πλαίσιο της καλής διακυβέρνησης για τη δημιουργία ενός διαφανούς επιχειρηματικού κλίματος. Οι ξένοι επενδυτές απολαμβάνουν φροντίδα, επειδή η προσέλκυση ξένων κεφαλαίων αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη. Κατά συνέπεια, οι ξένοι επενδυτές μπορούν αρκετά εύκολα να γίνουν ιδιοκτήτες σπιτιών, γης και δασών, ειδικά τώρα που η αγορά γης είναι προσβάσιμη. Υπήρξε μια πλειάδα ακίνητων περιουσιών σε πολλές χώρες, όπου όχι μόνο Αμερικάνοι αλλά και Ευρωπαίοι επενδυτές, αλλά και επενδυτές από τα κράτη του Κόλπου εκμεταλλεύτηκαν ελκυστικές ευκαιρίες. Ο ρόλος των πρεσβειών συχνά είναι σημαντικός στην υποστήριξη των επενδυτών: δεν ενθαρρύνουν μόνο τους επενδυτές, αλλά και επισημαίνουν τους κινδύνους και τις παγίδες. Επιπλέον, ένας μεγάλος αριθμός εξειδικευμένων εταιρειών βοηθάει τους πιθανούς επενδυτές για την αγορά γης, καθώς και πολλές κυβερνήσεις διοργανώνουν εκδρομές στις χώρες τους και προσφέρουν ειδικές ξεναγήσεις που επιτρέπουν στους ανθρώπους να διαπιστώσουν την κατάσταση εκεί χωρίς υποχρέωση. Η αυξανόμενη ζήτηση για γη καλύπτεται εν μέρει από το πώληση γης του κράτους και τη σύναψη συμβάσεων παραχώρησης από τις κυβερνήσεις, και εν

Press.

¹⁴ United Nations. 2007. World investment report 2006 (WIR). Transnational corporations, extractive industries and development. New York/Geneva: United Nations. United Nations conference on trade and development.

¹⁵ United Nations. 2008. World investment report 2007 (WIR). Transnational corporations, extractive industries and development. New York/Geneva: United Nations.

μέρει από τις πωλήσεις από ιδιώτες, συμπεριλαμβανομένων των κατοίκων της υπαίθρου, Πολλοί από τους οποίους τα τελευταία χρόνια έχουν στραφεί σε άλλες ασχολίες και επωφελούνται από τις αυξανόμενες τιμές.¹⁶

Υπάρχει όμως και η αρνητική πλευρά για τους ανθρώπους στις χώρες προορισμού, αυτό το νέο πλαίσιο δημιουργεί κινδύνους και ευκαιρίες. Η αύξηση των επενδύσεων μπορεί να φέρει σε μακροοικονομικό επίπεδο παροχές (όπως η αύξηση του ΑΕΠ και η βελτίωση των κρατικών εσόδων), και μπορεί να δημιουργήσει ευκαιρίες για οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση διαβίωσης στις αγροτικές περιοχές. Αλλά, όταν οι κυβερνήσεις ή οι αγορές καθιστούν γη διαθέσιμη για επενδύσεις μεγάλης κλίμακας πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους ότι μπορεί αυτό να οδηγήσει την τοπική κοινωνία να χάσει την πρόσβαση στους πόρους από τους οποίους εξασφαλίζει την ασφάλεια των τροφίμων της, ιδιαίτερα καθώς μερικές από τις χώρες αυτές είδη αντιμετωπίζουν προκλήσεις στο θέμα της ασφάλειας των τροφίμων. Αν και υπάρχει η αντίληψη ότι η γη είναι πλούσια σε ορισμένες χώρες, οι ισχυρισμοί αυτοί πρέπει να αντιμετωπίζονται με προσοχή. Ακόμη και σε χώρες όπου όντως υπάρχει διαθέσιμο έδαφος πρέπει να υπάρξει ιδιαίτερη προσοχή αφού η ζήτηση αφορά στα υψηλότερης παραγωγής εδάφη άλλα και στην προσβασιμότητα και διάθεση του νερού.

Τελικά, ο βαθμός στον οποίο οι διεθνείς συναλλαγές γης αξιοποιούν τις ευκαιρίες και την ελαχιστοποίηση των κινδύνων εξαρτάται από τους όρους και τις προϋποθέσεις τους δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο οι κίνδυνοι αξιολογήθηκαν και μετριάστηκαν, το είδος των επιχειρηματικών μοντέλων που ευνοούνται στην υλοποίηση του έργου, το μέγεθος του κόστους και του κοινού οφέλους και ο προσδιορισμός του ποιος αποφασίζει για τα θέματα αυτά και πώς.¹⁷

¹⁶ Zoomers, Annelies (2010) 'Globalisation and the foreignisation of space: seven processes driving the current global land grab', *Journal of Peasant Studies*, 37: 2, 429 - 447

2. ¹⁷ Cotula, Lorenzo, Vermeulen, Sonja, Leonard, Rebeca and Keeley James, *Land grab or development opportunity? Agricultural investment and international land deals in Africa*, FAO, IIED and IFAD, 2009

1.1. Το διεθνές και εθνικό νομικό καθεστώς

Οι συμφωνίες αυτές για την αγροτική γη, γίνονται βάση ενός νομικού καθεστώτος. Παρακάτω παρουσιάζονται οι τρεις αυτές μορφές καθεστώτος:

- Εθνικό δίκαιο¹⁸: Η κύρια πηγή δικαίου που πρέπει να χρησιμοποιείται για τη ρύθμιση όλων των επενδύσεων στον τομέα των γεωργικών εκτάσεων και του νερού είναι το εσωτερικό δίκαιο του κράτους υποδοχής, συμπεριλαμβανομένων των νόμων σχετικά με τις ξένες επενδύσεις, της φορολογίας, νόμων περί ιδιοκτησίας τα δικαιώματα στο νερό, την προστασίας του περιβάλλοντος, την η εργατική νομοθεσία και οποιαδήποτε άλλη νομοθεσία σχετικά με τις ενδεχόμενες επιπτώσεις στις τοπικές κοινωνίες.
- Διεθνείς επενδυτικές συμβάσεις¹⁹: Άμεσες συμφωνίες μεταξύ του ξένου επενδυτή και της κυβέρνησης της χώρας υποδοχής. Οι συμβάσεις αυτές θα πρέπει να καθορίζουν την τιμή, την ποσότητα και τη διάρκεια για την αγορά ή μίσθωση γης, καθώς και άλλα θέματα, συμπεριλαμβανομένων κινήτρων για τον επενδυτή, τα δικαιώματα για την εξαγωγή της παραγωγής, τις σχετικές απαιτήσεις υποδομών από την κυβέρνηση ή επενδυτή, τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις, και την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη δεσμών με την τοπική κοινωνία και οικονομία. Οι επενδυτικές συμβάσεις μπορούν συχνά να γίνονται ο νομικός κώδικας μιας επένδυσης. Μπορούν να καθορίζουν την νομοθεσία που ισχύει σε περίπτωση διαφοράς, να προσθέσουν ή να περιορίσουν την εφαρμογή της γενικότερης ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας, και σε ορισμένες περιπτώσεις να παγώσουν το εφαρμοστέο δίκαιο, όπως και τα χρονικά πλαίσια της επένδυσης. Συχνά, συνδέονται με διεθνείς διατάξεις διαιτησίας, ή αποτελέσουν αντικείμενο διαιτησίας βάσει διεθνών επενδυτικών συμφωνιών.
- Διεθνείς επενδυτικές συμφωνίες²⁰: Συμφωνίες μεταξύ των κρατών από τα οποία έρχονται οι επενδυτές με αυτά όπου όπου γίνονται οι επενδύσεις με ειδικά μέτρα προστασίας βάσει του διεθνούς δικαίου. Υπάρχουν διάφορες μορφές όπως: διμερείς επενδυτικές συμφωνίες, υπάρχουν πάνω από 2.700, επενδυτικά κεφάλαια σε

¹⁸ Domestic law

¹⁹ International investment contracts

²⁰ International investment agreements (IIAs)

συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου και περιφερειακές συνθήκες για τις επενδύσεις²¹. Οι Διεθνείς επενδυτικές συμφωνίες προβλέπουν μια σειρά από δικαιώματα και ένδικα μέσα πέραν αυτών που περιέχονται στο εσωτερικό δίκαιο ή τις Διεθνείς επενδυτικές συμβάσεις. Τα δικαιώματα αυτά είναι ισχυρότερα από το εθνικό δίκαιο, το οποίο πρέπει να συμμορφώνεται με τους όρους της εκάστοτε συμφωνίας. Οι Διεθνείς επενδυτικές συμφωνίες αποσκοπούν στην προστασία των επενδυτών, και πολύ λίγα περιλαμβάνουν για τις υποχρεώσεις των επενδυτών ή διατάξεις που αναγνωρίζουν τα δικαιώματα των μελών να ρυθμίζουν το δημόσιο συμφέρον. Οι περισσότεροι έχουν μια ειδική διαδικασία επίλυσης των διαφορών γνωστή ως «διαιτησία επενδυτών-κράτους», επιτρέποντας σε ένα ιδιώτη ξένο επενδυτή την κίνηση διαιτησίας για να προσδιορίσει αν ένα κράτος έχει παραβιάσει τη Συμφωνία.²²

1.2. Εξειδικευμένοι οργανισμοί

Μια σειρά από εξειδικευμένους οργανισμούς που στην πλειονότητα τους είναι σε όλους μας γνωστοί ασχολούνται με το ζήτημα της αρπαγής της γης, σε μεγάλο βαθμό και ως μια συνέχεια της αντιμετώπισης της επισιτιστικής κρίσης ή μελλοντικών παρομοίων καταστάσεων.

Ο ειδικευμένος οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO) που ιδρύθηκε το 1945. Ένας χρηματοδοτικός θεσμός, το Διεθνές Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (IFAD) που ιδρύθηκε το 1977 και είναι άλλος ένας ειδικευμένος οργανισμός των Η.Ε. όπως και ο επόμενος το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF) που συστήθηκε το 1944. Ακόμα η Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank), ο Παγκόσμιος οργανισμός Εμπορίου και πολύ άλλοι οργανισμοί και προγράμματα ασχολούνται τα τελευταία χρόνια με το αντικείμενο κυρίως στο επίπεδο της καταγραφής και της προσπάθειας για απάντηση του πόσο κακό μπορεί να είναι όλο αυτό.²³

²¹ bilateral investment treaties

investment chapters in free trade agreements

regional investment treaties

²² United Nations, Foreign Sustainable development innovation briefs

²³ Τσάλτας, Γρηγόρης, Ι., Αφρική και ανάπτυξη: η τελευταία παγκόσμια πρόκληση/ ευκαιρία, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003

Κεφάλαιο 2.

Χώρες της Αφρικής στις οποίες συναντάται το φαινόμενο

Το φαινόμενο του Αγροτικού αποικιοκρατισμού έχει έντονη παρουσία σε ολόκληρο τον αναπτυσσόμενο κόσμο. Η εργασία επικεντρώνεται στην ανάδειξη του φαινομένου στην Αφρική αλλά το ίδιο σημαντικό είναι το ζήτημα και στις υπόλοιπες χώρες²⁴.

Σε συγκεκριμένες χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής όπως παρουσιάζονται παρακάτω σύμφωνα με μελέτες και δημοσιεύματα υπάρχουν τα παρακάτω δεδομένα:

ΑΙΘΙΟΠΙΑ (ΕΤΗΙΟΡΙΑ)

Η Ινδική εταιρεία Karuturi²⁵ τον Ιανουάριο του 2010 απέκτησε πάνω από 300.000 εκτάρια γης στην περιοχή Gambella της Αιθιοπίας. Υποτίθεται ότι έχει μια ενενηντάχρονη μίσθωση σε αυτή τη γη. Την ίδια περίοδο αναφορές δηλώνουν ότι και Σαουδάραβες προσπαθούν να διεκδικήσουν μερίδιό γης στην Αιθιοπία, κυρίως μέσω ενός αντιπροσώπου τους, του δισεκατομμυριούχου Al-Amoudi. Η Σαουδική ομάδα στηρίζεται στα 15 δισεκατομμύρια δολάρια από την κυβέρνηση της Σαουδικής Αραβίας που προορίζονται για επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των γεωργικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό. Άλλωστε, ο Al-Amoudi διαθέτει δικές του γεωργία επιχειρήσεις, για τις οποίες έχει ήδη εξασφαλίσει μισό εκατομμύριο εκτάρια σε διάφορες τοποθεσίες σε όλη την Αιθιοπία.²⁶

Τον Ιανουάριο του 2010, οι βιομηχανίες Ruchi Soy, ένας από τους κορυφαίους επεξεργαστές βρώσιμων ελαίων, ανακοίνωσε μια σημαντική αγορά γεωργικής γης στην Αιθιοπία για την καλλιέργεια σόγιας. Η εταιρεία υπέγραψε ένα μνημόνιο συμφωνίας με την κυβέρνηση της Αιθιοπίας για την καλλιέργεια σόγιας και τη δημιουργία μιας μονάδας επεξεργασίας σε 61.775 στρέμματα στην περιοχή των εθνικών τμημάτων (kililoch) Gambela και Benishangul Gumaz με βασική μίσθωση για 25 χρόνια.²⁷

²⁴ π.χ. στην Λατινική Αμερική η Βραζιλία, στην Ασία η Καμπότζη, η Ινδονησία, το Λάος, το Πακιστάν, οι Φιλιππίνες, η Παπούα Νέα Γουινέα, το Βιετνάμ, ίσως πιο εντυπωσιακό από όλα η Ρωσία και η λίστα συνεχίζεται.

²⁵ Εδρεύει στη πόλη Bangalore την Ινδική πολιτεία (state) Karnataka

²⁶ Kindeneh Mihretie, Ethiopia on the Verge of Colony of Many, Anyuak Media, http://www.anyuakmedia.com/com_temp_10_01_31.html (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

²⁷ Business Line, Ruchi Soya takes farm land on lease in Ethiopia, <http://www.thehindubusinessline.com/2010/01/16/stories/2010011653020100.htm> (τελευταία πρόσβαση 20

ZAMBIA (ZAMBIA)

Το Νοέμβριο του 2009 αναφέρθηκε ότι η εταιρεία Atlas Farming ξεκίνησε συνεργασία με την Chayton Capital, εταιρεία με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο, με σκοπό τις επενδύσεις σε μεγάλης κλίμακας γεωργία στη Ζάμπια. Η «κοινή» τους επιχείρηση επέλεξε, ως πρώτη χώρα, τη Ζάμπια για τις επενδύσεις της στον τομέα της γεωργίας στην Αφρική, λόγω, μεταξύ άλλων παραγόντων της πολιτικής σταθερότητας, τις διαφορετικές αγρονομικές συνθήκες, και τις μεταρρυθμίσεις της γης που έγιναν το 1995. Οι ξένοι επενδυτές αποφάσισαν χωρικά να τοποθετήσουν το εγχείρημα τους αυτό στην πόλη Mkushi στην κεντρική επαρχία.²⁸

Τον Ιούνιο του 2009 αναφορές αποκαλύπτουν ότι εταιρείες από τις Η.Π.Α. και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα ενδιαφέρονται για την δημιουργία μεγάλων αγροκτημάτων στη Ζάμπια για την παραγωγή ζάχαρης και δημητριακών. Παρά το γεγονός ότι ο αυξανόμενος αριθμός αυτών των επενδύσεων γης σε άλλες χώρες είναι αρκετά αμφιλεγόμενος, ο υπουργός Γεωργίας της χώρας, Brian Chituwo, δήλωσε στο Reuters ότι η Ζάμπια είχε τόση διαθέσιμη γη που δεν τίθεται θέμα αντιδράσεων. Είπε, ακόμα ότι μια αμερικανική εταιρεία είχε προτείνει να επενδύσει μέχρι και 200 εκατομμύρια δολάρια για την παραγωγή ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο για την παρασκευή αιθανόλης, πρόσθεσε ότι η Ζάμπια είχε 115.000 εκτάρια εδάφους κατάλληλα για την παραγωγή ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο. Ανέφερε επίσης ότι μια εταιρεία του Ντουμπάι ήταν πρόθυμη να παράγει ρύζι ή σιτάρι.²⁹

Τον Μάιο του 2009, εντοπίστηκαν στη Ζάμπια αγροκτήματα, καλλιέργειας καλαμποκιού και ζωικής παραγωγής, που άνηκαν στην Αίγυπτο.³⁰

ΓΟΥΙΝΕΑ-ΜΠΙΣΣΑΟΥ (GUINEA BISSAU)

Τον Μάιο του 2009, αναφέρθηκε ότι οι επενδύσεις στο γεωργικό τομέα της Κίνας εξαπλώνεται και σε άλλα μέρη της αφρικανικής ηπείρου. Στη Γουινέα-Μπισάου, ιδιώτες από την Κίνα

Σεπτεμβρίου 2010)

²⁸ Nkonde Humphrey, Atlas Farming could transform SADC agriculture landscape, Sila Press Agency, www.inmegi.bw/index.php?sid=1&aid=8&dir=2009/November/Thursday5

²⁹ Tostevin Matthew, US, UAE firms eye Zambian farming land, Reuters Africa, 12 Juny 2009, <http://af.reuters.com/article/investingnews/idafJ0e55b0Mb20090612>

³⁰ Robinah Basalirwa and Francis Kagolo, Egypt to Start Wheat Farms in Northern Uganda, The New Vision, 19 May 2009, <http://allafrica.com/stories/200905200283.html>

δημιούργησαν διάφορα αγροκτήματα πειραματισμού υβριδικού ρυζιού το 2009. Επίσης, στις αρχές του 2007, οι κινέζοι επενδυτές υποσχέθηκε 60 εκατομμύρια δολάρια στη βιομηχανία κάσιους (cashew nut) της χώρας, η οποία είναι μία από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες του είδους στην ηπειρωτική Ευρώπη.³¹

KENYA (KENYA)

Τον Ιούνιο του 2009, η Κένυα αναφέρθηκε η υπογραφή συμφωνίας με το Κατάρ για την παροχή γης στην Κένυα με σκοπό την παραγωγή φρούτων και λαχανικών στο δέλτα του ποταμού Τάνα για και την εξαγωγή τους πίσω στο Κατάρ.³²

ΛΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ (DEMOCRATIC REPUBLIC OF CONGO)

Σύμφωνα με πολλές αναφορές που έγιναν τον Ιούλη του 2009 η κινεζικών συμφερόντων Zhong Xing Telecommunication Equipment Company Limited προτίθεται να ιδρύσει ένα εκατομμύριο εκτάρια φυτειών φοίνικα πετρελαίου στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό για την παραγωγή βιοκαυσίμων. Ο περιφερειακός διευθυντής της εταιρίας δήλωσε ότι η καλλιέργεια θα μπορούσε να αποφέρει έως και 5 εκατομμύρια τόνους το φοινικέλαιο ανά έτος, το 90% των οποίων θα μπορούσε να μετατραπεί σε βιοντίζελ.³³

Τον Μάιο του 2009, η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό ανακοίνωσε την πρόθεση μίσθωσης 10 εκατομμυρίων εκταρίων γεωργικής γης σε μεμονωμένους ξένους αγρότες.³⁴

ΛΙΒΕΡΙΑ (LIBERIA)

Τον Δεκέμβριο του 2007, αναφέρθηκε ότι το Λιβυκό-Αφρικανικό Επενδυτικό Χαρτοφυλακίου (θυγατρική κρατικών επενδυτικών κεφαλαίων της Λιβύης με βάση την Ελβετία) επένδυσε 30 εκατομμύρια δολάρια σε ένα τεράστιο έργο για παραγωγή ρυζιού στη Λιβερία μέσω από μια

³¹ Loro Horta, Food Security in Africa: China's New Rice Bowl, China Brief, VOL. 9, Issue 11, May 2009

³² Murphy Sophia & Spielfeld Alexandra, LAND GRAB? The Race for the World's Farmland, Woodrow Wilson International Center for Scholars

³³ π.χ.: W. T. Whitney Jr., Land grab: Something new in capitalist arsenal, People's World / Mundo Popular, <http://www.peoplesworld.org/land-grab-something-new-in-capitalist-arsenal/> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

³⁴ IRIN, AFRICA: Tractored out by "land grabs"?, <http://www.irinnews.org/Report.aspx?ReportId=84320> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

συμφωνία με μια τοπική ΜΚΟ, το Ιδρυμα για την Ανάπτυξη της Αφρικής (Foundation for African Development). Η κυβέρνηση της Λιβερίας έχει παραχωρήσει στην εταιρεία ADA /LAP Inc, εκτάσεις άνω των 17.000 εκταρίων για την παραγωγή ρυζιού για τις τοπικές και διεθνείς αγορές.³⁵

ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ (MADAGASCAR)

Τον Νοέμβριο του 2008, η Νοτιοκορεάτικη εταιρεία Daewoo Logistics ανακοίνωσε τα σχέδιά της για μια μίσθωση 99 ετών για ένα εκατομμύριο εκτάρια στη Μαδαγασκάρη με σκοπό την παραγωγή 5 μεγατόνων καλαμποκιού ετησίως έως το 2023 και την παραγωγή φοινικέλαιου από μια περαιτέρω χρηματοδοτική μίσθωση 120.000 εκταρίων. Η συμφωνία απέτυχε, ωστόσο, τον Ιανουάριο του 2009 λόγω της εμφύλιας αντίδρασης.³⁶

ΜΑΛΙ (MALI)

Το Δεκέμβριο 2009, το Μάλι εγκρίνει μακροχρόνιες μισθώσεις για ξένους επενδυτές με σκοπό να βοηθήσουν στην ανάπτυξη πάνω από 160.000 εκταρίων γης. Οι είδη εγκριθείσες περιοχές είναι 10.000 εκταρία μεταξύ των έργων των Petrotech και AgroMali για την παραγωγή πρώτης ύλης βιοντίζελ από τους σπόρους Jatropha για τις χώρες της Ε.Ε., τις Η.Π.Α. και της Αίγυπτο.³⁷

ΜΟΖΑΜΒΙΚΗ (MOZAMBIQUE)

Η κυβέρνηση της Μοζαμβίκης έχει ακολουθήσει πολιτικές με σκοπό την προσέλκυση μεγάλης κλίμακας επενδύσεων σε βιοκαύσιμα. Το 2008 η κυβέρνηση υπέγραψε μια σύμβαση με την εταιρεία Central African Mining and Exploration με έδρα το Λονδίνο για ένα μεγάλο έργο παραγωγής βιοαιθανόλης, το έργο ονομάστηκε Procana. Το έργο περιλάμβανε την κατανομή

³⁵ Libyan investment, 30M Libyan Investment In Rice Growing For Liberia, http://libyaninvestment.com/index.php?option=com_content&view=article&id=77210&catid=42:libya-news&Itemid=168 (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

³⁶ Borger Julian, Rich countries launch great land grab to safeguard food supply, The Guardian, Saturday 22 November 2008

³⁷ IRIN, MALI: Land grab fears linger, <http://www.irinnews.org/Report.aspx?ReportId=87284>

των 30.000 εκτάρια γης στην περιοχή Massingir για μια φυτεία ζαχαροκάλαμου και ένα εργοστάσιο για την παραγωγή 120 εκατομμύρια λίτρων αιθανόλης το χρόνο.³⁸

ΜΙΕΝΙΝ (BENIN)

Τον Ιούνιο του 2008 το Διεθνές Ινστιτούτο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη και ο Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας στην έκθεση για τον κλάδο των βιοκαυσίμων και τις πιέσεις τους για τις χρήσεις γης, περιέλαβαν ένα κατάλογο με αρκετά παραδείγματα μεγάλων έργων, συμπεριλαμβανομένου 300,000-400,000 εκτάρια γης τα οποία δεσμεύτηκαν από μια επιχείρηση Μαλαισιανών και Νοτιοαφρικανικών συμφερόντων για την παραγωγή φοινικέλαιο στο νότιο Μπενίν. Η εκσυγχρονιστική γεωργική στρατηγική που εφαρμόζει η κυβέρνηση του Μπενίν περιλαμβάνει τη συμμετοχή μεγάλης αύξησης καλλιεργήσιμης γης, τόσο για τις καλλιέργειες τροφίμων όσο και βιοκαυσίμων.³⁹

ΝΙΓΗΡΙΑ (NIGERIA)

Τον Ιανουάριο του 2010, επενδυτές από τη Ταϊλάνδη (CP Group) επιβεβαίωσαν την πρόθεσή τους να επενδύσουν στην παραγωγή ρυζιού στη Νιγηρία, μεταξύ άλλων γεωργικών επενδύσεων. Η ομάδα, που αποτελείται από επικεφαλείς ομίλων, συναντήθηκε με τη διοίκηση της Nigeria Investment Promotion Commission (NIPC) στην Abuja, όπου και εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους, ιδίως στην παροχή βοήθειας στη Νιγηρία για να αναδιοργανώσουμε την παραγωγή του τομέα του ρυζιού.⁴⁰

Το 2008, αναφέρθηκε ότι μετά από περισσότερο από έξι μήνες διαπραγματεύσεων, η βρετανική εταιρεία Trans4mation Agritech Ltd (T4M) υπέγραψε μια 25 ετών σύμβαση για την παραγωγή ρυζιού στη Νιγηρία. Το έργο σχεδιάστηκε για να καλλιεργήσει 30.000 εκτάρια γης στο Δέλτα

³⁸ Lorenzo Cotula, Nat Dyer & Sonja Vermeulen, Bioenergy and land tenure: the implications of biofuels for land tenure and land policy, International Institute for Environment and Development (IIED), Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2008

³⁹ Lorenzo Cotula, Nat Dyer & Sonja Vermeulen, Bioenergy and land tenure: the implications of biofuels for land tenure and land policy, International Institute for Environment and Development (IIED), Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2008

⁴⁰ Anuforo Emeka, Thai investors stake interest in Nigeria's rice industry, The Guardian Nigeria http://www.ngrguardiannews.com/business/article03//indexn2_html?pdte=290110&ptitle=Thai%20investors%20stake%20interest%20in%20Nigeria%27s%20rice%20industry

του Νίγηρα για μεγάλης κλίμακας εντατική καλλιέργεια ρυζιού, μανιόκας, καθώς και άλλων συναφών καλλιεργειών και μεταποιήσεων.⁴¹

ΟΥΓΚΑΝΤΑ (UGANDA)

Τον Απρίλιο του 2008, ο πρόεδρος Yoweri Museveni παρέχει σε Κινέζους επενδυτές 10.000 στρέμματα γης στην Ουγκάντα για να καλλιεργηθούν από 400 Κινέζους αγρότες που χρησιμοποιούν εισαγόμενους κινεζικούς σπόρους. Το έργο έχει ως επόπτη τον Liu Jianjun, πρώην Κινέζο αξιωματούχο της κυβέρνησης και τώρα επικεφαλής του Κινεζικοαφρικού Επιχειρηματικού Συμβουλίου.⁴²

Τον Φεβρουάριο του 2010, η Αίγυπτος, η κορυφαία εισαγωγέας σιταριού στον κόσμο, φέρεται να δήλωσε ότι αξιολογεί τρεις επιλογές για την καλλιέργεια σιταριού στην Ουγκάντα, σε μια προσπάθεια να διασφαλίσει την προμήθεια των βασικών της αναγκών.⁴³

Τον Απρίλιο του 2008, κατά τη διάρκεια του Παγκόσμιου Ισλαμικού Οικονομικού Φόρουμ, η κυβέρνηση του Κουβέιτ ξεκίνησε το πρόγραμμα ενός νέου ταμείου με κεφάλαιο 100 εκατομμυρίων δολαρίων που ονομάστηκε «Αξιοπρεπείς Διαβίωση». Στόχος η παραγωγή τροφίμων και η ανάπτυξη αγροτικών επιχειρήσεων στην Ουγκάντα⁴⁴ για τον εφοδιασμό της Μέσης Ανατολής. Το ταμείο εστιάζει σθεναρά στην κατασκευή υποδομών και εξαγωγών τροφίμων και κατάρτισης.⁴⁵

ΡΟΥΑΝΤΑ (RWANDA)

Τον Μάιο του 2009, η Ρουάντα ανακοίνωσε ένα νέο πρόγραμμα για τον εντοπισμό

⁴¹ Aniefiok Macauley, Nigeria: As President Jonathan Visits Akwa Ibom, Daily Independent (Lagos), 15 July 2010, <http://allafrica.com/stories/201007160347.html>

⁴² Patton Dominique, Africa at large: China eyes idle farmland in continent, Business Daily (Kenya), 07 April 2008, <http://www.afrika.no/Detailed/16472.html>

⁴³ Madany Sherine El, Egypt and Uganda mull wheat farmland options, Reuters Africa, 15 February 2010, <http://af.reuters.com/article/investingNews/idAFJOE61E0LN20100215>

⁴⁴ Η Ουγκάντα δεν είναι η μοναδική χώρα που στοχεύει το πρόγραμμα αλλά για τις υπόλοιπες χώρες δεν βρέθηκε αναφορά

⁴⁵ Kasita Ibrahim, Uganda: Kuwait Donates \$100m for Agriculture, The New Vision, 17 June 2008, <http://allafrica.com/stories/200806180188.html>

αναξιοποίητων εκτάσεων με σκοπό την παραχώρηση σε ξένους επενδυτές.⁴⁶

ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ (SIERRA LEONE)

Τον Φεβρουάριο του 2009 η κυβέρνηση της Σιέρα Λεόνε υπέγραψε μια συμφωνία μίσθωσης 400 εκατομμυρίων δολαρίων με την Ελβετική εταιρεία Addax Bioenergy με σκοπό την παραγωγή 100.000 κυβικών μέτρων βιοαιθανόλης από ζαχαροκάλαμο μέσα σε μόλις δύο έτη.⁴⁷

Ενώ τον Δεκέμβριο του 2009 η Σιέρα Λεόνε υπέγραψε ένα μνημόνιο συμφωνίας με τη Σαουδική Αραβία για επενδύσεις στην παραγωγή ρυζιού για εγχώρια κατανάλωση αλλά και εξαγωγές.⁴⁸

ΣΟΥΔΑΝ (SUDAN)

Τον Ιανουάριο 2010 η Foras International Investment Co, το επενδυτικό τμήμα του Ισλαμικού Επιμελητηρίου Εμπορίου και Βιομηχανίας άρχισε να θέτει ως στόχο του την επίτευξη επισιτιστικής ασφάλειας στις ισλαμικές χώρες, με τη δρομολόγηση του πρώτου σχεδίου του στο Σουδάν. πρώτο έργο της Εταιρείας, Το πρώτο σχέδιο της εταιρείας, το Al-Faihaa Integrated Agricultural Project, ξεκίνησε στο Sennar State του Σουδάν με μια επένδυση άνω των 200 εκατομμυρίων δολαρίων.⁴⁹

Στις 7 Σεπτεμβρίου του 2008, ο υπουργός Οικονομικών του Κουβέιτ υπέγραψε με το Σουδάν ομόλογό που χαρακτηρίστηκε τεράστια στρατηγική συμφωνία συνεργασίας με την κυβέρνηση του Χαρτούμ. Στο πλαίσιο της συμφωνίας, οι δύο αποφάσισαν να επενδύσουν από κοινού στην παραγωγή τροφίμων, καθώς και εκτροφής βοοειδών.⁵⁰

⁴⁶ IRIN, AFRICA: Tractored out by "land grabs"?, <http://www.irinnews.org/Report.aspx?ReportId=84320> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

⁴⁷ World Radio Switzerland, February 2010, Bringing jobs, energy to Sierra Leone or another African land grab? <http://worldradio.ch/wrs/news/switzerland/bringing-jobs-energy-to-sierra-leone-or-another-af.shtml?17958> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

⁴⁸ Jalloh Alhaji, After Hajj... Foreign Minister Meets Top Saudi Investors and Receives Gifts From APC, December 8, 2009, <http://www.sierraexpressmedia.com/archives/4246> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

⁴⁹ Sudan Vision Daily, Saudi Arabia Launches 750 million Riyal Agricultural Project in Sudan, Sudan Vision Daily, 18 January 2010, <http://www.sudanvisiondaily.com/modules.php?name=News&file=article&sid=53198> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

⁵⁰ Du David, IFC explores investment opportunities in S Sudan, Xinhua News Agency, 11 December 2008, http://news.xinhuanet.com/english/2008-11/12/content_10348524.htm

Τον Ιανουάριο του 2010, αναφέρθηκε ότι η Ιορδανία έχει εργαστεί για την προσέλκυση ντόπιων και ξένων επενδυτών για τη χρηματοδότηση των γεωργικών μεγάλων προγραμμάτων της στο Σουδάν. Η πρόταση της κυβέρνησης προς το παρόν έγινε σε όλες τις τοπικές, περιφερειακές και διεθνείς εταιρείες που ενδιαφέρονται. Μέχρι στιγμής, μία εταιρεία από τις Φιλιππίνες με εμπειρία σε τροπικές καλλιέργειες έχει προσληφθεί για να επιβλέπει τη διαδικασία της καλλιέργειας. Συνολικά, το έργο αναμένεται να εξασφαλίζει στην Ιορδανία 800.000 τόνους σίτου και 800.000 τόνους κριθαριού ανά έτος, πέραν των 200.000 τόνους σε άλλες καλλιέργειες, όπως χορτόνομή.⁵¹ Τον Ιούλιο του 2008, το Κατάρ και το Σουδάν ανακοίνωσαν τη δημιουργία μιας κοινής συμμετοχικής εταιρείας στην οποία η Zad Holding Co. Κρατική εταιρεία του Κατάρ προγραμμάτισε την παραγωγή σιταριού και καλαμποκιού.⁵²

Τον Αύγουστο του 2008, η Qatar Company for Meat and Livestock Trading υπέγραψε μνημόνιο συνεργασίας με την κυβέρνηση του Σουδάν για την περαιτέρω επέκταση της κτηνοτροφίας στη χώρα. Η εταιρεία έχει ήδη δημιουργήσει μια φάρμα προβάτων στο δυτικό Σουδάν.⁵³

Τον Μάρτιο του 2010, η κινεζική εταιρεία ZTE⁵⁴ πήρε περίπου 10.000 εκτάρια γης από το Υπουργείο Γεωργίας του Σουδάν. Η συμφωνία στοχεύει στην αύξηση της παραγωγής σιταριού και αραβόσιτου.⁵⁵

TANZANIA (TANZANIA)

Τον Ιανουάριο του 2010, μια εταιρεία από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα - μέσω του Pharos Miro Agriculture Fund – επιδίωξε και μίσθωσε για 98 χρόνια μεγάλες εκτάσεις γεωργικής γης στην Τανζανία για την παραγωγή ρυζιού, προκειμένου να εξασφαλίσουν προμήθειες τροφίμων

⁵¹ Jordan Times, Jordan: Gov't seeks investors for Sudan project, zawya, 22 January 2010, <http://www.zawya.com/marketing.cfm?zp&p=/story.cfm/sidZAWYA20100122071050/jo/:%20Gov't%20seeks%20investors%20for%20Sudan%20project?cc> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

⁵² Williams, Stephen, Arab world looks to Sudan as bread basket, February 1 2009 <http://www.allbusiness.com/trade-development/economic-development-rural/11783838-1.html> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

⁵³ Hussein Ourouba, Mawashi looks to invest in Kurdistan, Mizgin-News, http://www.gulf-times.com/site/topics/article.asp?cu_no=2&item_no=235030&version=1&template_id=36&parent_id=16 (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

⁵⁴ Η ZTE είναι μια εταιρεία τεχνολογίας, αλλά έχει επενδύσει στον τομέα της γεωργίας στο Σουδάν, την Αιθιοπία, και αλλού στην Αφρική.

⁵⁵ Sudan tribune, Chinese firm given land deal in Sudan, Sudan tribune, 17 March 2010 <http://www.sudantribune.com/spip.php?article34444> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

για τις χώρες του Κόλπου. Η εταιρεία σχεδιάζει να αποκτήσει 50.000 εκτάρια γεωργικού εδάφους στην Τανζανία το τρέχον έτος.⁵⁶

Το Φεβρουάριο του 2010 δημοσιοποιήθηκε η πρόθεση της Citadel Capital, μια εταιρεία που έχει ως βάση της το Κάιρο σχεδιάζει να επενδύσει μεταξύ 200 και 400 εκατομμυρίων δολαρίων στην Ανατολική Αφρική (Τανζανία, Κένυα, Ουγκάντα). Η ανώτερη σύμβουλος (senior consultant) της εταιρείας, κα. Sinit Zeru, δήλωσε στην εφημερίδα Daily News ότι η επένδυση σχεδιάζεται να επικεντρωθεί κυρίως στον τομέα της γεωργίας.⁵⁷

Το 2008, η κινεζική Chongqing Seep Corp ανακοίνωσε ότι είχε επιλέξει 300 εκτάρια γης για την παραγωγή υβριδικού ρυζιού στην Τανζανία. Η εταιρεία είπε ότι σχεδιάζει να αναθέσει την παραγωγή στους τοπικούς αγρότες και την εξαγωγή της συγκομιδής στην Κίνα. Η Chongqing ξεκίνησε παρόμοια έργα στη Νιγηρία και το Λάος το 2006.⁵⁸

Τον Ιούνιο του 2008, αναφέρθηκε ότι ο πρωθυπουργός της Τανζανίας ασχολήθηκε με το θέμα της παραγωγής βιοκαυσίμων με σκοπό για να προσεγγίσει ένα σουηδό επενδυτή που έψαχνε για 400.000 εκτάρια καλλιεργήσιμης γης στο Wami Basin, έναν από τους σημαντικότερους υδροβιότοπους της χώρας, με σκοπό την καλλιέργεια ζαχαροκάλαμου για την παραγωγή αιθανόλης. Διάφορες άλλες προτάσεις βρίσκονται ή υπό εξέταση για την καλλιέργεια jatropha⁵⁹ και ελαιοφωινίκων με τη συμμετοχή επενδυτών από τη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γερμανία, τη Μαλαισία και άλλες χώρες. Η μεγάλης κλίμακας καλλιέργεια jatropha μπορεί να σχετιστεί με σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην πρόσβαση της γης για τις τοπικές ομάδες. Για παράδειγμα, για μια έκταση καλλιέργειας jatropha μιας βρετανικής επιχείρησης στην περιοχή Kisarawe της Τανζανίας, με επενδυτικό κόστος πολλών εκατομμυρίων δολαρίων, 9.000 εκτάρια γης υποστηρίζεται ότι σχετίζεται με την κατεδάφιση 11 χωριών των οποίων, σύμφωνα με την απογραφή του 2002, οι κάτοικοι υπολογίζονται σε 11.277.⁶⁰

⁵⁶ ThisDay Reporter & Agencies, Gulf firm seeks long-term lease on Tanzanian farmland, This Day, 25 January, 2010, <http://www.thisday.co.tz/?l=10573>

⁵⁷ Saiboko Abdulwakil, Tanzania: Citadel Capital to Invest in Country, Tanzania Daily News (Dar es Salaam) 1 February 2010, <http://allafrica.com/stories/201002020357.html> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

⁵⁸ China Daily, Firm will grow rice in Africa, China Daily, 09 May 2008, http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2008-05/09/content_6674352.htm (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

⁵⁹ δηλητηριώδες φυτό με ελάχιστες απαιτήσεις σε νερό και δυνατότητα καλλιέργειας και σε σχετικά άγονα εδάφη. Λόγο της περιεκτικότητας του βρίσκεται στις υψηλότερες θέσεις φυτών για την παραγωγή βιοκαυσίμων.

⁶⁰ Lorenzo Cotula, Nat Dyer & Sonja Vermeulen, Bioenergy and land tenure: the implications of biofuels for land

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

-Αιτίες και προτάσεις για τον Αγροτικό -αποικιοκρατισμό-

Κεφαλαίο 1.

Προσδιορισμός και αιτίες του φαινομένου

Η σημερινή επισιτιστική και χρηματοπιστωτική κρίση έχουν, παράλληλα, αποτελέσει το έναυσμα μιας νέας παγκόσμιας αρπαγή γης. Από τη μια πλευρά, ως «ανασφάλεια τροφίμων», κυβερνήσεις που στηρίζονται στις εισαγωγές για να ταΐσουν τους ανθρώπους τους αποκτούν τεράστιες γεωργικές εκτάσεις στο εξωτερικό για δική τους υπεράκτια παραγωγή τροφίμων. Από την άλλη πλευρά, εταιρείες τροφίμων και ιδιώτες επενδυτές, εν μέσω της εμβάθυνσης της χρηματοοικονομικής κρίσεων, βλέπουν τις επενδύσεις στη γη ξένων τόπων ως μια σημαντική νέα πηγή εσόδων. Αν αφαιρεθεί όμως ανεξέλεγκτη, αυτή την παγκόσμια αρπαγή της γης θα μπορούσε να σημάνει το τέλος της μικρής κλίμακας γεωργίας, καθώς και της αγροτικής ζωής, σε πολλά μέρη του κόσμου.

Ιστορικά η επονομαζόμενη ως «αρπαγή γης» συμβαίνει εδώ και αιώνες. Αρκεί να σκεφτεί κανείς τον Κολόμβο και την «ανακάλυψη» της Αμερικής και το τι την ακολούθησε, δηλαδή τη βίαιη εκδίωξη των κοινοτήτων των ιθαγενών, τους λευκούς αποικιοκράτες στα εδάφη των Μαόρι στη Νέα Ζηλανδία και των Ζουλού στη Νότια Αφρική. Στις μέρες μας, φυσικά κάτω από ένα τελείως διαφορετικό καθεστώς, η διαδικασία αυτή φαίνεται να ξαναζωντανεύει.. Πια ούτε ημέρα δεν περνά χωρίς δημοσιεύματα στο διεθνή Τύπο που να μην αναφέρονται στο θέμα. Μεγαλύτερα και εντονότερα παραδείγματα η Barrick Gold που εισβάλλει στα υψίπεδα της Νότιας Αμερικής και επιχειρήσεις τροφίμων, όπως Dole ή San Miguel στις Φιλιππίνες. Σε πολλές χώρες, βέβαια οι ιδιώτες επενδυτές αγοράζουν τεράστιες περιοχές προκειμένου να λειτουργήσουν ως φυσικά πάρκα ή περιοχές διατήρησης, αυτό μένει να αποδειχθεί.

Υπάρχουν δύο παράλληλες ατζέντες\ αιτίες που οδηγούν σε δύο είδη επενδύσεων. Αλλά ενώ οι αφετηρίες τους μπορεί να διαφέρουν, στην πράξη ενδεχομένως να συγκλίνουν.

- Η πρώτη αιτία είναι η ασφάλεια των τροφίμων. Ένας αριθμός χωρών, που στηρίζονται στις εισαγωγές τροφίμων, ανησυχούν με τα προβλήματα στη διεθνή αγορά, έχοντας χρήματα τα οποία μπορούν να επενδύσουν, επιδιώκουν την εξασφάλιση των αναγκών τους με την απόκτηση του ελέγχου γεωργικών εκτάσεων σε άλλες χώρες. Για αυτούς είναι μια καινοτόμος μακροπρόθεσμη στρατηγική για να εξασφαλίσουν την τροφή των κατοίκων τους και μάλιστα σε καλή τιμή και με πολύ

μεγαλύτερη ασφάλεια από ό,τι μέχρι σήμερα. Σαουδική Αραβία, Ιαπωνία, Κίνα, Ινδία, Κορέα, Λιβύη είναι μερικοί από τους μεγαλύτερους επενδυτές.. Υψηλόβαθμα στελέχη από πολλά από αυτά τα έθνη είναι στο δρόμο από το Μάρτιο του 2008 σε ένα κυνήγι θησαυρού, θησαυρός αυτός τα εύφορα εδάφη σε μέρη όπως η Ουγκάντα, η Βραζιλία, η Καμπότζη, το Σουδάν και το Πακιστάν.. Στην άλλη πλευρά, οι κυβερνήσεις των χωρών που έχουν το «θησαυρο» δείχνουν να δέχονται με μεγάλη χαρά τις προσφορές των ξένων επενδύσεων.

- Η δεύτερη αιτία είναι αυτή της οικονομικής αποδοτικότητας. Με δεδομένη την παρούσα οικονομική κρίση, όλες οι βιομηχανίες τροφίμων στρέφονται προς τη γη, τόσο για την παραγωγή τροφίμων και καυσίμων, όσο και για μια νέα πηγή κέρδους. Η γη από μόνη της δεν είναι μια τυπική επένδυση για πολλές από αυτές τις πολυεθνικές εταιρείες. Η γη δεν αποδίδει από τη μια μέρα στην άλλη, μπορεί όμως να είναι πολύ αποδοτική όταν οι επενδυτές αυξάνουν την παραγωγική ικανότητα της γης. Οι δύο κρίσεις σε συνδυασμό έχουν μετατρέψει τις γεωργικές εκτάσεις σε ένα νέο στρατηγικό πλεονέκτημα. Σε πολλά μέρη του κόσμου, οι τιμές των τροφίμων είναι υψηλές ενώ στις εκτάσεις οι τιμές είναι χαμηλές. Το κέρδος λοιπόν μπορεί να είναι πολύ μεγάλο για αυτό και ο αγώνας των επενδυτών να πάρουν τον έλεγχο των καλύτερων εδαφών, με περισσότερα και κοντινότερα διαθέσιμα αποθέματα νερού, όσο το δυνατόν γρηγορότερα.

Όπια και αν είναι η αιτία, και στις δύο περιπτώσεις, ο ιδιωτικός τομέας είναι που θα έχει υπό τον έλεγχο του την γη. Βάση της πρώτης αιτίας, οι κυβερνήσεις είναι αυτές που αναλαμβάνουν τα ηνία μέσα από μια δημόσια πολιτική ατζέντα. Βάση της δεύτερης αιτίας, είναι απολύτως οι επενδυτές δηλαδή ο ιδιωτικός τομέας. Αλλά πρακτικά κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι και στην πρώτη περίπτωση τελικά ο ιδιωτικός τομέας είναι που θα αναλάβει να φέρει εις πέρας την εκεί επένδυση.⁶¹

Παρά το γεγονός ότι οι όροι των επενδύσεων εμφανίζουν μια τεράστια ποικιλομορφία μεταξύ των χωρών, συγκρίνοντας τις συμφωνίες υπάρχουν κάποια βασικά όμοια χαρακτηριστικά:

- οι συμφωνίες πρέπει να εκτιμώνται υπό το πρίσμα μιας σειράς παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των δεσμεύσεων για τις επενδύσεις, της ανάπτυξης των

⁶¹ GRAIN, Briefing, SEIZED! The 2008 land grab for food and financial security, October 2008

υποδομών και της απασχόλησης

- οι μισθώσεις γης, αντί να αγορά, κυριαρχούν στην Αφρική, και οι κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής έχουν την τάση να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιλογή των εδαφών αυτών, μεγαλύτερη ενδεχομένως από όσο θα έπρεπε με σκοπό την εξασφάλιση της συμφωνίας
- τα τέλη κτηματολογίου και άλλες χρηματικές απολαβές λόγω μεταβιβάσεων της γης δεν αποτελούν το κύριο όφελος της χώρας υποδοχής, αν μη τι άλλο λόγω της δυσκολίας που παρουσιάζει ο προσδιορισμός των τιμών της γης λόγω του προτοφανούς ενδιαφέροντος. Τα οφέλη της χώρας προέρχονται κυρίως από τις δεσμεύσεις των επενδυτών σχετικά με τα επίπεδα επενδύσεων, τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την ανάπτυξη των υποδομών.

Αν και στα χαρτιά ορισμένες χώρες έχουν προοδευτικούς νόμους και διαδικασίες τα μεγάλα κενά μεταξύ θεωρίας και πρακτικής δημιουργεί μεγάλα προβλήματα που εσωτερικεύονται στον τοπικό πληθυσμό αλλά πολλές φορές δημιουργούν προβλήματα για τους επενδυτές.

Πολλές χώρες δεν διαθέτουν νομικούς ή διαδικαστικούς μηχανισμούς για την προστασία των τοπικών δικαιωμάτων και λαμβάνουν υπόψη τα τοπικά συμφέροντα, διαβίωσης και ευημερίας. Η έλλειψη διαφάνειας, ελέγχου και ισορροπιών στις διαπραγματεύσεις δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για διαφθορά και συμφωνίες που μεγιστοποιούν το δημόσιο συμφέροντος, ή πιο σωστά το συμφέρον δημόσιων λειτουργιών. Επισφαλής δικαιώματα χρήσης για την κρατική γη, πολυπλοκές διαδικασίες, ασαφείς όροι παραγωγικής χρήσης των πόρων, νομοθετικά κενά, καταλίγουν να υπονομεύουν τη θέση των κατοίκων της περιοχής. Σχεδόν όλες οι συμφωνίες στα χαρτιά τείνουν να είναι σύντομες και απλές σε σύγκριση με την οικονομική πραγματικότητα της συναλλαγής. Βασικά θέματα όπως η ενίσχυση των μηχανισμών για την παρακολούθηση ή την επιβολή συμμόρφωσης με τις δεσμεύσεις των επενδυτών, τη μεγιστοποίηση των κρατικών εσόδων και τη διασαφήνιση της διανομής τους, την προώθηση επιχειρηματικών μοντέλων που μεγιστοποιούν τα τοπικά οφέλη (όπως η δημιουργία θέσεων απασχόλησης και η ανάπτυξη των υποδομών), καθώς και την εξισορρόπηση της ασφάλειας των τροφίμων χανονται μέσα στις συζητήσεις.⁶²

1.1. Έρευνα για τη Γεωργία

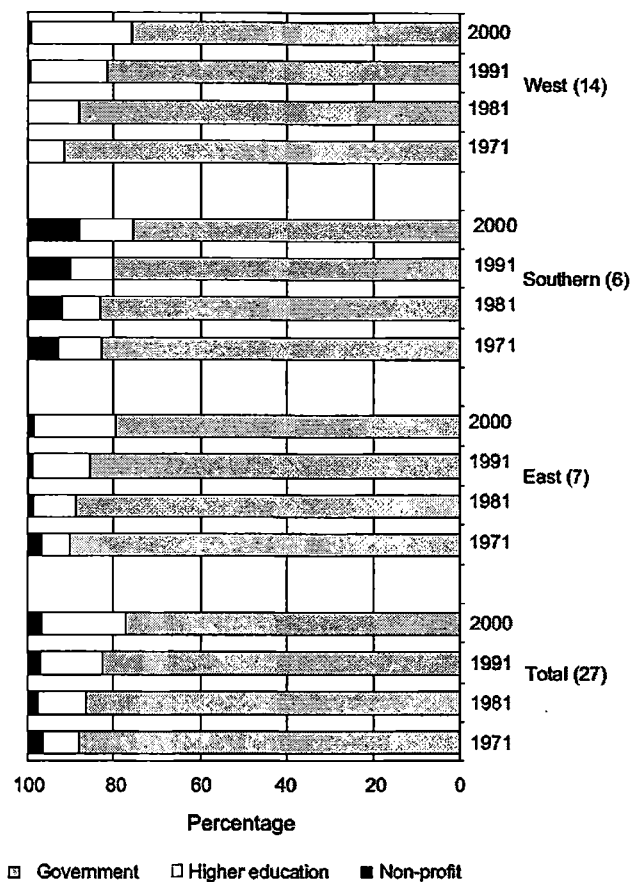
Η είσοδος ξένων επενδυτών σε μια χώρα για καλλιέργεια προϊόντων εκτός από οτιδήποτε άλλο βάζει σε κάποιες υποψίες τον καθένα για το τι συμβαίνει σε εκείνες τις χώρες, σε επίπεδο ερευνάς και κατάρτισης, γιατί οι ίδιες οι κυβερνήσεις δεν στηρίζουν δικούς τους πολίτες, κάποιος τρόπος πρέπει να υπάρχει. Δεν υπάρχει γνώση; Δεν υπάρχει χορός λόγω των πολιτικών αναταραχών;

Μετά από δύο δεκαετίες αύξησης των επενδύσεων, η αύξηση των δημόσιων δαπανών για την γεωργική έρευνα στην Υποσαχάρια Αφρική παρουσίασε στασιμότητα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 και του '90 με μέσο ρυθμό αύξησης της τάξης του 1% ετησίως, με σημαντικές διακυμάνσεις στα νούμερα μεταξύ των χωρών. Κατά τη διάρκεια του 1991-2000, περίπου στις μισές χώρες⁶³ της περιοχής παρουσιάστηκε μύωση των συνολικών δαπανών γεωργικής έρευνας και ανάπτυξης, συχνά ως αποτέλεσμα των μεγάλων πολιτικών αναταραχών ή την ολοκλήρωση μεγάλων έργων που χρηματοδοτούνταν από χορηγούς. Η πλειονότητα των ερευνών για τη γεωργία της Αφρικής διεξάγονται ακόμα από τον κρατικό τομέα, με τον ιδιωτικό τομέα βέβαια, ο οποίος τώρα έχει μόνο μια μικρή θέση στον τομέα των ερευνών, να δείχνει σταδιακά σημάδια αύξησης.⁶⁴

⁶³ 27 χώρες της περιοχής λαμβάνονται υπόψη στην έρευνα

⁶⁴ Nienke M. Beintema and Gert-Jan Stads, Sub-Saharan African agricultural research: Recent investment trends, Outlook on AGRICULTURE Vol 33, No 4, 2004, pp 239-246

Σχήμα 1. Το συνολικό δημόσιο γεωργικό ερευνητικό ακαδημαϊκό προσωπικό, 1971-2000

Πηγή: Beintema and Stads

65

65

Στην παρένθεση αναφέρεται ο αριθμός των χωρών.

- Οι επτά χώρες της ανατολικής Αφρικής είναι το Μπουρούντι, η Ερυθραία, η Αιθιοπία, η Κένυα, το Σουδάν, η Τανζανία και η Ουγκάντα.
- Οι έξι χώρες της Νότιας Αφρικής είναι η Μποτσουάνα, η Μαδαγασκάρη, το Μαλάουι, ο Μαυρίκιος, η Νότια Αφρική και η Ζάμπια.
- Οι 14 χώρες της Δυτικής Αφρικής είναι το Μπενίν, η Μπουρκίνα Φάσο, η Δημοκρατία του Κονγκό, η Ακτή του Ελεφαντοστού, η Γκαμπόν, η Γκάμπια, η Γκάνα, η Γουινέα, το Μάλι, η Μαυριτανία, η Νίγηρα, η Νιγηρία, η Σενεγάλη και το Τόγκο.

Παρατηρείτε λοιπόν μια μύωση στην έρευνα για αυτές τις περιοχές. Είναι κατανοητό ότι δεν μπορείς να επενδύεις στην έρευνα όταν υπάρχει πόλεμος στη χώρα σου, ή όταν έχεις να ταΐσεις πολίτες που πεθαίνουν από την πεινά. Αλλά οπό ότι φαίνετε ο τομέας της Γεωργίας σε αυτή την περιοχή μπορεί να είναι πολύ επικερδείς άρα η στήριξη της έρευνας αυτής και της παροχής υλικοτεχνικών υποδομών από διεθνείς οργανισμούς θα μπορούσε να εξασφαλίσει ανάπτυξη σε αυτά τα κράτη.

Για έξι (κυρίως μικρές) χώρες, τα δεδομένα δεν ήταν διαθέσιμα πριν από το 1991 και εκτιμήθηκαν με βάση τις τάσεις στις άλλες χώρες στις αντίστοιχες υποπεριοχές.

Κεφάλαιο 2.

Η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής μέσα από το φαινόμενο- κατάσταση και εξέλιξη

Ενώ οι μετανάστες από την Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική μετακινούνται προς τις Η.Π.Α., την Ευρώπη και τα κράτη του Κόλπου, υπάρχει ένα μεγάλο ενδιαφέρον για τη γη προς την αντίθετη κατεύθυνση, ξένοι επενδυτές προσελκύονται από τη γη του Νότου. Η παγκόσμια «αρπαγή γης» έχει πάρει πολύ μεγαλύτερες διαστάσεις από ό,τι γενικά παρουσιάζεται. Πολλές τέτοιες συναλλαγές πραγματοποιούνται σήμερα στην Αφρική, καθώς και σε πολλά μέρη της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής. Η μεταβίβαση αυτή των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας έχει άμεσο αντίκτυπο στα φτωχότερα τμήματα των τοπικών κοινωνιών που δεν διαθέτουν επαρκή εξουσία να ελέγχει, είτε η κατάσταση ή να επωφεληθούν από αυτό.

Μεγάλη έμφαση δίνεται στα πιθανά οφέλη της ανάπτυξης κωδίκων συμπεριφοράς για το αντικείμενο. Οι κώδικες δεοντολογίας αναπτύσσονται για να εξασφαλιστεί ότι οι επενδυτές τηρούν ορισμένες βασικές αρχές. Τα ακόλουθα είναι κάποια από τα πιο συχνά κριτήρια που συναντώνται:

- *Διαφάνεια στις διαπραγματεύσεις:* οι υφιστάμενοι τοπικοί γαιοκτήμονες πρέπει να ενημερώνονται και να συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις για συναλλαγές γης. συνειδητή συναίνεση από αυτούς χωρίς χρηματισμό και με έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση πρέπει να υπάρχει.
- *Σεβασμός των υφιστάμενων δικαιωμάτων γης, περιλαμβανομένων των συνήθειων και των κοινών δικαιωμάτων ιδιοκτησίας:* όσοι χάνουν τη γη τους θα πρέπει να αποζημιώνονται και να εξασφαλίζεται η αποκατάστασή τους
- *Επιμερισμός του οφέλους:* η τοπική κοινότητα θα πρέπει να επωφελούνται και όχι να χάνει, από τις ξένες επενδύσεις στον τομέα της γεωργίας. Ρητά μέτρα επιβολής απαιτούνται για τις περιπτώσεις στις οποίες συμφωνημένες επενδύσεις ή μορφές αντιστάθμισης οφελών δεν τηρούνται.
- *Περιβαλλοντική βιωσιμότητα:* προσεκτική εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και της παρακολούθησης είναι αναγκαία για να διασφαλιστεί η χρηστή και βιώσιμη γεωργικών πρακτικών παραγωγής που δεν οδηγούν στην εξάντληση

των εδαφών, η απώλεια της βιοποικιλότητας κρίσιμη, αυξημένες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ή η σημαντική εκτροπή του νερού από άλλες ανθρώπου ή το περιβάλλον χρήσεις.

- *Τήρηση των εθνικών εμπορικών πολιτικών:* όταν η εθνική επισιτιστική ασφάλεια βρίσκεται σε κίνδυνο (π.χ. στην περίπτωση μιας μεγάλης ξηρασίας), οι εγχώριες παραδόσεις θα πρέπει να έχουν προτεραιότητα. Οι ξένοι επενδυτές δεν θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να εξάγουν κατά τη διάρκεια μιας μεγάλης διατροφικής κρίσης.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα η πρόκληση είναι να εξασφαλιστεί ότι οι επενδύσεις πραγματοποιούνται από ξένους παράγοντες οι οποίοι σέβονται τα δικαιώματα των υπαρχόντων χρηστών γης και αυξάνουν την παραγωγικότητα και ευημερία σύμφωνα με τις υφιστάμενες στρατηγικές για την οικονομική ανάπτυξη.⁶⁶

Φυσικά το να λειτουργήσει σωστά, δίκαια και αποτελεσματικά το ζήτημα του Αγροτικού - αποικιοκρατισμού δεν αρκεί για να λυθούν τα προβλήματα της Αφρικής, τα πράγματα είναι πολύ πιο περίπλοκα και πιο βαθιά, το φαινόμενο αυτό είναι μόνο ένας νέος ακόμα τρόπος να εκμεταλλευτούν η ανεπτυγμένες χώρες την Αφρική. Οι λύσεις πρέπει να είναι πολύ πιο γενικές αλλά και στοχευμένες. Η πρόταση τέτοιων λύσεων δεν είναι στόχος αυτής της εργασίας άλλα στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης κάποιοι βασικοί τρόποι για να μουν σε μια σειρά τα πράγματα μπορεί να είναι οι ακόλουθοι:

θέσπιση μηχανισμών για τον εντοπισμό και ανάκτηση του δημοσίου χρήματος
οι αρχηγοί όλων των κρατών, οι υπουργοί και οι ανώτεροι αξιωματούχοι να ανοίξουν τους τραπεζικούς λογαριασμούς τους στο δημόσιο έλεγχο
περικοπή στο μισό των άμεσων ενισχύσεων σε μεμονωμένες χώρες
άμεσες ενισχύσεις για τέσσερις με πέντε χώρες που ασχολούνται σοβαρά με τη μείωση της φτώχειας
απαίτηση από όλες τις χώρες για διεθνώς εποπτευόμενες εκλογές
προώθηση και άλλων πτυχών της δημοκρατίας, συμπεριλαμβανομένου ενός ελεύθερου τύπου και ανεξάρτητης δικαιοσύνης
επίβλεψη της λειτουργία των σχολείων της Αφρικής και των προγραμμάτων για HIV /

aids

συγκρότηση ομάδων πολιτών για να επιβλέπετε η πολιτική της κυβέρνησης και τη αξιοποίηση των συμφωνιών βοήθειας

μεγαλύτερη έμφαση στην υποδομή και τους περιφερειακούς συνδέσμους

συνεργασία της Παγκόσμιας Τράπεζας, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και του Προγράμματος για την Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών.⁶⁷

Οι λύσεις αυτές αν και γενικές έρχονται να δώσουν λύση και στο ζήτημα του Αγροτικού αποικιοκρατισμού. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως το ζήτημα είναι το πως γίνονται αυτές οι επενδύσεις. Αν η πολιτική κατάσταση στις χώρες αυτές ήταν καλύτερη, αν είχαν λυθεί ζητήματα όπως η ιδιοκτησία της γης και υπήρχε διαφάνεια στις διαδικασίες μισθωσης ή πολυσης της γης τότε οι ξένες επενδύσεις μόνο καλό θα μπορούσαν να κανουν, να είναι τελικά μια ευκαιρία να αναπτυχθούν αυτές οι χώρες και όχι να είναι άλλο ένα φαινόμενο νεοαποικιοκρατισμού, αφού σήγουρα εξασφαλίζουν ανάπτυξη του γεωργικού τομέα με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών και έρευνας.

Επενδύσεις τέτοιου μεγέθους είναι απόλυτα κατανοητό ότι θα επηρεάσουν γενικότερα την καθημερινή ζωή των κατοίκων. Σίγουρα σε κάποιες από αυτές της εκτάσεις της αναξιοποίητης γης θα υπάρχουν κάποιοι κάτοικοι, κάποια μικρά αγροκτήματα και κάποιες βασικές υποδομές. Δεν είναι ευχάριστο να λες σε κάποιον ότι θα πρέπει να φύγει από τη γη που για χρόνια κατοικεί αυτός αλλά και οι πρόγονοι του, στη γη που πίστευε ότι του ανήκει και σίγουρα με μεγάλο κόπο φρόντιζε και περίμενε να κληροδοτήσει στα παιδιά του, δεν είναι ευχάριστο και για μας όλους όσου, ζώντας στον ανεπτυγμένο βορά, θεωρούμε ότι η παρθένες αυτές περιοχές είναι ο παράδεισος αλλά δεν είναι δυνατό να σταματήσουμε την ανάπτυξη. Αυτές οι χώρες αντιμετωπίζουν τεράστια προβλήματα και η ανάπτυξη είναι ο μόνος δρόμος για να λυθούν αυτά. Το ζήτημα είναι ο τρόπος, οι κάτοικοι για παράδειγμα δεν θα πρέπει να εκδιωχθούν, θα πρέπει με κάποιο τρόπο να εξασφαλιστεί η μετακίνηση τους σε μια άλλη περιοχή και η εξασφάλιση της συνέχισης της ζωής τους τουλάχιστον με τον ίδιο τρόπο, πόρους και αγαθά που μέχρι τότε είχαν. Πέρα από την κοινωνική δικαιοσύνη που πρέπει να υπάρξει σίγουρα και το ζήτημα της κοινωνικής αποτελεσματικότητας είναι εξίσου σημαντικό. Η εισαγωγή κεφαλαίων μπορεί να φέρει οικονομική αποτελεσματικότητα αν όμως εξασφαλιστούν συγκεκριμένα δικαιώματα για την χώρα που γίνεται η επένδυση. Η δέσμευση του επενδυτή για θέσεις εργασίας στους

κατοίκους, με όρους όμως δίκαιους, όπως τους αντιλαμβάνεται ο ανεπτυγμένος βορράς, και όχι μια κακοπληρωμένη εργασία που θα παραπέμπει σε σκλαβιά.

Η δέσμευση των εταιριών άμεσα η έμμεσα για προγράμματα εταιρικής ευθύνης αλλά και κατάρτιση των εργαζόμενων-κατοίκων ώστε να εξασφαλιστεί η μεταφορά τεχνογνωσίας.

Φυσικά η ανάπτυξη αυτή θα πρέπει να είναι βιώσιμη. Αυτό δεν μπορεί να το ζητήσει κανείς από της χώρες αυτές. Αυτές, όπως και οι σήμερα ανεπτυγμένες χώρες επί βιομηχανικής επανάστασης και μέχρι πρόσφατα, στόχο έχουν την οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη, άλλωστε το δικό τους περιβάλλον αυτή τη στιγμή δεν κινδυνεύει σε ανησυχητικό για αυτούς βαθμό, και δεν έχουν βιώσει το βιομηχανοποιημένο τοπίο και την καταστροφή της μονόπλευρης οικονομικής ανάπτυξης. Άλλωστε η αγωνιά των ανεπτυγμένων αυτής της γης για την προστασία του περιβάλλοντος στις περιοχές αυτές πηγάζει σε μεγάλο βαθμό από το δικό τους συμφέρον, είτε αυτό είναι η παρουσία των δασών που ισορροπούν ακόμα τις επιπτώσεις των αλλαγών στο κλίμα που φαίνεται πως αυτοί προκάλεσαν, είτε για την εξασφάλιση της πρόσβασης σε βιοποικιλότητα που ερευνητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν για έρευνα (π.χ. Φαρμακευτικές) είτε γιατί αναζητούν παρθένα τοπία για τις διακοπές η τα τελείται χρονιά της ζωής τους. Φυσικά αυτό δεν σημαίνει ότι σε ένα γενικότερο πλαίσιο η εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος δεν είναι ζητούμενο, ζητούμενο είναι όμως και πως θα εξασφαλιστεί, από την στιγμή λοιπόν που στον σύγχρονο ανεπτυγμένο κόσμο υπάρχει η τεχνογνωσία και η δυνατότητα να εξασφαλιστεί βιώσιμη ανάπτυξη για αυτές τις περιοχές, γιατί υπάρχει, αυτό είναι βέβαιο, θα πρέπει να υπάρξουν τα κατάλληλα πλαίσια για να γίνει, να υπάρξει στήριξη, χρηματοδότηση και μεταφορά τεχνογνωσίας. Οι χώρες του αναπτυσσόμενου Νότου αυτή τη στιγμή έχουν να αντιμετωπίσουν από την μια πολυεθνικές εταιρίες που στοχεύουν στο κέρδος τους, κανείς δεν μπορεί να τις κατηγορήσει για αυτό, όσο τουλάχιστον μένουν στα πλαίσια της νομιμότητας, και απο την άλλη “πράσινους” πολιτικούς, ερευνητές και ακτιβιστές που ζητούν την προστασία του περιβάλλοντος τους, και το τραγικό είναι ότι πολλές από τις κυβερνήσεις αυτών των λαών δεν έχουν καν τις γνώσεις και τη βούληση, βυθισμένες σε ένα λάκκο γεμάτο διαφθορά, αδιαφάνεια και ημιμάθεια, να αντιληφθούν και να χειριστούν το ζήτημα όπως πραγματικά πρέπει.

Παρακάτω συγκεντρώνονται κάποιες βασικές προτάσεις για την αξιοποίηση της τάσης αυτής της των επενδύσεων, χωρίς να υπάρχουν, τουλάχιστον σε μεγάλο βαθμό, αρνητικές επιδράσεις. Βεβαία πρέπει να τονιστεί ότι οι Μεγάλης κλίμακας συναλλαγές γης μπορεί να περιλαμβάνουν από 1.000 εκτάρια έως 500.000 εκτάρια. Η διαφορά αυτή κάνει δύσκολη την δημιουργία μιας συγκεκριμένης λίστας από προτάσεις που θα ήταν δυνατό να γίνουν. Κάποιες βασικές προτάσεις

όμως μπορούν να υπάρξουν. Αυτές αφορούν:

- επενδυτές
- κυβερνήσεις υποδοχής
- κοινωνία των πολιτών - οι οργανώσεις των φτωχών αγροτών και των ομάδων υποστήριξης τους
- Διεθνείς αναπτυξιακούς οργανισμούς

Για την κυβέρνηση υποδοχής:

με την βιώσιμη ανάπτυξη στόχο στο επίκεντρο των επενδυτικών αποφάσεων

- Οι κυβερνήσεις πρέπει να διευκρινίζουν ποια είδη επενδύσεων θέλουν να προσελκύσουν. Δεδομένου του μακροπρόθεσμου χαρακτήρα και της μεγάλης κλίμακας ζήτησης γης, η στρατηγική σκέψη και όχι ad hoc αποφάσεις είναι απαραίτητες.
- προσοχή στην αύξηση της γεωργικής παραγωγικότητας, πρέπει να εξισορροπηθεί με την αξιολόγηση του τρόπου που τα κέρδη επιτυγχάνονται (για παράδειγμα, μέσω μηχανικής ή υψηλής έντασης εργατικού δυναμικού παραγωγής) και πως τα οφέλη είναι κοινά. Αυτό έχει επιπτώσεις για το περιεχόμενο των συμφωνιών, για παράδειγμα μέσω της ενσωμάτωσης ελάχιστων απαιτήσεων για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, οι υποδομές, τα οφέλη των κοινοτικών, εθνικών φορολογικών οφελών και της προστασίας του περιβάλλοντος. Επίσης, έχει συνέπειες για τις κρατικές υπηρεσίες και τον τρόπο εργασίας των υπαλλήλων - για παράδειγμα, μέσω της επιβράβευσης των φορέων και των υπαλλήλων με βάση την ποιότητα ποσότητας not just επενδύσεις που προσελκύουν.

χρειάζονται εκτιμήσεις κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προτεινόμενων επενδύσεων. Για παράδειγμα, από την πλευρά του περιβάλλοντος, το ζητούμενο είναι: εάν οι επενδύσεις ενδέχεται να σχετίζονται με τη βραχυπρόθεσμη εκμετάλλευση των εδαφών και των υδάτων (μέσω της καλλιέργειας των καλλιεργειών με νερό.

- Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να ζητάνε σοβαρές αποδείξεις για την ικανότητα των επενδυτών για τη διαχείριση μεγάλης κλίμακας επενδύσεις στο γεωργικό τομέα αποτελεσματικά.
- συμβάσεις για τη γη θα πρέπει να είναι δομημένες έτσι ώστε να μεγιστοποιείται η συμβολή της επένδυσης στην αειφόρο ανάπτυξη. Αυτό περιλαμβάνει την επινόηση συστημάτων παροχής κινήτρων για την προώθηση επιχειρηματικών μοντέλων χωρίς αποκλεισμούς, και δίνοντας νομική βάση στις δεσμεύσεις σχετικά με τα επίπεδα των επενδύσεων, τη δημιουργία θέσεων εργασίας, ανάπτυξη υποδομών, τα δημόσια έσοδα, την προστασία του περιβάλλοντος, των

μέτρων ελέγχου, καθώς και άλλων παραγόντων.

μηχανισμοί θα πρέπει να αναπτυχθούν για να αποθαρρύνουν τις αμιγώς κερδοσκοπικές εξαγορές. Υψηλού επιπέδου δέσμευση της κυβέρνησης είναι απαραίτητη για την επιβολή της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις επενδυτικού σχεδίου. Καινοτόμος σκέψη, πρέπει να χρησιμοποιηθεί για να αναπτυχθούν τρόποι για να αποθαρρύνουν τη μη συμμόρφωση μετά από τα πρώτα στάδια του έργου.

οι λήψεις αποφάσεων πρέπει να είναι διαφανείς. Οι επενδυτές πρέπει να διαθέτουν σαφείς πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες, τα κριτήρια για τη λήψη αποφάσεων, και τις προϋποθέσεις. Ως μακροχρόνιες, μεγάλης κλίμακας συναλλαγές γης είναι πιθανόν να έχουν επιπτώσεις στο συμφέρον του δημόσιου και τρίτων, η λήψη αποφάσεων πρέπει να είναι ανοιχτή στο δημόσιο έλεγχο. Αυτό μπορεί να αυξήσει τη νομιμότητα και τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των συναλλαγών γης.

Για την κοινωνία των πολιτών- οι οργανώσεις των φτωχών αγροτών και των ομάδων υποστήριξης τους:

με σκοπό εναλλακτικές λύσεις για τη μεγιστοποίηση καθαρού όφελος από τις επενδύσεις και τον περιορισμό των επιπτώσεων αποκλεισμού

- η δυνατότητα επηρεασμού για τις ιδιωτικές προσφορές είναι πολύ περιορισμένη, αλλά πρέπει να υπάρχει μεγαλύτερο περιθώριο για συμμετοχή στις διαδικασίες των κυβερνήσεων. Μέχρι σήμερα αυτή είναι περιορισμένη, μη μπορώντας να εξασφαλίσει τη διαφάνεια στις συναλλαγές γης, πράγμα απαραίτητο.
- Η υπεράσπιση και η ευαισθητοποίηση είναι επίσης αναγκαίες σε κάθε στάδιο της επενδυτικής διαδικασίας, από το σχεδιασμό του έργου και τη διάρθρωση των συμβάσεων μέχρι την υλοποίηση και καλώντας τους επενδυτές να λογοδοτήσουν για τις υποσχέσεις τους. Νομική υποστήριξη σε άτομα που πλήττονται από επενδυτικά σχέδια μπορούν να τα βοηθήσουν να κάνουν καλύτερες διαπραγματεύσεις με τους εισερχόμενους επενδυτές. Νομική υποστήριξη μπορεί να περιλαμβάνει νομική κατάρτιση, νομικές συμβουλές και εκπροσώπηση σε διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση και τους επενδυτές, την κατάρτιση σχετικά με διαπραγματευτικές δεξιότητες, μέσα από τη δημόσια άσκηση προσφυγών.
- Η νέα τάση απόκτησης γης μπορεί να απαιτεί την αναθεώρηση των μακρόχρονης συζήτησης σχετικά με της έκδοσης τίτλων γαιοκτησίας στην Αφρική. Τοπικά, εθνικά, δικαιώματα γης μπορούν να λειτουργήσουν καλά σε τοπικό επίπεδο, αλλά είναι άνευ σημασίας

για τους επενδυτές. Η καταγραφή των εδαφών της κοινότητας μπορεί να είναι ένα ισχυρό εργαλείο για την προστασία των τοπικών δικαιωμάτων γης έναντι των επενδυτών. Η εμπειρία από χώρες που έχουν εφαρμόσει προγράμματα καταχώρισης κοινοτικών γαιών, στην Αφρική και αλλού, μπορεί να προσφέρει χρήσιμα παράδειγμα.

Για τους διεθνείς αναπτυξιακούς οργανισμούς:

με καταλυτικό ρόλο στην θετική αλλαγή του φαινομένου

- δέσμευση με επενδυτές και κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής, του ιδιωτικού τομέα και της κοινωνίας των πολιτών να διασφαλίσουν ότι οι συμφωνίες και οι επενδύσεις δεν θα θέσουν σε κίνδυνο τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την υποστήριξη της μεταρρύθμισης της πολιτικής των δικαιούχων χωρών για μεγαλύτερη διαφάνεια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και μεγαλύτερη προσοχή των κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων.
- βοήθεια για την αντιμετώπιση της έλλειψης σαφών και εύκολα προσβάσιμων πληροφοριών σχετικά με αγορές γης και τις γεωργικές επενδύσεις. Αποτελεσματικά συστήματα για την παρακολούθηση των συναλλαγών της γης (κατάλογοι, χάρτες, βάσεις δεδομένων) μπορεί να βελτιώσουν και τη διαφάνεια και το δημόσιο έλεγχο, καθώς και πρόσβαση σε πληροφορίες για τις κυβερνήσεις και την αναζήτηση επενδυτών.
- παρέχουν συμβουλές από ειδικούς, την ανάπτυξη ικανοτήτων και άλλη υποστήριξη των κυβερνήσεων, του ιδιωτικού τομέα και κοινωνίας των πολιτών, για παράδειγμα όσον αφορά τη διαπραγμάτευση των συμβάσεων, για την αντιμετώπιση των θεμάτων ασφάλειας των τροφίμων, την προώθηση καινοτόμων τρόπων για την παροχή νομικής βοήθειας προς τις τοπικές ανάγκες, και στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων σχέδια που βασίζονται σε τεχνογνωσία το ευρύ φάσμα των επιχειρηματικών μοντέλων για τη γεωργική παραγωγή πέρα από τις φυτείες.⁶⁸

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το μέλλον στην παγκόσμια ασφάλεια τροφίμων κατά τις επόμενες δεκαετίες θα χαρακτηρίζεται από αναταράξεις, αβεβαιότητα και κίνδυνο. Καθώς αυξάνεται ο παγκόσμιος πληθυσμός και οι απαιτήσεις της όλο και μεγαλύτερης «παγκόσμιας μεσαίας τάξης», καθώς θέματα όπως η κλιματική αλλαγή, η ενεργειακή ασφάλεια, η λειψυδρία και ο ανταγωνισμός για τη γη θα είναι αισθητές, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει το σύστημα των τροφίμων στον κόσμο πολλαπλασιάζοντας και αλληλεπιδρώντας με νέους, απρόβλεπτους τρόπους.

Οι άνθρωποι στις αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να αναγνωρίσουν τα τεράστια επίδραση που έχει ο τρόπος ζωής τους για τον υπόλοιπο κόσμο, ειδικά στο πλαίσιο των παγκόσμιων αγορών τροφίμων. Εκτός από την αυξανόμενη χρήση των βιοκαυσίμων, τις Δυτικές δίαιτες, γεμάτες από κρέας και γαλακτοκομικά προϊόντα, η επίδραση είναι σημαντική όσον αφορά το νερό, την ενέργεια και τη χρήση σιτηρών. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι καταναλωτές πρέπει να γίνουν όλοι χορτοφάγοι αλλά πρέπει να συνειδητοποιήσουμε τον παγκόσμιο αντίκτυπο του τι είναι στο πιάτο τους και στους κινητήρες των αυτοκινήτων τους. Ο Γκάντι είχε πει ότι υπάρχει αρκετό φαγητό για να καλύψει τις ανάγκες όλων μας, αλλά όχι αρκετό για την απληστία όλων μας, και αυτό μέρα με τη μέρα γίνεται όλο και πιο αληθινό και αποδεδειγμένο. Βεβαία όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι πρέπει να απογοητευόμαστε οπωσδήποτε. Η ανθρώπινη φυλή, όπως έχει διδάξει η ιστορία έχει μια εξαιρετική εμπειρία στον τομέα της δημιουργικότητας στην παραγωγή τροφίμων, αν καταφέρει για άλλη μια φορά να την χρησιμοποιήσει τότε μπορεί και να υπάρχει ελπίδα.

Η συλλογική δράση μεταξύ των χωρών για την επίτευξη κοινών συμφερόντων θα είναι ουσιαστικής σημασίας, έχοντας και έγκαιρη δράση στις αναπτυσσόμενες χώρες. Σημαντικότερη υπενθύμιση, οπότε, για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής είναι να θυμούνται ότι η καινοτομία από μόνη της δεν είναι αρκετή. Η καινοτομία θα πρέπει να είναι συνδεδεμένη με τη δέσμευση για κοινωνική δικαιοσύνη και την πολιτική επιτήδευση.⁶⁹

Παρά τις έντονες κριτικές για τα βιοκαύσιμα η βιομηχανία τους ανθεί, σηματοδοτώντας αλλαγές στην μέχρι σήμερα γνωστή μας κατάσταση σε θέματα τροφίμων και καυσίμων. Μαζί και με όλες τις άλλες αιτίες που προαναφέρθηκαν διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, επιχειρήσεις

βιοτεχνολογίας, κυβερνήσεις, και αγροτικές επιχειρήσεων αναδιαρθρώνουν τον έλεγχο της γης, τους γενετικούς πόρους, το οικονομικό σύστημα, και την ισχύ στην αγορά. Οι αλλαγές αυτές στηρίζουν κεφαλαία με διεθνικό χαρακτήρα σε βάρος των μικρών παραγωγών του Νότου.⁷⁰

Βέβαια όπως αναφέρθηκε παραπάνω αν κάποιοι κανόνες ακολουθηθούν και οι ηγέτες των περιοχών αξιοποιήσουν σωστά αυτό το ενδιαφέρον τα πράγματα μπορεί να είναι πολύ πιο θετικά για την Αφρική.

Δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά στην αρκετά θετική εικόνα που εδίξαν τα λίγα στοιχεία που εξετάστηκαν για την Βιώσιμη Ανάπτυξη στην Περιοχή. Δεν είναι μια μελέτη αξιολόγησης Βιώσιμης Ανάπτυξης αλλά σαφώς δείχνει μια τάση βελτιώσεων των δράσεων στην περιοχή. Οικονομικά φαίνεται πως τα πράγματα σταθερά και με την βοήθεια του ανεπτυγμένου κόσμου βελτιώνονται. Στον τομέα τη Κοινωνικής Δικαιοσύνης υπάρχουν προβλήματα άλλα δεν μπορεί να μην αποδεκτή κανείς ότι τα στοιχεία είναι βελτιωμένα. Στον Τομέα της Περιβαλλοντικής διατήρησης τα νούμερα αν σκεφτεί κανείς την ανάπτυξη που τώρα γνωρίζουν αυτά τα κράτη, την βιομηχανία, την εκτεταμένη γεωργία κτλ. παραμένουν ακόμα εξαιρετικά καλά σε σύγκριση με τον ανεπτυγμένο Βορρά, μάλιστα η έννοια της διατήρησης εισάγεται εντονότερα με την παρουσία και προστατευτικών περιοχών.

Τα συμπεράσματα θα κλείσουν με τα παρακάτω λόγια:

Βασικά δεν υπάρχει κανένα λάθος με τον χαρακτήρα των Νιγηριανών. Δεν υπάρχει τίποτα κακό με τη γη στη Νιγηρία ή το κλίμα ή το νερό ή τον αέρα ή οτιδήποτε άλλο. Το πρόβλημα της Νιγηρίας είναι η απροθυμία ή η ανικανότητα των ηγετών της να πάρουν την ευθύνη. . . της αληθινής ηγεσίας.

Chinua Achebe, *The Trouble with Nigeria*, 1983.

Γενικεύοντας το πρέπει να καταλάβουμε ότι δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα με τους λαούς αυτής της περιοχής, κοινό μυστικό όλων είναι το πως βλέπουν την μαύρη φίλη ακόμα και σήμερα πολλοί άνθρωποι. Αποδείξεις μπορεί να βρει κάποιος αν κοιτάξει τον ρατσισμό που υφίστανται αυτοί οι άνθρωποι καθημερινώς αλλά και το τη συμβαίνει μέχρι και σήμερα στην περιοχή, από της πιο αξιόπιστες μελέτες μέχρι της Αμερικάνικης παραγωγής κινηματογραφικές ταινίες οι

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Χάρτες των χωρών που συναντάτε το φαινόμενο⁷¹

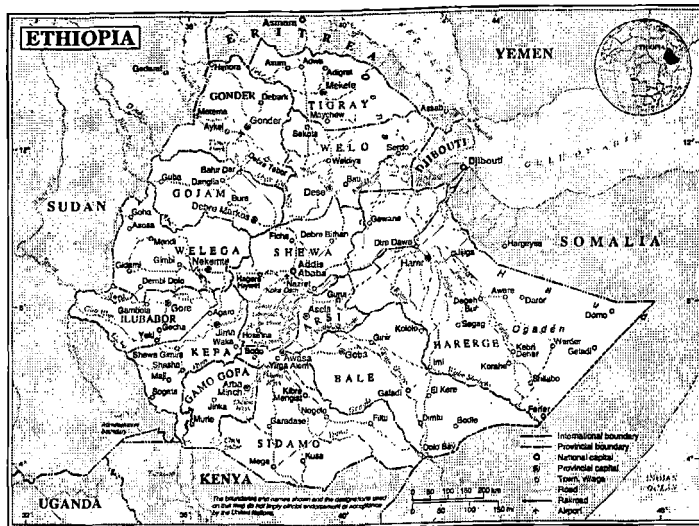
⁷¹ Πηγή: General Maps, United Nations Cartographic Section: Department of Field Support
<http://www.un.org/Depts/Cartographic/english/htmain.htm> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

Εξαίρεση αποτελούν οι χάρτες της Αιθιοπίας και του Μπενίν.

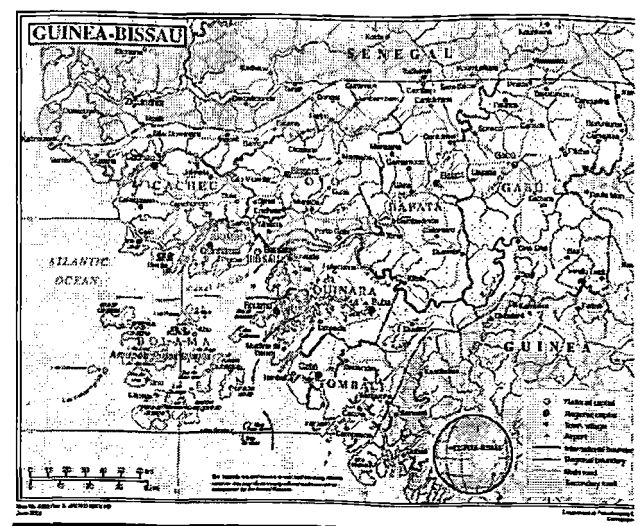
Αιθιοπία: Χάρτης της ίδιας κατηγορίας με τον πάνω αλλά τα εσωτερικά σύνορα δείχνουν τις επαρχίες οι οποίες αντικαταστήθηκαν από τις περιφέρειες το 1995.

Μπενίν: Map collections, BUBL LINK Catalogue of Internet Resources, <http://bubl.ac.uk/link/types/maps.htm> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010) ο ιδανικότερος χάρτης που μπόρεσε να βρεθεί.

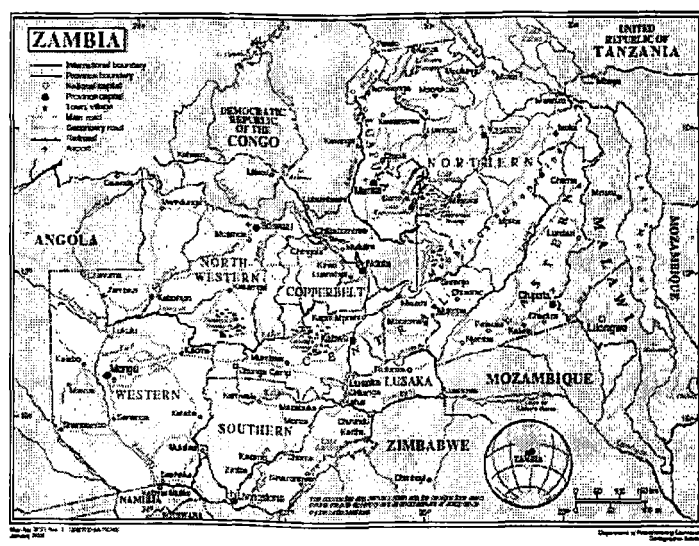
ΑΙΘΙΟΠΙΑ

ΓΟΥΙΝΕΑ-ΜΠΙΣΣΑΟΥ

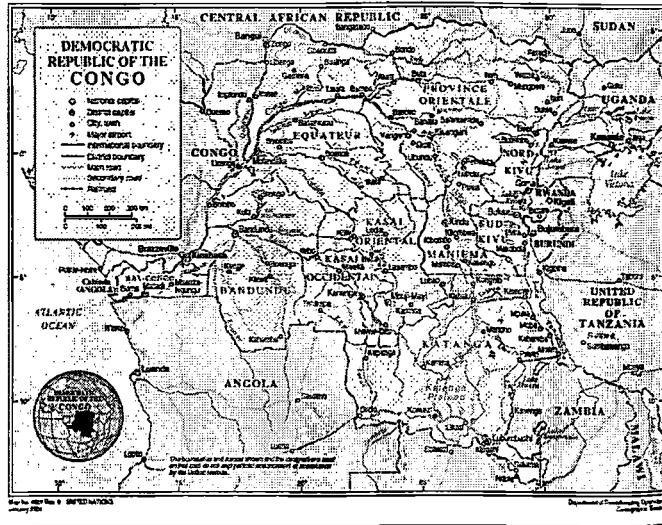
ΖΑΜΒΙΑ

KENYA

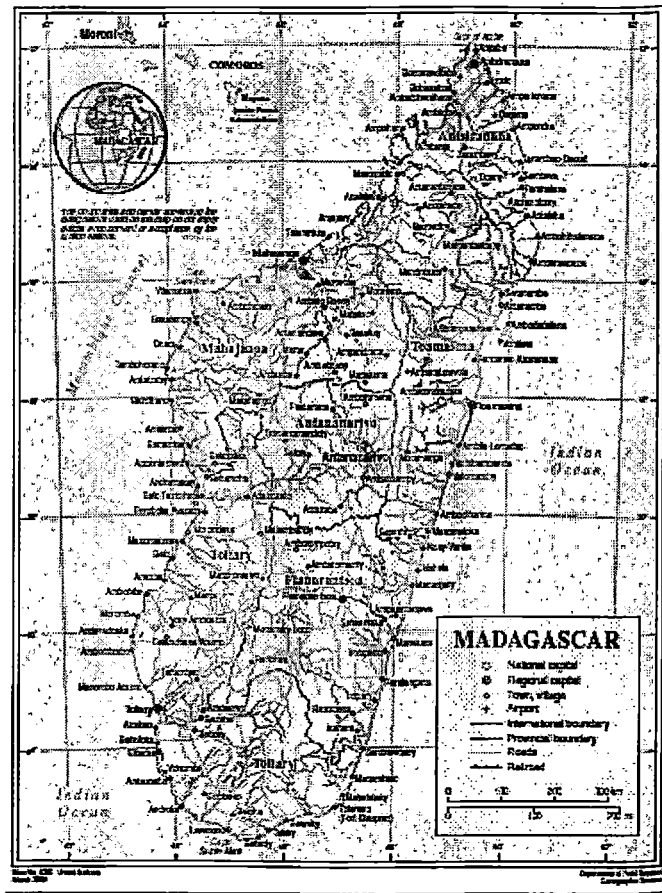
ΔΑΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ

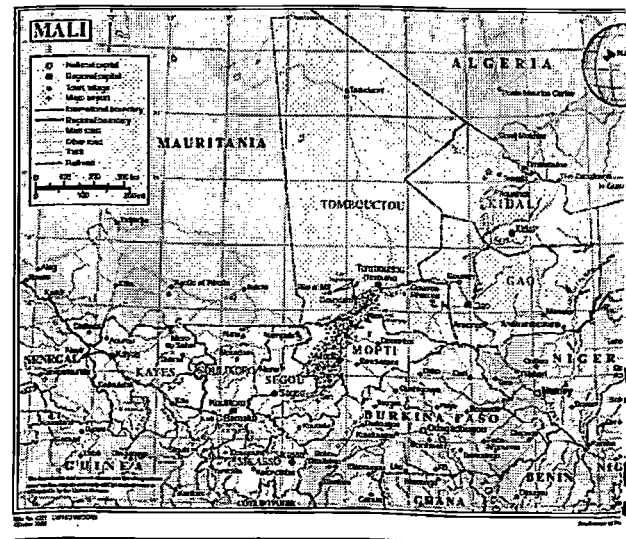
ΛΙΒΕΡΙΑ

ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ

ΜΑΛΙ

Benin

- International boundary
- - - Provincial boundary
- ★ National capital
- Provincial capital
- Railroad
- Road

0 25 50 75 Kilometers
0 25 50 Miles

United Nations Geographical Names, GP 68/001

NIGERIA

NIGER

CHAD

BENIN

CAMEROON

Gulf of Guinea

Legend:

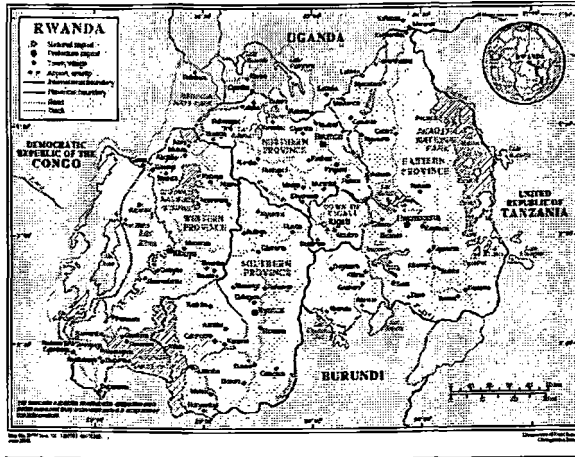
- National capital
- State capital
- Town
- Major airport
- International boundary
- State boundary
- Railway
- Main road
- Distance

Scale: 0 50 100 200 km

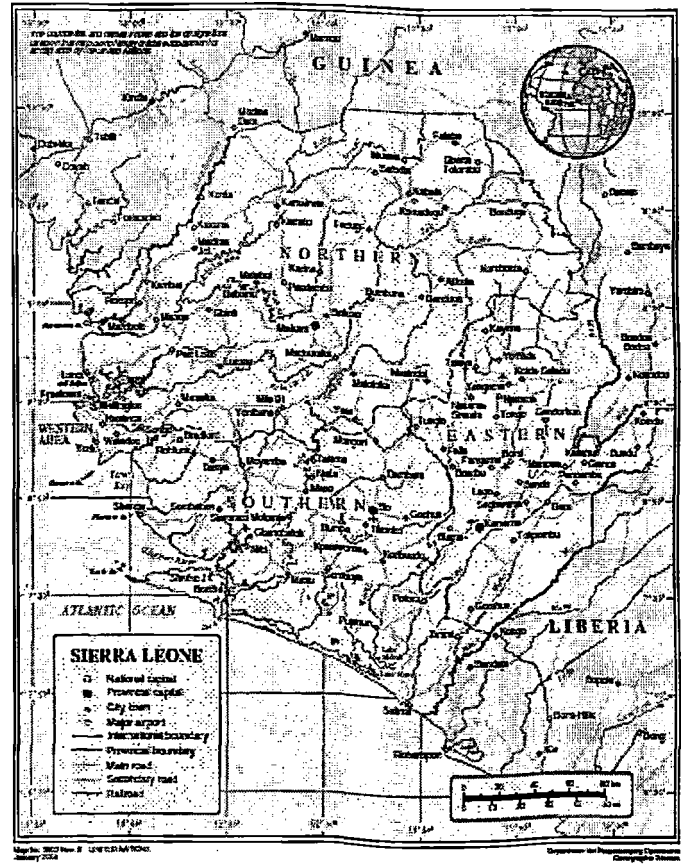
Inset Map: A small map of Africa showing the location of Nigeria.

[illegible]

POYANTA

ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ

ΣΟΥΔΑΝ

TANZANIA

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

Universal Declaration on the Eradication of Hunger and Malnutrition

Adopted on 16 November 1974

Universal Declaration on the Eradication of Hunger and Malnutrition

Adopted on 16 November 1974 by the World Food Conference convened under General Assembly resolution 3180 (XXVIII) of 17 December 1973; and endorsed by General Assembly resolution 3348 (XXIX) of 17 December 1974

The World Food Conference,

Convened by the General Assembly of the United Nations and entrusted with developing ways and means whereby the international community, as a whole, could take specific action to resolve the world food problem within the broader context of development and international economic co-operation,

Adopts the following Declaration:

UNIVERSAL DECLARATION ON THE ERADICATION OF HUNGER AND MALNUTRITION

Recognizing that:

- (a) The grave food crisis that is afflicting the peoples of the developing countries where most of the world's hungry and ill-nourished live and where more than two thirds of the world's population produce about one third of the world's food - an imbalance which threatens to increase in the next 10 years - is not only fraught with grave economic and social implications, but also acutely jeopardizes the most fundamental principles and values associated with the right to life and human dignity as enshrined in the Universal Declaration of Human Rights;
- (b) The elimination of hunger and malnutrition, included as one of the objectives in the United Nations Declaration on Social Progress and Development, and the elimination of the causes that determine this situation are the common objectives of all nations;
- (c) The situation of the peoples afflicted by hunger and malnutrition arises from their historical circumstances, especially social inequalities, including in many cases alien and colonial domination, foreign occupation, racial discrimination, apartheid and neo-colonialism in all its forms, which continue to be among the greatest obstacles to the full emancipation and progress of the developing countries and all the peoples involved;
- (d) This situation has been aggravated in recent years by a series of crises to which the world economy has been subjected, such as the deterioration in the international monetary system, the

inflationary increase in import costs, the heavy burdens imposed by external debt on the balance of payments of many developing countries, a rising food demand partly due to demographic pressure, speculation, and a shortage of, and increased costs for, essential agricultural inputs;

(e) These phenomena should be considered within the framework of the on-going negotiations on the Charter of Economic Rights and Duties of States, and the General Assembly of the United Nations should be urged unanimously to agree upon, and to adopt, a Charter that will be an effective instrument for the establishment of new international economic relations based on principles of equity and justice;

(f) All countries, big or small, rich or poor, are equal. All countries have the full right to participate in the decisions on the food problem;

(g) The well-being of the peoples of the world largely depends on the adequate production and distribution of food as well as the establishment of a world food security system which would ensure adequate availability of, and reasonable prices for, food at all times, irrespective of periodic fluctuations and vagaries of weather and free of political and economic pressures, and should thus facilitate, amongst other things, the development process of developing countries;

(h) Peace and justice encompass an economic dimension helping the solution of the world economic problems, the liquidation of under-development, offering a lasting and definitive solution of the food problem for all peoples and guaranteeing to all countries the right to implement freely and effectively their development programmes. To this effect, it is necessary to eliminate threats and resort to force and to promote peaceful co-operation between States to the fullest extent possible, to apply the principles of non-interference in the internal affairs of other States, full equality of rights and respect of national independence and sovereignty, as well as to encourage the peaceful co-operation between all States, irrespective of their political, social and economic systems. The further improvement of international relations will create better conditions for international co-operation in all fields which should make possible large financial and material resources to be used, inter alia, for developing agricultural production and substantially improving world food security;

(i) For a lasting solution of the food problem all efforts should be made to eliminate the widening gaps which today separate developed and developing countries and to bring about a new international economic order. It should be possible for all countries to participate actively and effectively in the new international economic relations by the establishment of suitable international systems, where appropriate, capable of producing adequate action in order to

establish just and equitable relations in international economic co-operation;

(j) Developing countries reaffirm their belief that the primary responsibility for ensuring their own rapid development rests with themselves. They declare, therefore, their readiness to continue to intensify their individual and collective efforts with a view to expanding their mutual co-operation in the field of agricultural development and food production, including the eradication of hunger and malnutrition;

(k) Since, for various reasons, many developing countries are not yet always able to meet their own food needs, urgent and effective international action should be taken to assist them, free of political pressures,

Consistent with the aims and objectives of the Declaration on the Establishment of a New International Economic Order and the Programme of Action adopted by the General Assembly at its sixth special session,

The Conference consequently solemnly proclaims:

1. Every man, woman and child has the inalienable right to be free from hunger and malnutrition in order to develop fully and maintain their physical and mental faculties. Society today already possesses sufficient resources, organizational ability and technology and hence the competence to achieve this objective. Accordingly, the eradication of hunger is a common objective of all the countries of the international community, especially of the developed countries and others in a position to help.

2. It is a fundamental responsibility of Governments to work together for higher food production and a more equitable and efficient distribution of food between countries and within countries. Governments should initiate immediately a greater concerted attack on chronic malnutrition and deficiency diseases among the vulnerable and lower income groups. In order to ensure adequate nutrition for all, Governments should formulate appropriate food and nutrition policies integrated in overall socio-economic and agricultural development plans based on adequate knowledge of available as well as potential food resources. The importance of human milk in this connection should be stressed on nutritional grounds.

3. Food problems must be tackled during the preparation and implementation of national plans and programmes for economic and social development, with emphasis on their humanitarian aspects.

4. It is a responsibility of each State concerned, in accordance with its sovereign judgement and internal legislation, to remove the obstacles to food production and to provide proper incentives

to agricultural producers. Of prime importance for the attainment of these objectives are effective measures of socio-economic transformation by agrarian, tax, credit and investment policy reform and the reorganization of rural structures, such as the reform of the conditions of ownership, the encouragement of producer and consumer co-operatives, the mobilization of the full potential of human resources, both male and female, in the developing countries for an integrated rural development and the involvement of small farmers, fishermen and landless workers in attaining the required food production and employment targets. Moreover, it is necessary to recognize the key role of women in agricultural production and rural economy in many countries, and to ensure that appropriate education, extension programmes and financial facilities are made available to women on equal terms with men.

5. Marine and inland water resources are today becoming more important than ever as a source of food and economic prosperity. Accordingly, action should be taken to promote a rational exploitation of these resources, preferably for direct consumption, in order to contribute to meeting the food requirements of all peoples.

6. The efforts to increase food production should be complemented by every endeavour to prevent wastage of food in all its forms.

7. To give impetus to food production in developing countries and in particular in the least developed and most seriously affected among them, urgent and effective international action should be taken, by the developed countries and other countries in a position to do so, to provide them with sustained additional technical and financial assistance on favourable terms and in a volume sufficient to their needs on the basis of bilateral and multilateral arrangements. This assistance must be free of conditions inconsistent with the sovereignty of the receiving States.

8. All countries, and primarily the highly industrialized countries, should promote the advancement of food production technology and should make all efforts to promote the transfer, adaptation and dissemination of appropriate food production technology for the benefit of the developing countries and, to that end, they should inter alia make all efforts to disseminate the results of their research work to Governments and scientific institutions of developing countries in order to enable them to promote a sustained agricultural development.

9. To assure the proper conservation of natural resources being utilized, or which might be utilized, for food production, all countries must collaborate in order to facilitate the preservation of the environment, including the marine environment.

10. All developed countries and others able to do so should collaborate technically and

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

African (Banjul) Charter on Human and Peoples' Rights

Adopted June 27, 1981

Preamble

The African States members of the Organization of African Unity, parties to the present convention entitled "African Charter on Human and Peoples' Rights",

Recalling Decision 115 (XVI) of the Assembly of Heads of State and Government at its Sixteenth Ordinary Session held in Monrovia, Liberia, from 17 to 20 July 1979 on the preparation of a "preliminary draft on an African Charter on Human and Peoples' Rights providing inter alia for the establishment of bodies to promote and protect human and peoples' rights";

Considering the Charter of the Organization of African Unity, which stipulates that "freedom, equality, justice and dignity are essential objectives for the achievement of the legitimate aspirations of the African peoples";

Reaffirming the pledge they solemnly made in Article 2 of the said Charter to eradicate all forms of colonialism from Africa, to coordinate and intensify their cooperation and efforts to achieve a better life for the peoples of Africa and to promote international cooperation having due regard to the Charter of the United Nations and the Universal Declaration of Human Rights;

Taking into consideration the virtues of their historical tradition and the values of African civilization which should inspire and characterize their reflection on the concept of human and peoples' rights;

Recognizing on the one hand, that fundamental human rights stem from the attributes of human beings which justifies their national and international protection and on the other hand that the reality and respect of peoples rights should necessarily guarantee human rights;

Considering that the enjoyment of rights and freedoms also implies the performance of duties on the part of everyone;

Convinced that it is henceforth essential to pay a particular attention to the right to development and that civil and political rights cannot be dissociated from economic, social and cultural rights in their conception as well as universality and that the satisfaction of economic, social and cultural rights is a guarantee for the enjoyment of civil and political rights;

Conscious of their duty to achieve the total liberation of Africa, the peoples of which are still struggling for their dignity and genuine independence, and undertaking to eliminate colonialism, neo-colonialism, apartheid, zionism and to dismantle aggressive foreign military bases and all

forms of discrimination, particularly those based on race, ethnic group, color, sex, language, religion or political opinions;

Reaffirming their adherence to the principles of human and peoples' rights and freedoms contained in the declarations, conventions and other instrument adopted by the Organization of African Unity, the Movement of Non-Aligned Countries and the United Nations;

Firmly convinced of their duty to promote and protect human and people' rights and freedoms taking into account the importance traditionally attached to these rights and freedoms in Africa;

Have agreed as follows:

Part I: Rights and Duties

Chapter I -- Human and Peoples' Rights

Article 1

The Member States of the Organization of African Unity parties to the present Charter shall recognize the rights, duties and freedoms enshrined in this Chapter and shall undertake to adopt legislative or other measures to give effect to them.

Article 2

Every individual shall be entitled to the enjoyment of the rights and freedoms recognized and guaranteed in the present Charter without distinction of any kind such as race, ethnic group, color, sex, language, religion, political or any other opinion, national and social origin, fortune, birth or other status.

Article 3

1. Every individual shall be equal before the law. 2. Every individual shall be entitled to equal protection of the law.

Article 4

Human beings are inviolable. Every human being shall be entitled to respect for his life and the integrity of his person. No one may be arbitrarily deprived of this right.

Article 5

Every individual shall have the right to the respect of the dignity inherent in a human being and to the recognition of his legal status. All forms of exploitation and degradation of man particularly slavery, slave trade, torture, cruel, inhuman or degrading punishment and treatment shall be prohibited.

Article 6

Every individual shall have the right to liberty and to the security of his person. No one may be deprived of his freedom except for reasons and conditions previously laid down by law. In particular, no one may be arbitrarily arrested or detained.

Article 7

1. Every individual shall have the right to have his cause heard. This comprises: (a) the right to an appeal to competent national organs against acts of violating his fundamental rights as recognized and guaranteed by conventions, laws, regulations and customs in force; (b) the right to be presumed innocent until proved guilty by a competent court or tribunal; (c) the right to defence, including the right to be defended by counsel of his choice; (d) the right to be tried within a reasonable time by an impartial court or tribunal. 2. No one may be condemned for an act or omission which did not constitute a legally punishable offence at the time it was committed. No penalty may be inflicted for an offence for which no provision was made at the time it was committed. Punishment is personal and can be imposed only on the offender.

Article 8

Freedom of conscience, the profession and free practice of religion shall be guaranteed. No one may, subject to law and order, be submitted to measures restricting the exercise of these freedoms.

Article 9

1. Every individual shall have the right to receive information. 2. Every individual shall have the right to express and disseminate his opinions within the law.

Article 10

1. Every individual shall have the right to free association provided that he abides by the law. 2. Subject to the obligation of solidarity provided for in 29 no one may be compelled to join an association.

Article 11

Every individual shall have the right to assemble freely with others. The exercise of this right shall be subject only to necessary restrictions provided for by law in particular those enacted in the interest of national security, the safety, health, ethics and rights and freedoms of others.

Article 12

1. Every individual shall have the right to freedom of movement and residence within the borders of a State provided he abides by the law. 2. Every individual shall have the right to leave any country including his own, and to return to his country. This right may only be subject to restrictions, provided for by law for the protection of national security, law and order, public health or morality. 3. Every individual shall have the right, when persecuted, to seek and obtain asylum in other countries in accordance with laws of those countries and international conventions. 4. A non-national legally admitted in a territory of a State Party to the present Charter, may only be expelled from it by virtue of a decision taken in accordance with the law. 5. The mass expulsion of non-nationals shall be prohibited. Mass expulsion shall be that which is aimed at national, racial, ethnic or religious groups.

Article 13

1. Every citizen shall have the right to participate freely in the government of his country, either directly or through freely chosen representatives in accordance with the provisions of the law. 2. Every citizen shall have the right of equal access to the public service of his country. 3. Every individual shall have the right of access to public property and services in strict equality of all persons before the law.

Article 14

The right to property shall be guaranteed. It may only be encroached upon in the interest of public need or in the general interest of the community and in accordance with the provisions of appropriate laws.

Article 15

Every individual shall have the right to work under equitable and satisfactory conditions, and shall receive equal pay for equal work.

Article 16

1. Every individual shall have the right to enjoy the best attainable state of physical and mental health. 2. States Parties to the present Charter shall take the necessary measures to protect the health of their people and to ensure that they receive medical attention when they are sick.

Article 17

1. Every individual shall have the right to education. 2. Every individual may freely, take part in the cultural life of his community. 3. The promotion and protection of morals and traditional values recognized by the community shall be the duty of the State.

Article 18

1. The family shall be the natural unit and basis of society. It shall be protected by the State which shall take care of its physical health and moral.
2. The State shall have the duty to assist the family which is the custodian of morals and traditional values recognized by the community.
3. The State shall ensure the elimination of every discrimination against women and also ensure the protection of the rights of the woman and the child as stipulated in international declarations and conventions.
4. The aged and the disabled shall also have the right to special measures of protection in keeping with their physical or moral needs.

Article 19

All peoples shall be equal; they shall enjoy the same respect and shall have the same rights. Nothing shall justify the domination of a people by another.

Article 20

1. All peoples shall have the right to existence. They shall have the unquestionable and inalienable right to self- determination. They shall freely determine their political status and shall pursue their economic and social development according to the policy they have freely chosen.
2. Colonized or oppressed peoples shall have the right to free themselves from the bonds of domination by resorting to any means recognized by the international community.
3. All peoples shall have the right to the assistance of the States parties to the present Charter in their liberation struggle against foreign domination, be it political, economic or cultural.

Article 21

1. All peoples shall freely dispose of their wealth and natural resources. This right shall be exercised in the exclusive interest of the people. In no case shall a people be deprived of it. 2. In case of spoliation the dispossessed people shall have the right to the lawful recovery of its property as well as to an adequate compensation. 3. The free disposal of wealth and natural resources shall be exercised without prejudice to the obligation of promoting international

economic cooperation based on mutual respect, equitable exchange and the principles of international law. 4. States parties to the present Charter shall individually and collectively exercise the right to free disposal of their wealth and natural resources with a view to strengthening African unity and solidarity. 5. States parties to the present Charter shall undertake to eliminate all forms of foreign economic exploitation particularly that practiced by international monopolies so as to enable their peoples to fully benefit from the advantages derived from their national resources.

Article 22

1. All peoples shall have the right to their economic, social and cultural development with due regard to their freedom and identity and in the equal enjoyment of the common heritage of mankind. 2. States shall have the duty, individually or collectively, to ensure the exercise of the right to development.

Article 23

1. All peoples shall have the right to national and international peace and security. The principles of solidarity and friendly relations implicitly affirmed by the Charter of the United Nations and reaffirmed by that of the Organization of African Unity shall govern relations between States. 2. For the purpose of strengthening peace, solidarity and friendly relations, States parties to the present Charter shall ensure that: (a) any individual enjoying the right of asylum under 12 of the present Charter shall not engage in subversive activities against his country of origin or any other State party to the present Charter; (b) their territories shall not be used as bases for subversive or terrorist activities against the people of any other State party to the present Charter.

Article 24

All peoples shall have the right to a general satisfactory environment favorable to their development.

Article 25

States parties to the present Charter shall have the duty to promote and ensure through teaching, education and publication, the respect of the rights and freedoms contained in the present Charter and to see to it that these freedoms and rights as well as corresponding obligations and duties are understood.

Article 26

States parties to the present Charter shall have the duty to guarantee the independence of the Courts and shall allow the establishment and improvement of appropriate national institutions entrusted with the promotion and protection of the rights and freedoms guaranteed by the present Charter.

Chapter II – Duties

Article 27

1. Every individual shall have duties towards his family and society, the State and other legally recognized communities and the international community. 2. The rights and freedoms of each individual shall be exercised with due regard to the rights of others, collective security, morality and common interest.

Article 28

Every individual shall have the duty to respect and consider his fellow beings without discrimination, and to maintain relations aimed at promoting, safeguarding and reinforcing mutual respect and tolerance.

Article 29

The individual shall also have the duty: 1. to preserve the harmonious development of the family and to work for the cohesion and respect of the family; to respect his parents at all times, to maintain them in case of need; 2. To serve his national community by placing his physical and intellectual abilities at its service; 3. Not to compromise the security of the State whose national or resident he is; 4. To preserve and strengthen social and national solidarity, particularly when the latter is threatened; 5. To preserve and strengthen the national independence and the territorial integrity of his country and to contribute to its defence in accordance with the law; 6. To work to the best of his abilities and competence, and to pay taxes imposed by law in the interest of the society; 7. to preserve and strengthen positive African cultural values in his relations with other members of the society, in the spirit of tolerance, dialogue and consultation and, in general, to contribute to the promotion of the moral well being of society; 8. To contribute to the best of his abilities, at all times and at all levels, to the promotion and achievement of African unity.

Part II: Measures of Safeguard

Chapter I -- Establishment and Organization of the African Commission on

Human and Peoples' Rights

Article 30

An African Commission on Human and Peoples' Rights, hereinafter called "the Commission", shall be established within the Organization of African Unity to promote human and peoples' rights and ensure their protection in Africa.

Article 31

1. The Commission shall consist of eleven members chosen from amongst African personalities of the highest reputation, known for their high morality, integrity, impartiality and competence in matters of human and peoples' rights; particular consideration being given to persons having legal experience.
2. The members of the Commission shall serve in their personal capacity. . . .

Article 41

The Secretary-General of the Organization of African Unity shall appoint the Secretary of the Commission. He shall also provide the staff and services necessary for the effective discharge of the duties of the Commission. The Organization of African Unity shall bear the costs of the staff and services. . . .

Chapter II -- Mandate of the Commission

Article 45

The functions of the Commission shall be:

1. To promote Human and Peoples' Rights and in particular:
 - (a) to collect documents, undertake studies and researches on African problems in the field of human and peoples' rights, organize seminars, symposia and conferences, disseminate information, encourage national and local institutions concerned with human and peoples' rights, and should the case arise, give its views or make recommendations to Governments.
 - (b) to formulate and lay down, principles and rules aimed at solving legal problems relating to human and peoples' rights and fundamental freedoms upon which African Governments may base their legislations.
 - (c) co-operate with other African and international institutions concerned with the promotion and protection of human and peoples' rights.
2. Ensure the protection of human and peoples' rights under conditions laid down by the present Charter.

3. Interpret all the provisions of the present Charter at the request of a State party, an institution of the OAU or an African Organization recognized by the OAU.
4. Perform any other tasks which may be entrusted to it by the Assembly of Heads of State and Government.

Chapter III -- Procedure of the Commission

Article 46

The Commission may resort to any appropriate method of investigation; it may hear from the Secretary General of the Organization of African Unity or any other person capable of enlightening it.

Communication From States

Article 47

If a State party to the present Charter has good reasons to believe that another State party to this Charter has violated the provisions of the Charter, it may draw, by written communication, the attention of that State to the matter. This communication shall also be addressed to the Secretary General of the OAU and to the Chairman of the Commission. Within three months of the receipt of the communication, the State to which the communication is addressed shall give the enquiring State, written explanation or statement elucidating the matter. This should include as much as possible relevant information relating to the laws and rules of procedure applied and applicable, and the redress already given or course of action available.

Article 48

If within three months from the date on which the original communication is received by the State to which it is addressed, the issue is not settled to the satisfaction of the two States involved through bilateral negotiation or by any other peaceful procedure, either State shall have the right to submit the matter to the Commission through the Chairman and shall notify the other States involved.

Article 49

Notwithstanding the provisions of 47, if a State party to the present Charter considers that another State party has violated the provisions of the Charter, it may refer the matter directly to the Commission by addressing a communication to the Chairman, to the Secretary General of the Organization of African Unity and the State concerned.

Article 50

The Commission can only deal with a matter submitted to it after making sure that all local remedies, if they exist, have been exhausted, unless it is obvious to the Commission that the procedure of achieving these remedies would be unduly prolonged.

Article 51

1. The Commission may ask the States concerned to provide it with all relevant information.
2. When the Commission is considering the matter, States concerned may be represented before it and submit written or oral representation.

Article 52

After having obtained from the States concerned and from other sources all the information it deems necessary and after having tried all appropriate means to reach an amicable solution based on the respect of Human and Peoples' Rights, the Commission shall prepare, within a reasonable period of time from the notification referred to in 48, a report stating the facts and its findings. This report shall be sent to the States concerned and communicated to the Assembly of Heads of State and Government.

Article 53

While transmitting its report, the Commission may make to the Assembly of Heads of State and Government such recommendations as it deems useful.

Article 54

The Commission shall submit to each ordinary Session of the Assembly of Heads of State and Government a report on its activities.

Other Communications

Article 55

1. Before each Session, the Secretary of the Commission shall make a list of the communications other than those of States parties to the present Charter and transmit them to the members of the Commission, who shall indicate which communications should be considered by the Commission.
2. A communication shall be considered by the Commission if a simple majority of its members so decide.

Article 56

Communications relating to human and peoples' rights referred to in 55 received by the Commission, shall be considered if they:

1. Indicate their authors even if the latter request anonymity,
2. Are compatible with the Charter of the Organization of African Unity or with the present Charter,
3. Are not written in disparaging or insulting language directed against the State concerned and its institutions or to the Organization of African Unity,
4. Are not based exclusively on news discriminated through the mass media,
5. Are sent after exhausting local remedies, if any, unless it is obvious that this procedure is unduly prolonged,
6. Are submitted within a reasonable period from the time local remedies are exhausted or from the date the Commission is seized of the matter, and
7. Do not deal with cases which have been settled by these States involved in accordance with the principles of the Charter of the United Nations, or the Charter of the Organization of African Unity or the provisions of the present Charter.

Article 57

Prior to any substantive consideration, all communications shall be brought to the knowledge of the State concerned by the Chairman of the Commission.

Article 58

1. When it appears after deliberations of the Commission that one or more communications apparently relate to special cases which reveal the existence of a series of serious or massive violations of human and peoples' rights, the Commission shall draw the attention of the Assembly of Heads of State and Government to these special cases.
2. The Assembly of Heads of State and Government may then request the Commission to undertake an in-depth study of these cases and make a factual report, accompanied by its findings and recommendations.
3. A case of emergency duly noticed by the Commission shall be submitted by the latter to the Chairman of the Assembly of Heads of State and Government who may request an in-depth study.

Article 59

1. All measures taken within the provisions of the present Chapter shall remain confidential until such a time as the Assembly of Heads of State and Government shall otherwise decide. . . .
2. The report on the activities of the Commission shall be published by its Chairman after it has been considered by the Assembly of Heads of State and Government.

Chapter IV -- Applicable Principles

Article 60

The Commission shall draw inspiration from international law on human and peoples' rights, particularly from the provisions of various African instruments on human and peoples' rights, the Charter of the United Nations, the Charter of the Organization of African Unity, the Universal Declaration of Human Rights, other instruments adopted by the United Nations and by African countries in the field of human and peoples' rights as well as from the provisions of various instruments adopted within the Specialized Agencies of the United Nations of which the parties to the present Charter are members.

Article 61

The Commission shall also take into consideration, as subsidiary measures to determine the principles of law, other general or special international conventions, laying down rules expressly recognized by member states of the Organization of African Unity, African practices consistent with international norms on human and people's rights, customs generally accepted as law, general principles of law recognized by African states as well as legal precedents and doctrine.

Article 62

Each state party shall undertake to submit every two years, from the date the present Charter comes into force, a report on the legislative or other measures taken with a view to giving effect to the rights and freedoms recognized and guaranteed by the present Charter. . . .

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Declaration on the Right to Development (A/RES/41/128)

4 December 1986

41/128. Declaration on the Right to Development

The General Assembly,

Having considered the question of the right to development,

Decides to adopt the Declaration on the Right to Development, the text of which is annexed to the present resolution.

ANNEX

Declaration on the Right to Development

The General Assembly,

Bearing in mind the purposes and principles of the Charter of the United Nations relating to the achievement of international co-operation in solving international problems of an economic, social, cultural or humanitarian nature, and in promoting and encouraging respect for human rights and fundamental freedoms for all without distinction as to race, sex, language or religion,

Recognizing that development is a comprehensive economic, social, cultural and political process, which aims at the constant improvement of the well-being of the entire population and of all individuals on the basis of their active, free and meaningful participation in development and in the fair distribution of benefits resulting therefrom,

Considering that under the provisions of the Universal Declaration of Human Rights everyone is entitled to a social and international order in which the rights and freedoms set forth in that Declaration can be fully realized,

Recalling the provisions of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights and of the International Covenant on Civil and Political Rights,

Recalling further the relevant agreements, conventions, resolutions, recommendations and other instruments of the United Nations and its specialized agencies concerning the integral development of the human being, economic and social progress and development of all peoples, including those instruments concerning decolonization, the prevention of discrimination, respect for and observance of, human rights and fundamental freedoms, the maintenance of international peace and security and the further promotion of friendly relations and co-operation among States in accordance with the Charter,

Recalling the right of peoples to self-determination, by virtue of which they have the right freely to determine their political status and to pursue their economic, social and cultural development,

Recalling also the right of peoples to exercise, subject to the relevant provisions of both International Covenants on Human Rights, full and complete sovereignty over all their natural wealth and resources,

Mindful of the obligation of States under the Charter to promote universal respect for and observance of human rights and fundamental freedoms for all without distinction of any kind such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status,

Considering that the elimination of the massive and flagrant violations of the human rights of the peoples and individuals affected by situations such as those resulting from colonialism, neo-colonialism, apartheid, all forms of racism and racial discrimination, foreign domination and occupation, aggression and threats against national sovereignty, national unity and territorial integrity and threats of war would contribute to the establishment of circumstances propitious to the development of a great part of mankind,

Concerned at the existence of serious obstacles to development, as well as to the complete fulfilment of human beings and of peoples, constituted, inter alia, by the denial of civil, political, economic, social and cultural rights, and considering that all human rights and fundamental freedoms are indivisible and interdependent and that, in order to promote development, equal attention and urgent consideration should be given to the implementation, promotion and protection of civil, political, economic, social and cultural rights and that, accordingly, the promotion of, respect for and enjoyment of certain human rights and fundamental freedoms cannot justify the denial of other human rights and fundamental freedoms,

Considering that international peace and security are essential elements for the realization of the right to development,

Reaffirming that there is a close relationship between disarmament and development and that progress in the field of disarmament would considerably promote progress in the field of development and that resources released through disarmament measures should be devoted to the economic and social development and well-being of all peoples and, in particular, those of the developing countries,

Recognizing that the human person is the central subject of the development process and that development policy should therefore make the human being the main participant and beneficiary of development,

Recognizing that the creation of conditions favourable to the development of peoples and individuals is the primary responsibility of their States,

Aware that efforts at the international level to promote and protect human rights should be accompanied by efforts to establish a new international economic order,

Confirming that the right to development is an inalienable human right and that equality of opportunity for development is a prerogative both of nations and of individuals who make up nations,

Proclaims the following Declaration on the Right to Development:

Article 1

1. The right to development is an inalienable human right by virtue of which every human person and all peoples are entitled to participate in, contribute to, and enjoy economic, social, cultural and political development, in which all human rights and fundamental freedoms can be fully realized.

2. The human right to development also implies the full realization of the right of peoples to self-determination, which includes, subject to the relevant provisions of both International Covenants on Human Rights, the exercise of their inalienable right to full sovereignty over all their natural wealth and resources..

Article 2

1. The human person is the central subject of development and should be the active participant and beneficiary of the right to development.

2. All human beings have a responsibility for development, individually and collectively, taking into account the need for full respect for their human rights and fundamental freedoms as well as their duties to the community, which alone can ensure the free and complete fulfilment of the human being, and they should therefore promote and protect an appropriate political, social and economic order for development.

3. States have the right and the duty to formulate appropriate national development policies that aim at the constant improvement of the well-being of the entire population and of all individuals, on the basis of their active, free and meaningful participation in development and in the fair distribution of the benefits resulting therefrom.

Article 3

1. States have the primary responsibility for the creation of national

and international conditions favourable to the realization of the right to development.

2. The realization of the right to development requires full respect for the principles of international law concerning friendly relations and co-operation among States in accordance with the Charter of the United Nations.

3. States have the duty to co-operate with each other in ensuring development and eliminating obstacles to development. States should realize their rights and fulfil their duties in such a manner as to promote a new international economic order based on sovereign equality, interdependence, mutual interest and co-operation among all States, as well as to encourage the observance and realization of human rights.

Article 4

1. States have the duty to take steps, individually and collectively, to formulate international development policies with a view to facilitating the full realization of the right to development.

2. Sustained action is required to promote more rapid development of developing countries. As a complement to the efforts of developing countries, effective international co-operation is essential in providing these countries with appropriate means and facilities to foster their comprehensive development.

Article 5

States shall take resolute steps to eliminate the massive and flagrant violations of the human rights of peoples and human beings affected by situations such as those resulting from apartheid, all forms of racism and racial discrimination, colonialism, foreign domination and occupation, aggression, foreign interference and threats against national sovereignty, national unity and territorial integrity, threats of war and refusal to recognize the fundamental right of peoples to self-determination.

Article 6

1. All States should co-operate with a view to promoting, encouraging

and strengthening universal respect for and observance of all human rights and fundamental freedoms for all without any distinction as to race, sex, language or religion.

2. All human rights and fundamental freedoms are indivisible and interdependent; equal attention and urgent consideration should be given to the implementation, promotion and protection of civil, political, economic, social and cultural rights.

3. States should take steps to eliminate obstacles to development resulting from failure to observe civil and political rights, as well as economic, social and cultural rights.

Article 7

All States should promote the establishment, maintenance and strengthening of international peace and security and, to that end, should do their utmost to achieve general and complete disarmament under effective international control, as well as to ensure that the resources released by effective disarmament measures are used for comprehensive development, in particular that of the developing countries.

Article 8

1. States should undertake, at the national level, all necessary measures for the realization of the right to development and shall ensure, inter alia, equality of opportunity for all in their access to basic resources, education, health services, food, housing, employment and the fair distribution of income. Effective measures should be undertaken to ensure that women have an active role in the development process. Appropriate economic and social reforms should be carried out with a view to eradicating all social injustices.

2. States should encourage popular participation in all spheres as an important factor in development and in the full realization of all human rights.

Article 9

1. All the aspects of the right to development set forth in the present

Declaration are indivisible and interdependent and each of them should be considered in the context of the whole.

2. Nothing in the present Declaration shall be construed as being contrary to the purposes and principles of the United Nations, or as implying that any State, group or person has a right to engage in any activity or to perform any act aimed at the violation of the rights set forth in the Universal Declaration of Human Rights and in the International Covenants on Human Rights.

Article 10

Steps should be taken to ensure the full exercise and progressive enhancement of the right to development, including the formulation, adoption and implementation of policy, legislative and other measures at the national and international levels.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Rome Declaration on World Food Security

Rome, 13 November 1996

Rome Declaration on World Food Security

World Food Summit

Rome, 13 November 1996

We, the Heads of State and Government^[1], or our representatives, gathered at the World Food Summit at the invitation of the Food and Agriculture Organization of the United Nations, reaffirm the right of everyone to have access to safe and nutritious food, consistent with the right to adequate food and the fundamental right of everyone to be free from hunger.

We pledge our political will and our common and national commitment to achieving food security for all and to an ongoing effort to eradicate hunger in all countries, with an immediate view to reducing the number of undernourished people to half their present level no later than 2015.

We consider it intolerable that more than 800 million people throughout the world, and particularly in developing countries, do not have enough food to meet their basic nutritional needs. This situation is unacceptable. Food supplies have increased substantially, but constraints on access to food and continuing inadequacy of household and national incomes to purchase food, instability of supply and demand, as well as natural and man-made disasters, prevent basic food needs from being fulfilled. The problems of hunger and food insecurity have global dimensions and are likely to persist, and even increase dramatically in some regions, unless urgent, determined and concerted action is taken, given the anticipated increase in the world's population and the stress on natural resources.

We reaffirm that a peaceful, stable and enabling political, social and economic environment is the essential foundation which will enable States to give adequate priority to food security and poverty eradication. Democracy, promotion and protection of all human rights and fundamental freedoms, including the right to development, and the full and equal participation of men and women are essential for achieving sustainable food security for all.

Poverty is a major cause of food insecurity and sustainable progress in poverty eradication is critical to improve access to food. Conflict, terrorism, corruption and environmental degradation also contribute significantly to food insecurity. Increased food production, including staple food, must be undertaken. This should happen within the framework of sustainable management of natural resources, elimination of unsustainable patterns of consumption and production, particularly in industrialized countries, and early stabilization of the world population. We acknowledge the fundamental contribution to food security by women, particularly in rural areas of developing countries, and the need to ensure equality between men and women. Revitalization of rural areas must also be a priority to enhance social stability and help redress the excessive rate of rural-urban migration confronting many countries.

We emphasize the urgency of taking action now to fulfil our responsibility to achieve food security for present and future generations. Attaining food security is a complex task for which the primary responsibility rests with individual governments. They have to develop an enabling environment and have policies that ensure peace, as well as social, political and economic stability and equity and gender equality. We express our deep concern over the persistence of hunger which, on such a scale, constitutes a threat both to national societies and, through a variety of ways, to the stability of the international community itself. Within the global framework, governments should also cooperate actively with one another and with United Nations organizations, financial institutions, intergovernmental and non-governmental organizations, and public and private sectors, on programmes directed toward the achievement of food security for all.

Food should not be used as an instrument for political and economic pressure. We reaffirm the importance of international cooperation and solidarity as well as the necessity of refraining from unilateral measures not in accordance with the international law and the Charter of the United Nations and that endanger food security.

We recognize the need to adopt policies conducive to investment in human resource development, research and infrastructure for achieving food security. We must encourage generation of employment and incomes, and promote equitable access to productive and financial resources. We agree that trade is a key element in achieving food security. We agree to

pursue food trade and overall trade policies that will encourage our producers and consumers to utilize available resources in an economically sound and sustainable manner. We recognize the importance for food security of sustainable agriculture, fisheries, forestry and rural development in low as well as high potential areas. We acknowledge the fundamental role of farmers, fishers, foresters, indigenous people and their communities, and all other people involved in the food sector, and of their organizations, supported by effective research and extension, in attaining food security. Our sustainable development policies will promote full participation and empowerment of people, especially women, an equitable distribution of income, access to health care and education, and opportunities for youth. Particular attention should be given to those who cannot produce or procure enough food for an adequate diet, including those affected by war, civil strife, natural disaster or climate related ecological changes. We are conscious of the need for urgent action to combat pests, drought, and natural resource degradation including desertification, overfishing and erosion of biological diversity.

We are determined to make efforts to mobilize, and optimize the allocation and utilization of, technical and financial resources from all sources, including external debt relief for developing countries, to reinforce national actions to implement sustainable food security policies.

Convinced that the multifaceted character of food security necessitates concerted national action, and effective international efforts to supplement and reinforce national action, we make the following commitments:

we will ensure an enabling political, social, and economic environment designed to create the best conditions for the eradication of poverty and for durable peace, based on full and equal participation of women and men, which is most conducive to achieving sustainable food security for all;

we will implement policies aimed at eradicating poverty and inequality and improving physical and economic access by all, at all times, to sufficient, nutritionally adequate and safe food and its effective utilization;

we will pursue participatory and sustainable food, agriculture, fisheries, forestry and rural development policies and practices in high and low potential areas, which are essential to adequate and reliable food supplies at the household, national, regional and global levels, and

combat pests, drought and desertification, considering the multifunctional character of agriculture;

we will strive to ensure that food, agricultural trade and overall trade policies are conducive to fostering food security for all through a fair and market-oriented world trade system;

we will endeavour to prevent and be prepared for natural disasters and man-made emergencies and to meet transitory and emergency food requirements in ways that encourage recovery, rehabilitation, development and a capacity to satisfy future needs;

we will promote optimal allocation and use of public and private investments to foster human resources, sustainable food, agriculture, fisheries and forestry systems, and rural development, in high and low potential areas; we will implement, monitor, and follow-up this Plan of Action at all levels in cooperation with the international community.

We pledge our actions and support to implement the World Food Summit Plan of Action.

World Food Summit Plan of Action

1. The Rome Declaration on World Food Security and the World Food Summit Plan of Action lay the foundations for diverse paths to a common objective - food security, at the individual, household, national, regional and global levels. Food security exists when all people, at all times, have physical and economic access to sufficient, safe and nutritious food to meet their dietary needs and food preferences for an active and healthy life. In this regard, concerted action at all levels is required. Each nation must adopt a strategy consistent with its resources and capacities to achieve its individual goals and, at the same time, cooperate regionally and internationally in order to organize collective solutions to global issues of food security. In a world of increasingly interlinked institutions, societies and economies, coordinated efforts and shared responsibilities are essential.

2. Poverty eradication is essential to improve access to food. The vast majority of those who are undernourished, either cannot produce or cannot afford to buy enough food. They have inadequate access to means of production such as land, water, inputs, improved seeds and plants, appropriate technologies and farm credit. In addition, wars, civil strife, natural disasters, climate related ecological changes and environmental degradation have adversely affected millions of people. Although food assistance may be provided to ease their plight, it is not a long term solution to the underlying causes of food insecurity. It is important to maintain an adequate

capacity in the international community to provide food aid, whenever it is required, in response to emergencies. Equitable access to stable food supplies should be ensured.

3. A peaceful and stable environment in every country is a fundamental condition for the attainment of sustainable food security. Governments are responsible for creating an enabling environment for private and group initiatives to devote their skills, efforts and resources, and in particular investment, towards the common goal of food for all. This should be undertaken with the cooperation and participation of all members of society. Farmers, fishers and foresters and other food producers and providers, have critical roles in achieving food security, and their full involvement and enablement are crucial for success.

4. Poverty, hunger and malnutrition are some of the principal causes of accelerated migration from rural to urban areas in developing countries. The largest population shift of all times is now under way. Unless these problems are addressed in an appropriate and timely fashion, the political, economic and social stability of many countries and regions may well be seriously affected, perhaps even compromising world peace. It is necessary to target those people and areas suffering most from hunger and malnutrition and identify causes and take remedial action to improve the situation. A more complete, user-friendly source of information at all levels would enable this.

5. Availability of enough food for all can be attained. The 5.8 billion people in the world today have, on average, 15 percent more food per person than the global population of 4 billion people had 20 years ago. Yet, further large increases in world food production, through the sustainable management of natural resources, are required to feed a growing population, and achieve improved diets. Increased production, including traditional crops and their products, in efficient combination with food imports, reserves, and international trade can strengthen food security and address regional disparities. Food aid is one of the many instruments which can help to promote food security. Long term investment in research and in cataloguing and conserving genetic resources, particularly at the national level, is essential. The link between sufficient food supplies and household food security must be ensured.

6. Harmful seasonal and inter-annual instability of food supplies can be reduced. Progress should include targeting on minimizing the vulnerability to, and impact of, climate fluctuations and pests and diseases. To effect timely transfers of supplies to deficit areas and the conservation and sustainable use of biodiversity, use should be made, in efficient combination, of climate early warning systems, transfer and utilization of appropriate agricultural,² fishery and forestry

technologies, production, and reliable trade, storage and financial mechanisms. Natural and man-made disasters can often be anticipated or even prevented, and response must be timely and effective and assist recovery.

7. Unless national governments and the international community address the multifaceted causes underlying food insecurity, the number of hungry and malnourished people will remain very high in developing countries, particularly in Africa south of the Sahara; and sustainable food security will not be achieved. This situation is unacceptable. This Plan of Action envisages an ongoing effort to eradicate hunger in all countries, with an immediate view to reducing the number of undernourished people to half their present level no later than 2015, and a mid-term review to ascertain whether it is possible to achieve this target by 2010.

8. The resources required for investment will be generated mostly from domestic private and public sources. The international community has a key role to play in supporting the adoption of appropriate national policies and, where necessary and appropriate, in providing technical and financial assistance to assist developing countries and countries with economies in transition in fostering food security.

9. The multi-dimensional nature of the follow-up to the World Food Summit includes actions at the national, intergovernmental and inter-agency levels. The international community, and the UN system, including FAO, as well as other agencies and bodies according to their mandates, have important contributions to the implementation of the World Food Summit Plan of Action. The FAO Committee on World Food Security (CFS) will have responsibility to monitor the implementation of the Plan of Action.

10. Reaching sustainable world food security is part and parcel of achieving the social, economic, environmental and human development objectives agreed upon in recent international conferences. The World Food Summit Plan of Action builds on consensus reached in these fora and is based on the conviction that although the world is faced with major food insecurity, solutions to these problems exist. If all parties at local, national, regional and international levels make determined and sustained efforts, then the overall goal of food for all, at all times, will be achieved.

11. The Plan of Action of the World Food Summit is in conformity with the purposes and principles of the UN Charter and international law and strives to consolidate the results of other UN conferences since 1990 on subjects having a bearing on food security.

12. The implementation of the recommendations contained in this Plan of Action is the sovereign right and responsibility of each State through national laws and the formulation of strategies, policies, programmes, and development priorities, in conformity with all human rights and fundamental freedoms, including the right to development, and the significance of and the full respect for various religious and ethical values, cultural backgrounds and philosophical convictions of individuals and their communities should contribute to the full enjoyment by all of their human rights in order to achieve the objective of food security for all.

COMMITMENT ONE

We will ensure an enabling political, social, and economic environment designed to create the best conditions for the eradication of poverty and for durable peace, based on full and equal participation of women and men, which is most conducive to achieving sustainable food security for all.

The Basis for Action

13. A growing world population and the urgency of eradicating hunger and malnutrition call for determined policies and effective actions. A peaceful, stable and enabling political, social and economic environment is the essential foundation which will enable States to give adequate priority to food security, poverty eradication and sustainable agriculture, fisheries, forestry and rural development. Promotion and protection of all human rights and fundamental freedoms, including the right to development and the progressive realization of the right to adequate food for all and the full and equal participation of men and women are also indispensable to our goal of achieving sustainable food security for all.

Objectives and Actions

14. Objective 1.1

To prevent and resolve conflicts peacefully and create a stable political environment, through respect for all human rights and fundamental freedoms, democracy, a transparent and effective legal framework, transparent and accountable governance and administration in all public and private national and international institutions, and effective and equal participation of all people, at all levels, in decisions and actions that affect their food security.

To this end, governments, in partnership, as appropriate, with all actors of civil society, will where not already accomplished:

- (a) In cooperation, as appropriate, with the international community, assure and reinforce peace, by developing conflict prevention mechanisms, settling disputes by peaceful means, as well as by promoting tolerance, non-violence and respect for diversity;
- (b) Develop policy making, legislative and implementation processes that are democratic, transparent, participatory, empowering, responsive to changing circumstances and most conducive to achieving sustainable food security for all;
- (c) Promote and strengthen well-functioning legal and judicial systems to protect the rights of all people;
- (d) Recognize and support indigenous people and their communities in their pursuit of economic and social development, with full respect for their identity, traditions, forms of social organization and cultural values.

Furthermore, governments, in partnership with all actors of civil society and with support of international institutions, will, as appropriate:

- (e) Strengthen rules and mechanisms existing in international and regional organizations to seek, in accordance with the UN Charter, the prevention and solution of conflicts which cause or exacerbate food insecurity as well as to settle disputes by peaceful means, promote tolerance, non-violence, respect for diversity and observance of international law.

15. Objective 1.2:

To ensure stable economic conditions and implement development strategies which encourage the full potential of private and public, individual and collective initiatives for sustainable, equitable, economic and social development which also integrate population and environmental concerns.

To this end, governments, and as appropriate, in partnership with all actors of civil society, will:

- (a) Promote policies in order to foster a national and international environment that is more conducive to sustainable, equitable economic and social development;
- (b) Establish legal and other mechanisms, as appropriate, that advance land reform, recognize and protect property, water, and user rights, to enhance access for the poor and women to resources. Such mechanisms should also promote conservation and sustainable use of natural resources (such as land, water and forests), lower risks, and encourage investment;
- (c) Fully integrate population concerns into development strategies, plans, and decision-making, including factors affecting migration, and devise appropriate population policies, programmes

and family planning services, consistent with the Report and the Programme of Action of the International Conference on Population and Development, Cairo 1994.

16. Objective 1.3:

To ensure gender equality and empowerment of women.

To this end, governments will:

- (a) Support and implement commitments made at the Fourth World Conference on Women, Beijing 1995, that a gender perspective is mainstreamed in all policies;
- (b) Promote women's full and equal participation in the economy, and for this purpose introduce and enforce gender-sensitive legislation providing women with secure and equal access to and control over productive resources including credit, land and water;
- (c) Ensure that institutions provide equal access for women;
- (d) Provide equal gender opportunities for education and training in food production, processing and marketing;
- (e) Tailor extension and technical services to women producers and increase the number of women advisors and agents;
- (f) Improve the collection, dissemination and use of gender-disaggregated data in agriculture, fisheries, forestry and rural development;
- (g) Focus research efforts on the division of labour and on income access and control within the household;
- (h) Gather information on women's traditional knowledge and skills in agriculture, fisheries, forestry and natural resources management.

17. Objective 1.4:

To encourage national solidarity and provide equal opportunities for all, at all levels, in social, economic and political life, particularly in respect of vulnerable and disadvantaged groups and persons.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, will, as appropriate:

- (a) Support investment in human resource development such as health, education, literacy and other skills training, which are essential to sustainable development, including agriculture, fisheries, forestry and rural development;
- (b) Enact or strengthen policies to combat discrimination against members of socially vulnerable and disadvantaged groups, and persons belonging to minorities, with particular attention to their

rights to land and other property, and to their access to credit, education and training, commercial markets and food security programmes;

(c) Enact legislation and establish institutional structures that provide opportunities for youth and enhance the special contribution that women can make to ensuring family and child nutrition with due emphasis on the importance of breast-feeding for infants;

(d) Give special attention to promoting and protecting the interests and needs of the child, particularly the girl child, in food security programmes, consistent with the World Summit for Children - Convention on the Rights of the Child, New York 1990.

COMMITMENT TWO

We will implement policies aimed at eradicating poverty and inequality and improving physical and economic access by all, at all times, to sufficient, nutritionally adequate and safe food and its effective utilization.

The Basis for Action

18. Assured access to nutritionally adequate and safe food is essential for individual welfare and for national, social and economic development, in accordance with the World Declaration on Nutrition, International Conference on Nutrition (ICN), Rome 1992. Every country in the world has vulnerable and disadvantaged individuals, households and groups who cannot meet their own needs. Seventy percent of all poor are women, which should be taken into consideration when preparing poverty eradication action. Even where and when overall food supplies are adequate, poverty impedes access by all to the quantity and variety of foods needed to meet the population's needs. Rapid population growth and rural poverty have resulted in excessive migration to urban areas with serious negative social, economic, environmental and nutritional impact. Unless extraordinary efforts are undertaken, an unacceptably large portion of the world's population, particularly in developing countries, could still be chronically undernourished by the year 2010 with additional suffering due to acute periodic shortages of food. Contributing to malnutrition is the lack of adequate food utilization which, in this context, is the proper digestion and absorption of nutrients in food by the human body and requires adequate diet, water sanitation, health services, and health education.

Objectives and Actions

19. Objective 2.1:

To pursue poverty eradication, among both urban and rural poor, and sustainable food security for all as a policy priority and to promote, through sound national policies, secure and gainful employment and equitable and equal access to productive resources such as land, water and credit, so as to maximize the incomes of the poor.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, as appropriate, will:

- (a) Review and adopt policies to pursue the eradication of hunger and attain sustainable food security at the household and national levels as a top policy priority, and make every effort to eliminate obstacles such as unemployment and lack of access to factors of production that adversely affect the attainment of food security, and implement the relevant commitments they entered into at the World Summit for Social Development, Copenhagen 1995;
- (b) Develop human skills and capacities through basic education and pre- and on-the-job training;
- (c) Adopt policies that create conditions which encourage stable employment, especially in rural areas, including off-farm jobs, so as to provide sufficient earnings to facilitate the purchase of basic necessities, as well as encourage labour intensive technologies where appropriate;
- (d) Pursue sound economic, agriculture, fisheries, forestry and land reform policies that will permit farmers, fishers, foresters and other food producers, particularly women, to earn a fair return from their labour, capital and management, and encourage conservation and sustainable management of natural resources including in marginal areas;
- (e) Improve equal access, by men and women, to land and other natural and productive resources, in particular, where necessary, through the effective implementation of land reform and the promotion of efficient utilization of natural and agricultural resources and resettlement on new lands, where feasible;
- (f) Promote access, by farmers and farming communities, to genetic resources for food and agriculture.

20. Objective 2.2:

To enable food insecure households, families and individuals to meet their food and nutritional requirements and to seek to assist those who are unable to do so.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, as appropriate, will:

- (a) Develop and periodically update, where necessary, a national food insecurity and vulnerability information and mapping system, indicating areas and populations, including at local level, affected by or at-risk of hunger and malnutrition, and elements contributing to food

insecurity, making maximum use of existing data and other information systems in order to avoid duplication of efforts;

(b) Implement, where appropriate, cost-effective public works programmes for the unemployed and underemployed in regions of food insecurity;

(c) Develop within available resources well targeted social welfare and nutrition safety nets to meet the needs of the food insecure, particularly needy people, children, and the infirm.

21. Objective 2.3:

To ensure that food supplies are safe, physically and economically accessible, appropriate and adequate to meet the energy and nutrient needs of the population.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, as appropriate, will:

(a) Monitor the availability and nutritional adequacy of food supplies and reserve stocks, giving particular attention to areas at high risk of food insecurity, to nutritionally vulnerable groups, and to areas where seasonal variations have important nutritional implications;

(b) Apply measures, in conformity with the Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures and other relevant international agreements, that ensure the quality and safety of food supply, particularly by strengthening normative and control activities in the areas of human, animal and plant health and safety;

(c) Encourage, where appropriate, the production and use of culturally appropriate, traditional and underutilized food crops, including grains, oilseeds, pulses, root crops, fruits and vegetables, promoting home and, where appropriate, school gardens and urban agriculture, using sustainable technologies, and encourage the sustainable utilization of unused or underutilized fish resources;

(d) Develop and promote improved food processing, preservation and storage technologies to reduce post-harvest food losses, especially at the local level;

(e) Encourage rural households and communities to adopt low-cost technologies and innovative practices;

(f) Promote and support community-based food security and nutrition programmes that encourage self-reliance, utilizing participatory planning and implementation processes;

(g) Implement the goals of preventing and controlling specific micro-nutrient deficiencies as agreed at the ICN.

22. Objective 2.4:

To promote access for all, especially the poor and members of vulnerable and disadvantaged groups, to basic education and primary health care provision in order to strengthen their capacity for self-reliance.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, will:

- (a) Promote access for all people, especially the poor and members of vulnerable and disadvantaged groups to primary health care, including reproductive health services consistent with the Report and the Programme of Action of the International Conference on Population and Development, Cairo 1994;
- (b) Promote access to clean water and sanitation for all people, especially in poor communities and rural areas;
- (c) Promote access to, and support for, complete primary education, including, where appropriate, school feeding programmes, with particular attention to children in rural areas and to girls;
- (d) Provide nutrition, sanitation, and health education for the public and promote technologies and training programmes on nutrition, home economics, environmental protection, food supply and health.

COMMITMENT THREE

We will pursue participatory and sustainable food, agriculture, fisheries, forestry and rural development policies and practices in high and low potential areas, which are essential to adequate and reliable food supplies at the household, national, regional and global levels, and combat pests, drought and desertification, considering the multifunctional character of agriculture.

The Basis for Action

23. It is imperative that food production be increased, particularly in low-income, food-deficit countries, to meet the needs of the undernourished and food insecure, the additional food requirements resulting from population growth, demand for new food products due to rising standards of living and changes in consumption patterns. Production increases need to be achieved without further overburdening women farmers, while ensuring both productive capacity, sustainable management of natural resources and protection of the environment.

24. In many parts of the world, unsustainable and otherwise inadequate policies and programmes, inappropriate technologies, insufficient rural infrastructures and institutions, as

well as pests and diseases, lead to inefficiency and wastage of natural and human resources, inputs and products. The resource base for food, agriculture, fisheries and forestry is under stress and is threatened by problems such as desertification, deforestation, overfishing, overcapacity and discards in fisheries, losses of biodiversity, as well as inefficient use of water, climate change and depletion of the ozone layer. This has a negative impact on both food security and the environment. The framework for sustainable agriculture, fisheries, forestry and rural development in relation to food security was elaborated in the Programme of Action for Sustainable Development (Agenda 21) of the United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), Rio de Janeiro 1992, and recently expanded in both the Kyoto Declaration and Plan of Action on the Sustainable Contribution of Fisheries to Food Security (Kyoto Declaration and Plan of Action), 1995, and the Leipzig Declaration on and the Global Plan of Action for the Conservation and Sustainable Utilisation of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture (Leipzig Declaration and Global Plan of Action), 1996.

25. Expanding production in low-income food-deficit countries (LIFDCs) is frequently one of the primary means to increase the availability of food and income for those living in poverty. Most of the increases in food output of these countries, and of more developed regions, are expected to come from areas which have the agro-climatic potential to generate sufficient surpluses in economically and environmentally sound conditions, in particular to feed growing numbers of urban consumers. The generation of employment and income will raise effective demand in these areas, thereby stimulating production, economic diversification and rural development. In marginal areas and coastal communities with lower potential and fragile environments, there is also a need to increase food production through the provision of inputs and appropriate technology to reduce rural migration, but this should be based on sustainable management of resources and environment. Efficient land use for sustainable agricultural activity in many areas will also contribute significantly towards reducing the pressure to convert forests to agricultural land.

26. Food security depends, *inter alia*, on sustainable management of fish, forests, and wildlife. In many indigenous communities, these resources are the principal sources of protein in the diet. The traditional knowledge within indigenous communities also plays an important role in the achievement of food security for these communities and others.

27. Establishing sustainable and diverse patterns of production should take into account the present and future needs of the people as well as the natural resources potential and limitations.

Policies that provide an effective incentive structure for sustainable management of natural resources will help ensure that national agriculture, fisheries, forestry and natural resource plans and practices are developed and implemented in a holistic approach.

28. Small Island Developing States face the threat of land loss and erosion due to climate changes and sea level rises and have particular needs for their overall sustainable development. Improvements in trade, transportation, communication, human resources, stabilization of income and higher export earnings will increase food security in these countries.

29. Food production and rural development, particularly in those countries with significant food security inadequacies, require appropriate and up-to-date technologies which, according to sustainable development criteria and local food traditions, promote modernization of local production methods and facilitate transfer of technology. Full benefit from these technologies will require training, education and skill development programmes for local human resources. National efforts to increase local capacity, coupled with consolidated international cooperation, facilitate application of know-how and technology in areas with similar conditions and new techniques. This may be promoted by active international cooperation, particularly towards developing countries, both at the North-South and South-South levels.

30. Research in agriculture, fisheries and forestry will be essential to achieving the sustainable food productivity increases upon which the short and long term food security of a growing world population will depend. The combination of such research, and an enabling environment, can improve food security both at national and household levels. Equity issues and equality between women and men should be given appropriate consideration when setting research agendas for the future. Research efforts should clearly focus on poverty eradication and on the creation of more environmentally sustainable agricultural, fisheries, forestry and food production systems. This research should be directed to low, as well as high, potential areas according to their specific research needs. Renewed efforts should be made to involve farmers, fishers, foresters and their organizations in setting research priorities and directions, and to make experimental findings accessible to them.

31. The economic and social development of the rural sector is a key requisite for the achievement of food security for all. Rural poverty is a complex phenomenon that varies considerably between and within countries. The rural areas in developing countries are generally poorly equipped in terms of technical and financial resources and educational infrastructure. In these areas, lack of income opportunities, failure to crop and to maintain production systems,

inadequate commodity and input and consumer goods distribution networks, limited access to public services and the poor quality of these services are all fundamental aspects that need to be considered with regard to rural food security. The main consequences of this are reflected in high population growth and out-migration, both internally and to other countries.

Objectives and Actions

32. Objective 3.1:

To pursue, through participatory means, sustainable, intensified and diversified food production, increasing productivity, efficiency, safety gains, pest control and reduced wastes and losses, taking fully into account the need to sustain natural resources.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, and with the support of international institutions, will, as appropriate:

- (a) Establish policies and implement programmes to optimize, in an economically, socially and environmentally sound manner, sustainable agriculture, fisheries and forestry production, particularly of the main staple foods, aimed at achieving food security;
- (b) Promote policies and programmes which encourage appropriate input technologies, farming techniques, and other sustainable methods, such as organic farming, to assist farming operations to become profitable, with the goal of reducing environmental degradation, while creating financial resources within the farming operation; such programmes should, when relevant, build upon farmers' own experiences and indigenous knowledge;
- (c) Promote the conservation and sustainable use of biological diversity and its components in terrestrial and marine ecosystems, with a view to enhancing food security, notably through supporting the UN Convention on Biological Diversity, 1992;
- (d) Promote sustainable development in mixed-farming systems and the processing and marketing of diverse food products and by-products, in response to the needs of the consumers for properly balanced diets;
- (e) Promote crop and livestock productivity through widespread use of improved seeds and breeds and integrated plant nutrition system methods, where necessary and ecologically and economically feasible; in addition, seek to achieve lasting fertility improvements in tropical soils;
- (f) Promote more efficient and sustainable livestock production systems through the improvement of grazing lands, fodder crops and the use of multiple sources of animal feed;

- (g) Promote development of environmentally sound and sustainable aquaculture well integrated into rural, agricultural and coastal development;
- (h) Promote the sustainable production and use of food, fodder, fuel and other products derived from forests to enhance food security; such action will also result in increased rural income and employment, thus contributing to sustainable forest management by increasing the value of forests;
- (i) Seek to ensure effective prevention and progressive control of plant and animal pests and diseases, including especially those which are of transboundary nature, such as rinderpest, cattle tick, foot and mouth disease and desert locust, where outbreaks can cause major food shortages, destabilize markets and trigger trade measures; and promote concurrently, regional collaboration in plant pests and animal disease control and the widespread development and use of integrated pest management practices.

33. Objective 3.2:

To combat environmental threats to food security, in particular, drought and desertification, pests, erosion of biological diversity, and degradation of land and aquatic-based natural resources, restore and rehabilitate the natural resource base, including water and watersheds, in depleted and overexploited areas to achieve greater production.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, and with the support of international institutions, will, as appropriate:

- (a) Monitor and promote rehabilitation and conservation of natural resources in food producing areas as well as in adjacent forest lands, non-arable lands, and watersheds, and where necessary upgrade sustainably the productive capacity of these resources; and establish policies that create economic and social incentives to reduce degradation;
- (b) Identify the potential and improve the productive use of national land and water resources for sustainable increases in food production, taking into account the anticipated impacts of natural climate variability and climatic change on rainfall and temperature patterns;
- (c) Develop appropriate national and regional policies and plans for water and watersheds, and water management techniques; promote economically, socially and environmentally sound irrigation improvement, in particular small-scale irrigation, and sustainable intensification of rainfed agriculture, with a view to increasing cropping intensities and reducing the impact of droughts and floods on food output and restoring natural resources, while at the same time

preserving the quality and availability of water for other purposes, especially human consumption;

(d) Promote early ratification and implementation of the Agreement for the Implementation of the Instruments of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 Relating to the Conservation and Management of Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks (the UN Agreement on Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks) and of the FAO Agreement to Promote Compliance with International Conservation and Management Measures by Fishing Vessels on the High Seas. Implement sustainable fisheries management and practices, in particular the Code of Conduct for Responsible Fisheries, to address a responsible and sustainable utilization and conservation of fisheries resources in order to optimize the long-term sustainable contribution of fisheries resources to food security - and fully recognizing Agenda 21, and the Kyoto Declaration and Plan of Action within the context of the relevant rules of International Law as reflected in the United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS)³ - by, *inter alia*, strengthening and establishing, as needed, appropriate regional and sub-regional fisheries management organizations or arrangements, minimizing wastes in fisheries, reducing excess fishing capacity and applying the precautionary approach in accordance with the UN Agreement⁴ on Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks and the Code of Conduct for Responsible Fisheries; by establishing and strengthening integrated marine and coastal area management; by conserving and sustainably utilizing marine and freshwater biodiversity; and by studying the effectiveness of multi-species management in the context of relevant provisions of UNCLOS and Agenda 21. In working to achieve the above, full recognition should be given to the special circumstances and requirements of developing countries, particularly the least developed among them and the Small Island Developing States;

(e) Promote an integrated approach to conservation and sustainable utilization of plant genetic resources for food and agriculture, through *inter alia* appropriate *in situ* and *ex situ* approaches, systematic surveying and inventorying, approaches to plant breeding which broaden the genetic base of crops, and fair and equitable sharing of benefits arising from the use of such resources;

(f) Promote the conservation and sustainable utilization of animal genetic resources;

(g) Reduce the deforestation rate and increase forest coverage, maintain and develop the multiple contributions of forests, trees and forestry to food security for the conservation and sustainable use of land and water resources, including the protection of watersheds, and as reservoirs of biological diversity; to this end, implement the UNCED outcomes related to forests;

- (h) Seek to understand better the impacts of global environmental threats, in particular climate change and variability, the depletion of the ozone layer, loss of biodiversity and various forms of environmental pollution, on food security;
- (i) Implement the Leipzig Global Plan of Action;
- (j) Promote early ratification and implementation of the United Nations Convention to Combat Desertification in Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa, 1994, and implement the Convention on Biological Diversity, 1992, the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer, 1987, and the United Nations Framework Convention on Climate Change, 1992;
- (k) Seek to prevent and control degradation and overexploitation of natural resources in poorly endowed, ecologically stressed areas. In those areas critical to the achievement of food security for developing countries, promote and provide location-specific institutional, infrastructural and technical support.

34. Objective 3.3:

To promote sound policies and programmes on transfer and use of technologies, skills development and training appropriate to the food security needs of developing countries and compatible with sustainable development, particularly in rural and disadvantaged areas.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, and with the support of international institutions, will, as appropriate:

- (a) Strengthen agricultural, fisheries and forestry education, training, skills development and extension systems, ensuring equal gender opportunities and close interaction with research systems and farmers, fishers and foresters, in particular small-scale farmers, fishers and foresters, and other food producers, and their representative organizations in food production technology and transfer, and initiate programmes to increase the proportion of women in these systems. National capacity-building efforts, principally in LIFDCs should be supported with North-South and South-South cooperation among education and extension and research institutions;
- (b) Promote viable technology transfer and extension services that meet real local needs; stimulate programmes that will help identify possibilities of bilateral and regional cooperation so that experience and technology information can be exchanged on a South-South and North-South level;
- (c) Promote means to reduce women farmers' workload by supporting and facilitating access to appropriate productive and domestic labour- saving technologies;

(d) Establish policies and programmes for the development and use of technologies that offer economic and ecological benefits and protect the consumer and the environment.

35. Objective 3.4:

To take decisive action in cooperation between the public and the private sectors to strengthen and broaden research and scientific cooperation in agriculture, fisheries and forestry in supporting policy and international, regional, national and local action to increase productive potential and maintain the natural resource base in agriculture, fisheries and forestry and in support of efforts to eradicate poverty and promote food security.

To this end, governments in collaboration with the international and scientific communities, in both the public and the private sectors, as appropriate, will:

- (a) Strengthen national research systems in order to develop coordinated programmes in support of research to promote food security. Such programmes should focus on interdisciplinary research to provide a scientific basis for policies and action to maintain the natural resource base while increasing the productivity potential of agriculture, fisheries, including aquaculture, and forestry. Appropriate attention will be given to areas that are less endowed with natural resources. Increased cooperation with the private sector will be promoted;
- (b) Strengthen international research systems, in particular the Consultative Group on International Agricultural Research (CGIAR), and promote coordination and collaboration among international, developed country, and developing country institutions;
- (c) Participate actively in and support international cooperation in research to promote food security, in particular in developing countries, with special emphasis on underutilized food crops in these countries;
- (d) Enhance the institutional framework allowing for the full participation of all interested parties, including indigenous people and their communities, local people, consumers, farmers, fishers and foresters and their organizations and the private sector in the identification of research needs;
- (e) Promote suitable systems, *inter alia* participatory systems, for the dissemination and extension of research results;
- (f) Ensure that gender perspectives are integrated in research planning and implementation;
- (g) Promote development of methods and criteria for the strengthening of integrated and policy relevant scientific knowledge;

(h) Promote research and development leading to the use, at regional, national and local levels, of appropriate technologies, relevant post-harvest and transformation techniques, and adapted plant and animal breeding that meet local needs;

(i) Promote the research needed to continue international efforts to develop, disseminate and apply climate forecast information that will increase sustainable agricultural, fisheries and forestry productivity and be of particular benefit to developing countries.

36. Objective 3.5:

To formulate and implement integrated rural development strategies, in low and high potential areas, that promote rural employment, skill formation, infrastructure, institutions and services, in support of rural development and household food security and that reinforce the local productive capacity of farmers, fishers and foresters and others actively involved in the food sector, including members of vulnerable and disadvantaged groups, women and indigenous people, and their representative organizations, and that ensure their effective participation.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, and with the support of international institutions, will, as appropriate:

(a) Include in their national social and economic development policies, plans and programmes, actions that will foster the social and economic revitalization of the rural sector, with particular regard to the promotion of investment and employment that will make good use of the rural workforce and to the promotion of political, economic and administrative decentralization;

(b) Strengthen local government institutions in rural areas and provide them with adequate resources, decision-making authority and mechanisms for grassroots participation;

(c) Encourage and enable farmers, fishers and foresters and other food producers and providers as well as their organizations, particularly small farmers and artisanal fisherfolk, by strengthening institutional structures to define their responsibilities and protect their rights and those of the consumer;

(d) Promote the development and diversification of rural markets, reduce post-harvest losses and ensure safe storage, food processing and distribution facilities and transportation systems;

(e) Reinforce the follow-up to the World Conference on Agrarian Reform and Rural Development (WCARRD), 1979;

(f) Develop and encourage training programmes in sustainable natural resources management.

Governments, in cooperation with the private sector and non-governmental organizations, will:

(g) Develop the technical and educational infrastructure in rural areas;

- (h) Promote the development of rural banking, credit and savings schemes, where appropriate, including equal access to credit for men and women, micro-credit for the poor, as well as adequate insurance mechanisms;
- (i) Promote food production, processing and marketing systems which increase opportunities for stable, gainful and equal and equitable employment conditions in the food and rural sectors; where appropriate, promote off-farm activities in rural areas combining agriculture, fisheries and forestry production with processing and marketing activities, cottage industries and tourism, particularly in marginal areas and peri-urban areas;
- (j) Foster the social and economic organization of the rural population with particular emphasis on the development of small-scale farmers', fishers', and foresters' cooperatives, community organizations and development associations, so that rural inhabitants may be actively involved in decision-making, monitoring and evaluation of rural development programmes;
- (k) Recognize farmers', fishers', foresters', rural workers' and consumers' organizations at local, national, regional and international levels and promote a regular dialogue and partnership with their respective governments and their linkage with all appropriate institutions and sectors on sustainable agriculture, fisheries and forestry and sustainable management of natural resources;
- (l) Promote the empowerment of small-scale family farmers, fishers and foresters, both women and men, to set up their own cooperatives and business undertakings, as well as farmers' and fishers' financial and mutual institutions;
- (m) Enhance cooperation and exchange among farmers, fishers, foresters and their representative organizations, both within and between developing countries, industrialized countries and economies in transition.

Governments, in collaboration with the international community, will:

- (n) Develop international South-South technical cooperation programmes that will facilitate the implementation of nutritional programmes that have proved successful in other developing countries;
- (o) Implement the outcomes of UNCED, particularly as regards Chapter 14 of Agenda 21.

COMMITMENT FOUR

We will strive to ensure that food, agricultural trade and overall trade policies are conducive to fostering food security for all through a fair and market-oriented world trade system.

The Basis for Action

37. Trade is a key element in achieving world food security. Trade generates effective utilization of resources and stimulates economic growth which is critical to improving food security. Trade allows food consumption to exceed food production, helps to reduce production and consumption fluctuations and relieves part of the burden of stock holding. It has a major bearing on access to food through its positive effect on economic growth, income and employment. Appropriate domestic economic and social policies will better ensure that all, including the poor, will benefit from economic growth. Appropriate trade policies promote the objectives of sustainable growth and food security. It is essential that all members of the World Trade Organization (WTO) respect and fulfil the totality of the undertakings of the Uruguay Round. For this purpose it will be necessary to refrain from unilateral measures not in accordance with WTO obligations.

38. The Uruguay Round Agreement established a new international trade framework that offers opportunity to developed and developing countries to benefit from appropriate trade policies and self-reliance strategies. The progressive implementation of the Uruguay Round as a whole will generate increasing opportunities for trade expansion and economic growth to the benefits of all participants. Therefore, adaptation to the provisions of the various agreements during the implementation period must be ensured. Some least-developed and net food-importing developing countries may experience short term negative effects in terms of the availability of adequate supplies of basic foodstuffs from external sources on reasonable terms and conditions, including short term difficulties in financing normal levels of commercial imports of basic foodstuffs. The Decision on Measures Concerning the Possible Negative Effects of the Reform Programme on Least-Developed and Net Food-Importing Developing Countries, Marrakesh 1994, shall be fully implemented.

Objectives and Actions

39. Objective 4.1:

To meet the challenges of and utilize the opportunities arising from the international trade framework established in recent global and regional trade negotiations.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, will, as appropriate:

(a) Endeavour to establish, especially in developing countries, well functioning internal marketing and transportation systems to facilitate better links within and between domestic, regional and world markets, and diversify trade;

(b) Seek to ensure that national policies related to international and regional trade agreements do not have an adverse impact on women's new and traditional economic activities towards food security.

Members of the WTO will:

(c) Pursue the implementation of the Uruguay Round Agreement which will improve market opportunities for efficient food, agricultural, fisheries and forestry producers and processors, particularly those of developing countries.

The international community, in cooperation with governments and civil society, will, as appropriate:

(d) Continue to assist countries to adjust their institutions and standards both for internal and external trade to food safety and sanitary requirements;

(e) Give full consideration to promote financial and technical assistance to improve the agricultural productivity and infrastructure of developing countries, especially the LIFDCs, in order to optimize the opportunities arising from the international trade framework;

(f) Promote technical assistance and encourage technology transfer consistent with international trade rules, in particular to those developing countries needing it, to meet international standards, so that they are in a position to take advantage of the new market opportunities;

(g) Endeavour to ensure mutual supportiveness of trade and environment policies in support of sustainable food security, looking to the WTO to address the relationship between WTO provisions and trade measures for environment purposes, in conformity with the provisions of the Ministerial Decision on Trade and Environment in the Uruguay Round Agreement, and make every effort to ensure that environmental measures do not unfairly affect market access for developing countries' food and agricultural exports;

(h) Conduct international trade in fish and fishery products in a sustainable manner in accordance, as appropriate, with the principles, rights and obligations established in the World Trade Organization (WTO) Agreement, the UN Agreement on Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks, the Code of Conduct for Responsible Fisheries and other relevant international agreements.

40. Objective 4.2:

To meet essential food import needs in all countries, considering world price and supply fluctuations and taking especially into account food consumption levels of vulnerable groups in developing countries.

To this end, governments and the international community will, as appropriate:

(a) Recognizing the effects of world price fluctuations, examine WTO-compatible options and take any appropriate steps to safeguard the ability of importing developing countries, especially LIFDCs, to purchase adequate supplies of basic foodstuffs from external sources on reasonable terms and conditions.

Food exporting countries should:

(b) Act as reliable sources of supplies to their trading partners and give due consideration to the food security of importing countries, especially the LIFDCs;

(c) Reduce subsidies on food exports in conformity with the Uruguay Round Agreement in the context of the ongoing process of reform in agriculture conducted in the WTO;

(d) Administer all export-related trade policies and programmes responsibly, with a view to avoiding disruptions in world food and agriculture import and export markets, in order to improve the environment to enhance supplies, production and food security, especially in developing countries.

Members of the WTO will:

(e) Fully implement the Decision on Measures Concerning the Possible Negative Effects of the Reform Programme on Least-Developed and Net Food-Importing Developing Countries through the WTO Committee on Agriculture and encourage international financial institutions, where appropriate, to help least-developed and net food-importing developing countries to meet short-term difficulties in financing essential food imports;

(f) Refrain from using export restrictions in accordance with Article 12 of the WTO Agreement on Agriculture.

International organizations, and particularly FAO, will:

(g) Continue to monitor closely and inform member nations of developments in world food prices and stocks.

41. Objective 4.3:

To support the continuation of the reform process in conformity with the Uruguay Round Agreement, particularly Article 20 of the Agreement on Agriculture.

To this end, governments will, as appropriate:

(a) Promote the national and regional food security policies and programmes of developing countries particularly in regard to their staple food supplies;

(b) Support the continuation of the reform process in conformity with the Uruguay Round Agreement and ensure that developing countries are well informed and equal partners in the process, working for effective solutions that improve their access to markets and are conducive to the achievement of sustainable food security.

International organizations, including FAO, will, according to their respective mandates:

(c) Continue to assist developing countries in preparing for multilateral trade negotiations including in agriculture, fisheries and forestry *inter alia* through studies, analysis and training.

COMMITMENT FIVE

We will endeavour to prevent and be prepared for natural disasters and man-made emergencies and to meet transitory and emergency food requirements in ways that encourage recovery, rehabilitation, development and a capacity to satisfy future needs.

The Basis for Action

42. While the number of people affected by natural disasters fluctuates annually, there has been a dramatic increase in the number of victims of civil conflicts. These situations require emergency assistance and they point to the importance of early action to defuse tensions and of preparedness in minimizing the risk of future crises and in preventing food emergencies.

43. National and international relief operations are often the only solution for hungry people facing immediate starvation, and should continue to be a priority and be provided in an impartial and apolitical manner, with due respect to national sovereignty and in accordance with the Charter of the United Nations and the guiding principles of the UN General Assembly (UNGA) Resolution 46/182. However, emergency food assistance cannot be a basis for sustainable food security. Conflict prevention and resolution, and stepped up rehabilitation and development promotion activities, which prevent recurrence of and reduce vulnerability to food emergencies, are essential elements of food security. Emergency preparedness is a central element for minimizing the negative effects of food emergencies and famines.

Objectives and Actions

44. Objective 5.1:

To reduce demands for emergency food assistance through enhancing efforts to prevent and resolve man-made emergencies, particularly international, national and local conflicts.

To this end, governments, individually and collectively, and in partnership with all actors of civil society, will:

- (a) Use appropriate international, regional and national mechanisms to prevent or reduce those situations, in particular war and civil conflict, which give rise to man-made emergencies and increase demands for emergency assistance, including food aid;
- (b) Coordinate policies, actions and legal instruments and/or measures to combat terrorism and other activities contrary to human rights and human dignity;
- (c) Promote the continuation of international discussions and cooperation on all aspects of anti-personnel land mines.

45. Objective 5.2:

To establish as quickly as possible prevention and preparedness strategies for LIFDCs and other countries and regions vulnerable to emergencies.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society and with international organizations where necessary, will, as appropriate:

- (a) Prepare and/or maintain for each LIFDC, and other countries and regions vulnerable to emergencies, vulnerability information and mapping, drawing on, amongst others, a food insecurity and vulnerability information and mapping system, once established, with an analysis of the major causes of vulnerability and their consequences, making maximum use of existing data and information systems to avoid duplication of effort;
- (b) Maintain, promote and establish, as quickly as possible, in collaboration with non-governmental organizations and other organizations, as appropriate, the preparedness strategies and mechanisms agreed upon at the ICN, including development and application of climate forecast information for surveillance and early-warning, drought, flood, other natural disasters, pest and disease alertness;
- (c) Support international efforts to develop and apply climate forecast information to improve the effectiveness and efficiency of emergency preparedness and response activities, with special efforts to create synergy and avoid duplication;
- (d) Promote the development of appropriate community-based and regional surveillance systems to gather and assess information and to implement prevention and preparedness programmes.

46. Objective 5.3:

To improve and, if necessary, develop efficient and effective emergency response mechanisms at international, regional, national and local levels.

To this end, international organizations, in close cooperation with governments and civil society, as appropriate, will:

(a) Strengthen the coordination and efficiency of international emergency assistance to ensure rapid, coordinated and appropriate response, particularly by improving communications amongst the international community.

Governments, in partnership with all actors of civil society, will, as appropriate:

(b) Seek to ensure adequate supervision of emergency operations and involve communities, local authorities and institutions and grass-roots relief initiatives and structures in implementing emergency operations to better identify and reach populations and areas at greatest risk. Women should be fully involved in the assessment of needs and in the management and evaluation of relief operations;

(c) Pursue at local and national levels, as appropriate, adequate and cost-effective strategic emergency food security reserve policies and programmes;

(d) Promote triangular food aid operations;

(e) Protect the lives of civil populations, including humanitarian aid workers, in times of conflict;

(f) Seek to ensure that access to food, with particular attention to women-headed households, is protected during emergency situations;

(g) Consider the creation of national volunteers corps, building upon "White Helmets", as defined by UNGA Resolutions 49/139B and 50/19, and already launched by the United Nations Volunteers (UNV), in order to support emergency relief and rehabilitation operations, when deemed pertinent and in accordance with the guiding principles on humanitarian assistance embodied in UNGA Resolution 46/182.

47. Objective 5.4:

To strengthen linkages between relief operations and development programmes, along with demining activities where necessary, so that they are mutually supportive and facilitate the transition from relief to development.

To this end, international organizations, governments and civil society will, as appropriate:

(a) Keep under review the standards for the nutritional adequacy of food assistance to disaster-affected populations;

(b) Ensure that emergency operations will foster the transition from relief, through recovery, to development;

(c) Prepare and pursue well-planned post-emergency rehabilitation and development programmes to re-establish the capacity of households, including those headed by women, to meet their basic needs in the long term as well as to rebuild national production capacity and

return to sustainable economic development and social progress as soon as possible. Where necessary, these should include operations to remove land mines.

COMMITMENT SIX

We will promote optimal allocation and use of public and private investments to foster human resources, sustainable food, agriculture, fisheries and forestry systems, and rural development, in high and low potential areas.

The Basis for Action

48. Many developing countries need to reverse the recent neglect of investment in agriculture and rural development and mobilize sufficient investment resources to support sustainable food security and diversified rural development. A sound policy environment, in which such food-related investment can fulfil its potential, is essential. Most of the resources required for investment will be generated from domestic private and public sources. Governments should provide an economic and legal framework which promotes efficient markets that encourage private sector mobilization of savings, investment and capital formation. They should also devote an appropriate proportion of their expenditure to investments which enhance sustainable food security.

49. The international community has a key role to play in supporting the adoption of appropriate national policies and, where necessary and appropriate, in providing technical and financial assistance to assist developing countries and countries with economies in transition in fostering food security. Foreign Direct Investment (FDI) and other private financial flows have increased considerably recently and provide an important source of external resources. Official Development Assistance (ODA) has exhibited a decline in recent years. In the context of food security, ODA is of critical importance, particularly for countries and sectors left aside by other external sources of finance.

50. All partners in development, including investors and donors, should place priority on sectors of developing countries' economies relating to food security. To this end, governments should adopt policies that promote foreign and domestic direct investment and effective use of development assistance.

51. In view of their special situation, Small Island Developing States have identified key sectors of priority which require investment so as to achieve their sustainable development.

Objectives and Actions

52. Objective 6.1:

To create the policy framework and conditions so that optimal public and private investments are encouraged in equitable and sustainable development of the food systems, rural development and human resources on the scale needed to contribute to food security.

To this end, governments, in cooperation with all actors of civil society, international and private financing institutions, and technical assistance agencies will, as appropriate:

- (a) Promote policies and measures to enhance the flow and effectiveness of investments for food security;
- (b) Give priority to human resource development and strengthen public institutions, especially in LIFDCs, including through equipping and staff training, to enhance their supportive and facilitating role in promoting increased investment in food security;
- (c) Encourage the development of public-private partnerships and other institutions in promoting socially and environmentally responsible investment and re-investment from domestic and foreign resources, and increase the participation of local communities in investment;
- (d) Strengthen cooperation, at the regional and international level, to share the costs of investments in areas of common interest, such as appropriate technology generation through collaborative research and transfer, as well as to share investment experience and best practices.

53. Objective 6.2:

To endeavour to mobilize, and optimize the use of, technical and financial resources from all sources, including debt relief, in order to raise investment in activities related to sustainable agriculture, fisheries, forestry and food production in developing countries to the levels needed to contribute to food security.

To this end, governments, in cooperation with the international community and all actors of civil society, as well as international and private financing institutions will, as appropriate:

- (a) Undertake to raise sufficient and stable funding from private and public, domestic and foreign sources to achieve and sustain food security;
- (b) Encourage investment to create infrastructures and management systems that facilitate sustainable utilization and management of water resources;
- (c) Support investments that contribute to sustainable food security and further conservation and sustainable utilization and management of natural resources, including land, water, watersheds, fisheries and forests;

- (d) Strive to secure appropriate international financial assistance for sectors related to food security, where it is needed;
- (e) Strengthen efforts towards the fulfilment of the agreed ODA target of 0.7% of GNP. In striving to promote sustainable food security, development partners should endeavour to mobilize, and optimize the use of technical and financial resources at the levels needed to contribute to this goal and should ensure that this flow of concessional funding is directed to economically and environmentally sustainable activities;
- (f) Focus ODA towards countries that have a real need for it, especially low-income countries, and enhance their capacity to utilize it effectively;
- (g) Explore new ways of mobilizing public and private financial resources for food security, *inter alia*, through the appropriate reduction of excessive military expenditures, including global military expenditures and the arms trade, and investment for arms production and acquisition, taking into consideration national security requirements;
- (h) Promote mechanisms to mobilize domestic savings, including rural savings;
- (i) Promote mechanisms to provide access to adequate credit, including micro-credit, for men and women equally, for activities in the food sector;
- (j) Promote investment to benefit small-scale food producers, especially women, and their organizations, in food security programmes; strengthen their capacity to design and implement these programmes;
- (k) Give priority to people-centred investments in education, health and nutrition in order to promote broad-based economic growth and sustainable food security;
- (l) Identify financial, physical and technical resources available internationally and encourage the enhancement of their transfer, where appropriate, into developing countries and countries with economies in transition while also developing an enabling environment, notably through strengthening national capacities, including human resources;
- (m) Intensify the search for practical and effective solutions to debt problems of developing countries and support the recent initiatives of international financial institutions (International Monetary Fund and World Bank), to reduce the total external debt burden of Heavily Indebted Poor Countries;
- (n) Explore the possibilities for countries to direct the funds released by debt swaps towards the achievement of food security.

COMMITMENT SEVEN

We will implement, monitor, and follow-up this Plan of Action at all levels in cooperation with the international community.

The Basis for Action

54. World food security is of concern to all members of the international community because of its increasing interdependence with respect to issues such as political stability and peace, poverty eradication, prevention of and reaction to crises and disasters, environmental degradation, trade, global threats to the sustainability of food security, growing world population, trans-border population movements, and technology, research, investment, and financial cooperation.

55. National, regional and international mechanisms for political, financial and technical cooperation should be focused on the earliest possible achievement of sustainable world food security.

56. Governments have the primary responsibility for creating an economic and political environment that assures the food security of their citizens, involving for this purpose all elements of civil society. The international community, and the UN system, including FAO, as well as other agencies and bodies according to their mandates, have important contributions to offer to the goal of food security for all.

57. The multi-dimensional nature of the follow-up to the World Food Summit includes actions at the national, intergovernmental and inter-agency levels. In addition to the indispensable mobilization of national efforts, the effective implementation of the World Food Summit Plan of Action requires strong international cooperation and a monitoring process at the national, regional and global levels, using existing mechanisms and fora for its operation. To allow for better cooperation, the information regarding the different actors in the field of food security and agriculture, fisheries, forestry and rural development and their activities and resources needs to be improved, where appropriate. Setting realistic targets and monitoring progress towards them call for reliable and relevant information and analysis which are still often unavailable at the national and international levels. For the follow-up to the World Food Summit, coordination and cooperation within the UN system, including the Bretton Woods institutions, is vital and should take into account the mandate of FAO and other relevant organizations. Bearing in mind UNGA Resolution 50/109, the outcome of the World Food Summit should be included in the follow-up to major international UN conferences and summits, including the implementation of their respective programmes of action in conformity with UNGA Resolution 50/227 and ECOSOC

Resolution 1996/36, in order to promote sustainable food security for all as a fundamental element of the UN system's effort to eradicate poverty. In this context, the implementation of the World Food Summit Plan of Action requires actions at the intergovernmental level, in particular through the CFS and at the inter-agency level through the Administrative Committee on Coordination (ACC). In the field, the representatives of all UN agencies should work within the UN resident coordinators' system to support country-level implementation of the World Food Summit Plan of Action.

Objectives and Actions

58. Objective 7.1:

To adopt actions within each country's national framework to enhance food security and enable the implementation of the commitments of the World Food Summit Plan of Action.

To this end, governments will, where appropriate:

- (a) Review and revise, as appropriate, their national plans, programmes and strategies with a view to achieving food security consistent with the World Food Summit commitments;
- (b) Establish or improve national mechanisms to set priorities, develop, implement and monitor the components of action for food security within designated time frames, based both on national and local needs, and provide the necessary resources for their functioning;
- (c) In collaboration with civil society, formulate and launch national Food for All Campaigns to mobilize all stakeholders at all levels of society and their resources in each country, in support of the implementation of the World Food Summit Plan of Action;
- (d) Actively encourage a greater role for, and alliances with, civil society organizations in addressing food security;
- (e) Strive to mobilize public and private resources to support community food security initiatives;
- (f) Establish mechanisms to collect information on the nutritional status of all members of communities, especially the poor, women, children and members of vulnerable and disadvantaged groups, to monitor and improve their household food security;
- (g) Complement existing national plans of action on nutrition, developed as a follow-up to the ICN, with action on relevant aspects of food security or, where necessary, develop such plans in accordance with the recommendations of this Summit and the ICN, in partnership with all actors of civil society;

(h) Plan and monitor in a coordinated manner the implementation of relevant recommendations of all UN conferences aimed at eradicating poverty and improving food security and nutrition.

59. Objective 7.2:

To improve sub-regional, regional, and international cooperation and to mobilize, and optimize the use of, available resources to support national efforts for the earliest possible achievement of sustainable world food security.

To this end, governments, in cooperation among themselves and with international institutions, using information on food insecurity and vulnerability, including mapping, will, as appropriate:

(a) Reinforce poverty eradication strategies and orient the development assistance policies of the international agencies of the UN system, with broad participation of the developing countries, so that resources are directed towards sustainable development, including agriculture for food security, and effectively contribute to the improved situation of food insecure households;

(b) Encourage relevant agencies within the UN system to initiate, *inter alia* within the framework of the ACC, consultations on the further elaboration and definition of a food insecurity and vulnerability information and mapping system to be developed in a coordinated manner; member countries and their institutions and other organizations, as appropriate, should be included in the development, operation and use of the system; FAO should play a catalytic role in this effort, within the framework of the ad hoc inter-agency task forces on the follow-up of the UN conferences. The results of that work should be reported to the UN Economic and Social Council (ECOSOC) through the ACC;

(c) Improve the collection, through definition of common standards, and the analysis, dissemination and utilization of information and data, disaggregated *inter alia* by gender, needed to guide and monitor progress towards the achievement of food security; in this context, the contribution of NGOs is recognized;

(d) Continue, within the framework of UNGA resolutions 50/120, 50/227 and the coordinated follow-up by the UN system to the major UN conferences and summits since 1990, the review of functions and capacities of the UN system, including the specialized agencies, programmes and funds, in their relation to food security; this review should aim at reducing duplications and filling gaps in coverage, defining the tasks of each organization within its mandate, making concrete proposals for their strengthening and for improving coordination with governments, and for avoiding duplication of work between relevant organizations, and implement these proposals as a matter of urgency;

- (e) Starting in 1997, review the adequacy and effectiveness of the allocation and use of financial and human resources for action required to ensure food for all as a follow-up to the World Food Summit, and reallocate available resources accordingly, with special reference to the needs of countries facing deteriorating food security, nutrition, health and resource degradation;
- (f) Review and streamline existing mechanisms, increase cooperation and the sharing of knowledge and experience among developing countries and with developed countries, and improve coordination amongst and between all partners involved in order to maximize synergy for the attainment of food security;
- (g) Focus technical assistance more effectively on building-up and mobilizing national capacity, expertise and local institutions;
- (h) Invite the ACC through its Chairman, the Secretary General of the UN, to ensure appropriate inter-agency coordination in accordance with UNGA Resolution 50/227 and, when considering the Chair of any ACC mechanisms for inter-agency follow-up to the World Food Summit, to recognize, in the spirit of ECOSOC Resolution 1996/36, the major role of FAO in the field of food security, within its mandate.

With clear tasks given to each within its mandate and under system-wide coordination within the framework of the coordinated follow-up to UN conferences, in accordance with UNGA Resolution 50/120, FAO and the other relevant organizations of the UN system, as well as the international finance and trade institutions and other international and regional technical assistance organizations, are invited to:

- (i) On request, assist countries in reviewing and formulating national plans of action including targets, goals and timetables for achieving food security;
- (j) Facilitate a coherent and coordinated UN system follow-up to the World Food Summit at the field level, through the resident coordinators, in full consultation with governments, and in coordination with international financial institutions;
- (k) Provide technical assistance to member countries to facilitate implementation of food security programmes in order to meet targets established by governments;
- (l) Assist in arranging partnerships for economic and technical cooperation among countries on food security;
- (m) Raise the global profile of food security issues through UN system-wide advocacy and sustain the World Food Summit commitments to world food security.

In cooperation among themselves, governments and international financial institutions will:

(n) Make every effort to ensure that goals and programmes aimed at food security and poverty eradication are safeguarded in difficult times of economic transition, budget austerity and structural adjustment;

(o) Encourage the multilateral development banks to enhance their support of developing country efforts to increase food security, especially in Africa.

60. Objective 7.3:

To monitor actively the implementation of the World Food Summit Plan of Action.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, in coordination with relevant international institutions and, in conformity with ECOSOC Resolution 1996/36 on the follow-up to the major international UN conferences and summits, as appropriate, will:

(a) Establish, through the CFS, a timetable, procedures and standardized reporting formats, which do not duplicate similar reports to the UN, FAO and other agencies, on the national, sub-regional and regional implementation of the World Food Summit Plan of Action;

(b) Set out in the CFS a process for developing targets and verifiable indicators of national and global food security where they do not exist;

(c) Report to the CFS on national, sub-regional and regional implementation of the World Food Summit Plan of Action, drawing on a food insecurity and vulnerability information and mapping system, once established, as an analytical aid;

(d) Invite the Secretary-General of the UN to request the ACC to report to ECOSOC in accordance with established procedures progress on the follow-up by UN agencies to the World Food Summit;

(e) Monitor through the CFS the national, sub-regional, regional and international implementation of the World Food Summit Plan of Action, using reports from national governments, reports on UN agency follow-up and inter-agency coordination, and information from other relevant international institutions;

(f) Provide regular reports on implementation of the World Food Summit Plan of Action through the CFS via the FAO Council to ECOSOC;

(g) Encourage the effective participation of relevant actors of civil society in the CFS monitoring process, recognizing their critical role in enhancing food security;

(h) By 2006, undertake, in the CFS and within available resources, a major broad-based progress assessment of the implementation of the World Food Summit Plan of Action and a mid-term review of achieving the target of reducing the number of undernourished people to half their

present level no later than 2015. This progress assessment and review should be in the context of a special forum of a regular session of the CFS and involve active participation from governments, relevant international organizations and actors of civil society.

61. Objective 7.4:

To clarify the content of the right to adequate food and the fundamental right of everyone to be free from hunger, as stated in the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights and other relevant international and regional instruments, and to give particular attention to implementation and full and progressive realization of this right as a means of achieving food security for all.

To this end, governments, in partnership with all actors of civil society, will, as appropriate:

- (a) Make every effort to implement the provisions of Article 11 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (the Covenant) and relevant provisions of other international and regional instruments;
- (b) Urge States that are not yet Parties to the Covenant to adhere to the Covenant at the earliest possible time;
- (c) Invite the Committee on Economic, Social and Cultural Rights to give particular attention to this Plan of Action in the framework of its activities and to continue to monitor the implementation of the specific measures provided for in Article 11 of the Covenant;
- (d) Invite relevant treaty bodies and appropriate specialized agencies of the UN to consider how they might contribute, within the framework of the coordinated follow-up by the UN system to the major international UN conferences and summits, including the World Conference on Human Rights, Vienna 1993, within the scope of their mandates, to the further implementation of this right;
- (e) Invite the UN High Commissioner for Human Rights, in consultation with relevant treaty bodies, and in collaboration with relevant specialized agencies and programmes of the UN system and appropriate intergovernmental mechanisms, to better define the rights related to food in Article 11 of the Covenant and to propose ways to implement and realize these rights as a means of achieving the commitments and objectives of the World Food Summit, taking into account the possibility of formulating voluntary guidelines for food security for all.

62. Objective 7.5:

To share responsibilities in achieving food security for all so that implementation of the World Food Summit Plan of Action takes place at the lowest possible level at which its purpose could be best achieved.

In implementing this Plan of Action, it is recognized that:

- (a) Individuals and households have a key role in decisions and actions affecting their food security. They must be enabled and encouraged to participate actively, both individually and also collectively, through producers, consumers and other organizations of civil society;
- (b) Governments have the responsibility to ensure an enabling environment conducive to the achievement of food security;
- (c) Regional cooperation takes advantage of geographic complementarities within regions and of economies of scale;
- (d) In view of growing interdependence between nations and regions, international cooperation and solidarity between areas experiencing different levels of development are indispensable to achieving food security for all.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΒΙΒΛΙΑ

Τσάλτας , Γρηγόρης, Ι., Αναπτυξιακό φαινόμενο και τρίτος κόσμος : πολιτικές και διεθνές δίκαιο της ανάπτυξης, Παπαζήσης, Αθήνα,1991

Τσάλτας , Γρηγόρης, Ι., Αφρική και ανάπτυξη: η τελευταία παγκόσμια πρόκληση/ ευκαιρία, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003

Austin, Dennis, Britain and South Africa, Oxford University Press, London 1966

Blumenfeld, Jesmond, South Africa in crisis, Croom Helm, the Royal Institute of International Affairs , London,1987

Jackson, Paul, Business development in Asia and Africa: the role of government agencies, Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave , 2002

Calderisi Robert, The trouble with Africa: Why Foreign Aid Isn't Working, Yale University Press, New Haven and London, 2006

Lipton Merle, Capitalism and apartheid: South Africa, 1910-1986, Aldershot, Hants, Wildwood house, England, 1986

Woolf, Leonard, Empire and commerce in Africa: a study in economic imperialism, Routledge/Thoemmes Press, London, 1920

Β. Άρθρα / Μελέτες / Αναφορές

- African Cultural Center (nonprofit organization), Africa, <http://www.africanculturalcenter.org/index.html> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)
- African Development Bank, African development report 2008/2009: conflict resolution, peace and reconstruction in Africa, Oxford University Press, 2008
- Cotula, Lorenzo, Vermeulen, Sonja, Leonard, Rebeca and Keeley James, Land grab or development opportunity? Agricultural investment and international land deals in Africa, FAO, IIED and IFAD, 2009
- Deininger, K. 2003. Land policies for growth and poverty reduction. A World Bank Policy research report. Washington, DC and Oxford: World Bank, Oxford University Press.
- Evans Alex, The Feeding of the Nine Billion: Global Food Security for the 21st Century, Chatham House 2009
- FAO, The State of Agricultural Commodity Markets 2009 High food prices and the food crisis –experiences and lessons learned, 2009
- Holt-Giménez Eric, Shattuck Annie, The Agrofuels Transition, Restructuring Places and Spaces in the Global Food System Bulletin of Science, Technology & Society, Vol. 29 Number 3, p. 180-188, 2009
- Hussein Ourouba, Mawashi looks to invest in Kurdistan, Mizgin-News, http://www.gulf-times.com/site/topics/article.asp?cu_no=2&item_no=235030&version=1&template_id=36&parent_id=16 (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)
- GTZ, Foreign Direct Investment (FDI) in Land in developing countries, Eschborn, December 2009
- GRAIN, Briefing, SEIZED! The 2008 land grab for food and financial security, October 2008
- ILRI, TERI, ACTS, Mapping climate vulnerability and poverty in Africa, International Livestock Research Institute, 2006
- Jalloh Alhaji, After Haj Foreign Minister Meets Top Saudi Investors and Receives Gifts From APC, December 8, 2009, <http://www.sierraexpressmedia.com/archives/4246> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

- McConnell, William, J, Modelling human agency in land change in Madagascar: A review and prospectus, Madagascar conservation & development Vol. 4, Issue 1, p.13-24, June 2009
- Nienke M. Beintema and Gert-Jan Stads, Sub-Saharan African agricultural research: Recent investment trends, Outlook on AGRICULTURE Vol 33, No 4, 2004, pp 239–246
- Ubink, J., A Hoekema and W. Assies, eds. 2009. Legalising land rights. Local practices, state responses and tenure security in Africa, Asia and Latin America. Leiden: Leiden University Press.
- United Nations. 2007. World investment report 2006 (WIR). Transnational corporations, extractive industries and development. New York/Geneva: United Nations. United Nations conference on trade and development.
- United Nations. 2008. World investment report 2007 (WIR). Transnational corporations, extractive industries and development. New York/Geneva: United Nations.
- United Nations, Economic Development in Africa 2008- Export performance following trade liberalization: Some Patterns and Policy Perspectives, New York and Geneva, 2008
- United Nations, Innovation for Sustainable Development: local case studies from Africa, 2008
- United Nations, Foreign land purchases for agriculture: what impact on sustainable development?, Sustainable development: Innovation Briefs, Issue 8, January 2010
- Patrick E. McNellis, Foreign investment in developing country agriculture – the emerging role of private sector finance, FAO commodity and trade policy research working paper No. 28, June 2009
- Saiboko Abdulwakil, Tanzania: Citadel Capital to Invest in Country, Tanzania Daily News (Dar es Salaam) 1 February 2010, <http://allafrica.com/stories/201002020357.html> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)
- Sudan tribune, Chinese firm given land deal in Sudan, Sudan tribune, 17 March 2010 <http://www.sudantribune.com/spip.php?article34444> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)
- World Bank, Africa Development Indicators, Last update: March, 2010,

<http://data.worldbank.org/data-catalog/africa-development-indicators>

(τελευταία

πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)

- Williams, Stephen, Arab world looks to Sudan as bread basket, February 1 2009
<http://www.allbusiness.com/trade-development/economic-development-rural/11783838-1.html> (τελευταία πρόσβαση 20 Σεπτεμβρίου 2010)
- Zoomers, Annelies (2010) 'Globalisation and the foreignisation of space: seven processes driving the current global land grab', Journal of Peasant Studies, 37: 2, 429 - 447

Ένα μεγάλο μέρος δεδομένων, όπως επίσης και συνέχει ενημέρωση για το ζήτημα σε παγκόσμια κλίμακα μπορεί να έχει κανείς εδώ:

Food crisis and the global land grab

farmlandgrab.org

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000104828

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

17 ΜΑΡ. 2015